

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

MİLLET KÜTÜPHANESİ
ALİ EMİRÎ MANZUM 720'DE KAYITLI
MECMŪ'A-İ KASÂ'İD VE TEVÂRİH
(İNCELEME – TENKİTLİ METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALEYNA AGUN

İSTANBUL, 2023

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

MİLLET KÜTÜPHANESİ
ALİ EMÎRÎ MANZUM 720'DE KAYITLI
MECMŪ'A-İ KASÂ'İD VE TEVÂRİH
(İNCELEME – TENKİTLİ METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALEYNA AGUN

TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. ÖMER ZÜLFE

İSTANBUL, 2023

İçindekiler

ÖNSÖZ.....	II
ÖZET	IV
ABSTARCT	V
ÇEVİRİYAZI ALFABESİ	VI
KISALTMALAR	VII
İŞARETLER.....	VIII
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM:İNCELEME.....	4
1.1 Mecmuanın Nüsha Tavsifi.....	4
1.2 Mecmuanın Şekil Bakımından İncelenmesi	5
1.2.1.Mecmuada yer alan vezinler	5
1.2.2.Mecmuada yer alan nazım biçimleri	6
1.3 Şerif Efendi'nin Hayatı ve Eserleri.....	7
1.4 Mecmuanın Muhtevasına Dair	8
1.5 Metin Tesisine Dair	9
1.5.1.Metin tesisinde takip edilen yöntem	9
1.5.2. Metinde takip edilen imla özellikleri	10
1.6 Tablolar	11
TENKİTLİ METİN	18
EKLER	131
SONUÇ.....	134
ÖZGEÇMİŞ.....	139

ÖNSÖZ

Mecmualar İslam medeniyetinde ilk olarak Hz. Peygamber(sav.) devrinde hadis yazımıyla ortaya çıkmış zamanla muhteva yönünden çeşitlilik kazanmış eserlerdir. Araplar ve Farslar ile etkileşimler neticesinde Osmanlı kültüründe de örnekleri görülmeye başlanmıştır. Birçok alanda olduğu gibi sanatta ve edebiyatta da gelişmenin had safhada olduğu klasik devir olarak nitelendirilen 16. yüzyılda mecmuaların niceliğindeki artış dikkat çekmektedir. Fetva, hadis, mûsikî, tıp, edebiyat gibi birçok farklı alana ait mecmualar mevcuttur. Türk edebiyatına konu olan mecmualar da yine farklı konularda yahut farklı nazım şekilleri özelinde gruplandırılabilir. Günümüze ulaşan şiir mecmualarının çeşitliliği ve çokluğu ise şiire gösterilen ilgiyi gözler önüne sermektedir.

Mecmualar yeni şairlerin keşfedilmesi, zamana meydan okumuş şairlerin dîvânlarında bulunmayan şiirlerinin gün yüzüne çıkarılması, şairler hakkında biyografik bilgilere ulaşılması açısından Türk edebiyatını besleyen kaynaklardır. Bu sebeple mecmualar üzerine yapılan çalışmalar edebiyat tarihimizin oluşturulmasında bütünü tamamlayan parçalar gibidir.

Bütüne bir parça katkısını temenni ettiğimiz bu çalışma Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Manzum Koleksiyonu 720 numarada kayıtlı şiir mecmuası üzerinedir. Mecmuanın tertip tarihine dair bir kayıt bulunmasa da şairlerin biyografileri ve düşürülen tarihlerden hareketle 18. yüzyılın sonlarına ait bir eser olduğunu söylenebilir. Mecmuada Osmanlının 83. Şeyhülislamı olan Mehmed Şerif Efendi[ö. 1204/1790] için kaleme alınmış 94 şiir mevcuttur. Farklı meslek gruplarından 46 şairin şiirlerinden mürettep bu mecmua incelenmiş ve çeviri yazı alfabesi ile günümüz Türkçesine aktarılmıştır.

Şerif Efendi, âlim ve şair bir babanın çocuğu olması sebebiyle iyi bir eğitim almış, sanat ve ilimle içiçe bir çocukluk geçirmiştir. Babası Şeyhülislam Es'ad Efendi, kızkardeşi Fıtnat Hanım gibi kendisi de Dîvân sahibi bir Osmanlı şairidir. Şerif Efendi'nin edebiyata olan yakınlığı ve Osmanlı Devleti'ndeki siyasi konumu şairler tarafından ilgi görmüş ve onun iltifatını, desteğini arzulamışlardır.

Mecmuada yer alan şiirler Şerif Efendi'nin çeşitli makamlara gelmesi, Bebek'de yer alan yalısı, yeni yıl tebrikleri üzerine düşürülmüş tarihler ve kendisine sunulmuş övgü şiirleri ile arzihallerden oluşmaktadır. Bu şiirleri sunan şairler arasında Şerif Efendi'nin kardeşi Fıtnat Hanım da yer almaktadır.

Bu çalışmada Şeyhülislam Şerif Efendi için yazılmış şiirlerden mürettep mecmua üzerine bir inceleme ve tenkitli metin oluşturulmuştur. İki temel bölümden ibaret olan çalışmanın Giriş bölümünde mecmuanın tanımı ve tasnifi üzerine genel bilgiler verilmiştir. Birinci bölüm olan İnceleme bölümünde mecmuanın nüsha tavsifi, şekil yönünden incelenmesi, Şerif Efendi'nin biyografisine yer verilmiş, çalışmayı destekleyen ilgili tablolar bölüm sonuna eklenmiştir. Çalışmamızın üçüncü bölümünü mecmuanın metni ihtiva etmektedir. Mecmuada yer alan şairler çeşitli biyografi kaynakları taranarak incelenmiş, Dîvân'ı tespit edilen şairler gruplandırılmıştır. Ulaşılan dîvânlarla mecmuadaki şiir karşılaştırılarak metin çeviriyazı alfabesine aktarılmıştır.

Bu süreçte bilgisi, tecrübesiyle katkıları ve sabrı için danışman hocam Prof. Dr. Ömer ZÜLFE'ye, eserin temini ve yol göstericiliği için kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Bilal ALPAYDIN'a, daima yanımda olup desteklerini esirgemeyen sevgili aileme ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

Aleyna AGUN

Üsküdar 2023

ÖZET

Osmanlı Devleti'nin seksen üçüncü şeyhülislamı olan Şerif Efendi, kadılık, kazaskerlik ve şeyhülislamlık vazifelerinde bulunmuştur. Arapça ve Farçaya hakim Şerif Efendi ilmi yönünün yanında edebiyata da ilgilidir. Babası Es'ad Efendi ve kardeşi Fıtnat Hanım gibi kendisi de şiir yazmıştır ve günümüze ulaşmış bir Divan'ı mevcuttur. Şerif Efendi'nin mevcut siyasi konumu ve sanata olan ilgisi sebebiyle şairler tarafından kendisine şiirler sunulmuştur. Bu çalışmaya konu olan mecmua, Şerif Efendi için yazılan şiirlerden oluşmaktadır.

Bu çalışmada mecmua hakkında genel bilgiler verilmiş, çalışmaya konu olan Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum Koleksiyonu'nda 720 numarada kayıtlı mecmua şekil ve muhteva açısından incelenmiş, son olarak metinde yer alan Dîvân sahibi şairlerin şiirleri divanlarıyla karşılaştırılarak metnin transkripsiyonu tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk Edebiyatı, Mehmet Şerif Efendi, Mecmua, Kasâ'id, Kıt'a, Tevarih

ABSTARCT

Şerif Efendi who was the 83rd Sheyhu'l-Islam of Ottoman Empire served as a judge, a kazasker and a sheyhu'l-islam. Şerif Efendi who mastered Arabis and Persian also took an interest in literature besides his science career. He wrote poems just like his father Es'ad Efendi and his sister Fıtnat Hanım and has a Divan which has made it to this day. Poets dedicated poems to Şerif Efendi because of his political position and his interest in art.

The magazine that was anlyzed in this thesis consists of poems written for Şerif Efendi. İn this thesis general information was given about the magazine, the magazine which makes up the subject of this thesis and is registered under the number 720 in Millet Library Ali Emîrî Manzum Collection was analyzed in terms of form and content, finally the transcription of the text was completed by comparing the poems of Dîvân owning poets mentioned in the text to their Dîvâns.

Key words: Clasic Turkish Literature, Mehmed Şerif Efendi, Magazine, Kasaid, Kıt'a, Tevarih

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

ا	A, a, E, e, ' ,
آ	Ā, ā, a
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ṭ, ṭ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	H, h
خ	Ḥ, ḥ
د	D, d
ذ	Z, z
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Ṣ, ṣ
ض	Ḍ, ḍ, Ž, ž
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Z, z
ع	' ,
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Q, q
ك	K, k, G, g, ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ü, ü, Ū, ū, Ō, ō
ه	H, h, A, a, E, e
ی	Y, y, Ĭ, ĭ, Ī, ī

KISALTMALAR

a.g.e. : Adı geçen eser

C. : Cilt

D. : Dîvân

hızl. : Hazırlayan

K. : Kaside

Kt. : Kıt'a

M. : Miladi

MC. : Mecmua

s. : Sayfa

S. : Sayı

Ş. : Şiir

T. : Tarih

Tv : Tevarih

Yay. : Yayınları

İŞARETLER

- [] : Metne yapılan eklemeler
- / : Tef'ilelerin ayrılmasında kullanılmıştır
- (?) : Metinde doğruluğundan emin olunmayan yerlerde kullanılmıştır
- ? : İnceleme kısmında ulaşılamayan bilgiler için kullanılmıştır.
- +
- : Vezinde uzun heceleri göstermek için kullanılmıştır.

GİRİŞ

Mecmuanın Tanımı ve Gelişimi

“Toplama” anlamına gelen cem¹ kökünden gelen mecmua kelimesinin anlamı sözlüklerde² “intihap edilmiş şeylerin yazıldığı defter, nesnelerin bütünü” olarak kaydedilmiştir. Klasik Türk edebiyatında yüzyıllar boyunca izlerini sürebildiğimiz mecmua, İslam kültüründe hadislerin kaydedilmesiyle ortaya çıkmıştır. Hz. Peygamber devrinde oluşturulan hadis derlemeleri, zamanla ‘el-cami’ ismiyle tasnif edilmiş eserler olarak karşımıza çıkmaktadır. Mustafa İsmet Uzun mecmua adıyla anılan en eski eserleri İbn Abdûs el-Kayrevânî’nin *el-Mecmûa*’sı ile Ahmed b. Hüseyin el-Beyhakî’nin *Mecmu‘atü Kelâmi’s-Şâfi‘i fi Ahkâmi’l-Kur‘ân* olarak kaydeder.³

Mecmualar tıp, mûsikî, edebiyat ve daha birçok alanda farklı biçimlerde oluşturulmuş derlemeler hüviyetindedir. Mecmua günümüzde dergi sözcüğüyle karşılanmaktadır. Klasik Türk edebiyatı çerçevesinde incelenen mecmualar manzum veya mensur bir edebi zevkin mahsulüdür. Dergi türünün aksine süreli olarak devamlılığı bulunan eserler değil, bir mürettip tarafından meydana getirilmiş nadide nüshalardır.

Mecmuların sınıflandırılması

Mecmuların tertibi belirli ölçütlere göre şekillenmektedir. Bu ölçüt bazen bir şahsın özelinde toplumun ve devrin estetik algısıyken bazen de bir nazım biçimidir. Mecmuların alan ve içerik çeşitliliği araştırmacılar tarafından belirli özellikler doğrultusunda sınıflandırılmıştır. Türk edebiyatında bu eserlerin sınıflandırılmasına yönelik çeşitli çalışmalar mevcuttur. Agâh Sırrı Levend’in beş grupta topladığı mecmua tasnifi şu şekildedir:⁴

- a. Nazire Mecmuaları
- b. Antoloji niteliğindeki mecmualar
- c. Çeşitli konularda risalelerden oluşturulan mecmualar

¹ REDHOUSE: *Müntehabât-ı Lügât-i Osmâniyye*, 53. s.

² ALTINBİLEK: *Lügât-i Remzî*, 2. C., 410. s.

³ UZUN: “Mecmua”: *DİA*: 28. C., 265. s.

⁴ LEVEND: *Türk Edebiyatı Tarihi*, 166. s.

- d. Aynı konulardaki eserlerin tertibiyle oluşturulan mecmualar
- e. Tanınmış kişilerce oluşturulan mecmualar

Mecmualar üzerine yapılmış en kapsamlı tasnif olarak değerlendirebilecek çalışma ise Atabey Kılıç'a aittir. Onun tasnifi de şu şekildedir:

Mecmualara tasnif denemesi⁵

- 1. Cilt ve tertip hususiyetleri bakımından
 - 1.1. Cönkler
 - 1.2. Mecmualar
 - 1.2.1. Tertip durumuna göre mecmualar
 - 1.2.1.1. Mürettep mecmualar
 - 1.2.1.2. Mürettep olmayan mecmualar
 - 1.2.2. Mürettep durumuna göre mecmualar
 - 1.2.2.1. Mürettibi bilinen mecmualar
 - 1.2.2.2. Mürettibi bilinmeyen mecmualar
 - 1.2.3. Aynı zümreye mensup şahsiyetlerin eserlerinin toplandığı mecmualar
 - 2. Şekil bakımından
 - 2.1. Manzum metinler mecmuaları
 - 2.1.1. Kaside mecmuaları
 - 2.1.2. Gazel mecmuaları
 - 2.1.3. Nazire mecmuaları
 - 2.1.4. Muamma mecmuaları
 - 2.1.5. Manzum lugat mecmuaları
 - 2.1.6. İlahi mecmuaları
 - 2.1.7. Şehrengiz mecmuaları
 - 2.1.8. Na‘t mecmuaları
 - 2.1.9. Hilye mecmuaları
 - 2.1.10. Miraciyye mecmuaları
 - 2.1.11. Mersiyye mecmuaları
 - 2.1.12. Çeşitli mesnevilerden seçkiler barındıran mecmualar
 - 2.1.13. Güfte mecmuaları

⁵ KILIÇ, A.: “Mecmua tasnifine dair”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Hzl: Hatice Aynur ve öte., 75. s.

2.1.14. Müstezad mecmuaları

2.1.15. Tarih mecmuaları

2.1.16. Musammat mecmuaları

2.1.17. Kıt'a ve ruba'i mecmuaları

2.1.18. Dîvân mecmuaları

2.2. Mensur metinler mecmuaları

2.2.1. Lugaz mecmuaları

2.2.2. Fetva mecmuaları

2.2.3. Tefsir mecmuaları

2.2.4. Şerh mecmuaları

2.2.5. Sakk mecmuaları

2.2.6. Mekan tasvirlerini içeren mecmualar

2.2.7. Münşeât mecmuaları

2.2.8. Tek şahsa ait inşa örneklerinden oluşan münşe'at mecmuaları

2.3. Karışık manzum ve mensur eserler mecmuaları

2.4. Fevâid ve eş'ar mecmuaları

2.5. Farklı türleri barındıran mecmualar

3. Dil bakımından

3.1. Arapça mecmualar

3.2. Farsça mecmualar

3.3. Türkçe mecmualar

3.4. Çok dilli mecmualar

4. Muhteva bakımından

4.1. Din

4.2. Tasavvuf

4.3. İlm-i nücûm

4.4. Hikâye

4.5. Hezel ve hiciv

4.6. Edviye

4.7. Mûsîkî

4.8. Hat ve kitâbet

5. Şahısların tertip ettiği veya şahıslar için tertip edilen mecmualar

1. BÖLÜM:İNCELEME

Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Manzum 720’de kayıtlı şiir mecmuası

1.1 Mecmuanın Nüsha Tavsifi

Millet Kütüphanesi 34 AE Manzum 720 demirbaş numarasına sahip mecmua katalogda Mecmu‘a-i Kasâ’id ve Tevârih başlığıyla kayıtlıdır. Mürettibi ve tertip edilme tarihine dair herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Mecmuanın meşin kaplı ve zencirekli kapağı yeşil bir kağıt ile kaplanmıştır. Şirazesinde herhangi bir tahribat söz konusu değildir, yeşil kaplama kağıdının bir kısmı yırtılmıştır. Mecmua 210x128 mm, metnin bulunduğu bölüm ise 160x75 mm ölçülerindedir. Cildin içerisinde ebru sayfası bulunmaktadır, kılıçklı ve taraklı ebru sayfasının ardındaki sayfada “Şeyhülislam Şerif Efendi hakkında kasâ’id ve tevarih şu‘arâ” başlığı atılmış. Mecmuanın 1a sayfasında Millet Kütüphanesi mührü ve ”Diyârbekrî Alî Emîrî Allâhu Teâlâ Hazretlerinin rızası için vakfeyledim” yazılı bir mühür vardır.

Başı: semiyî-i mefhar-ı ‘âlem Şerîf Efendi kim

be-‘izzet u iclâl

müşerref oldı kudümiyle mesned-i fetvâ

mübârek éde Hudâ

Sonu: müjde ‘izz ile kıldı müftî-i dehr

kendiye mülk dâr-ı fetvâyı (1194)

Talik hatla aharlı kağıda istinsah edilen mecmuada şiirlerde siyah mürekkep, başlıklar için kırmızı mürekkep tercih edilmiştir. Mecmuada yer alan şiirlerin çoğunda mahlasların üstü kırmızı mürekkep ile çizilmiş, tarih beyitlerinin yanına düşürülen tarihler yine kırmızı mürekkep ile not düşülmüştür. Eserde sayfalardaki satır sayısı değişiklik göstermekle birlikte çoğunlukla 17 satır ve iki sütun yazılmıştır. Tüm eser boyunca rakabe mevcuttur.

Çalışmamıza konu olan mecmua Atabey Kılıç’ın mecmua tasnifine göre şekil yönünden farklı türleri barındıran, dil bakımından çok dilli (Türkçe- Farsça) mecmualar arasındadır. Şeyhülislam Şerif Efendi için yazılmış şiirlerden mürettep olması sebebiyle

beşinci grupta değerlendirilebilir. Çalışmamıza konu olan mecmua üzerine yakın zamanda Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi'nin 4. sayısında yayımlanmış bir makale mevcuttur.¹

Mecmuada yer alan şiirler Şerif Efendi'ye sunulmuş ramazaniyye, arz-ı hal gibi kasidelerin yanında Bebek'teki evine, sadaretlerine düşürülmüş tarih şiirlerinden oluşmaktadır. Mecmuadaki şiirlerin tertibi alfabetik olarak yapılmıştır. Derkenarda yer alan bir şiir mevcuttur.

1.2 Mecmuanın Şekil Bakımından İncelenmesi

1.2.1. Mecmuada yer alan vezinler

Mecmuada yer alan vezinler ve bahirleri şu şekildedir:

Birinci Daire(Dā'ire-i Mu'telif)

Remel[Koşma]

fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilātün

- + - - - / - + - - - / - + - - - / - + - - -

fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilātün

+ + - - / + + - - / + + - - / + + - -

fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilün

- + - - / - + - - / - + -

fe 'ilātün fe 'ilātün fe 'ilün

+ + - - / + + - - / + + -

Hezec [Türkü]

Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün

+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -

¹ KOLUNSAĞ, İ.: “Şeyhülislam Muhammed Şerif Efendi İçin Tertip Edilmiş Şiirler Mecmuası”, *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, C. 6., S. 4, s. 1694.

mefā ‘ilün mefā ‘ilün fe ‘ülün

+ - - - / + - - - / + - -

mef‘ülü mefā ‘ilü mefā ‘ilü fe ‘ülün

- - + / + - - + / + - - + / + - -

İkinci Daire(Dā’ire-i Muhtelif)

Muzārī[Benzer]

mef‘ülü fā ‘ilātü mefā ‘ilü fā ‘ilün

- - + / - + - + / + - - + / - + -

mef‘ülü fā ‘ilātün mef‘ülü fā ‘ilātün

- - + / - + - - / - - + / - + - -

Müctes

mefā ‘ilün fe ‘ilātün mefā ‘ilün fe ‘ilün

+ - - - / + + - - / + - - - / + + -

Üçüncü Daire(Dā’ire-i Müştebihe)

Hafif

fe ‘ilātün mefā ‘ilün fe ‘ilün

+ + - - / + - - - / + + -

Vezinlerle ilgili detaylı listeler Tablolarda verilmiştir. Bkz: Tablo: 1.2.1

1.2.2.Mecmuada yer alan nazım biçimleri

Mecmuada yer alan şiirlerin kırk ikisi kaside, kırk altısı kıt’a-i kebire, ikisi kıt’a, ikisi mesnevi ve birimüzeyyel gazel ile biri müstezat biçimindedir. Mecmuada toplam 94 şiir bulunmaktadır. Mürettip tarafından yer yer nazım biçimiyle ilgili bilgi veren başlıklar atılmıştır. Örneğin; “Harfî’ d-dāl’ da zamān-ı meşihâtte verilen kasâ’id”(MC. 8b.) Nazım biçimleri ile ilgili detaylı bilgiler tablolarda verilmiştir. Bkz: Tablo: 1.2.2.

1.3 Şerif Efendi'nin Hayatı ve Eserleri

Mehmed Şerif Efendi 1130 Muharrem'inin altıncı gecesinde² (M. 10 Aralık 1717) İstanbul'da doğmuştur. Babası Mehmed Esad Efendi, dedesi Ebu İshak İsmail Efendi'dir. Osmanlı Devleti'nin seksen üçüncü şeyhülislamı olan Şerif Efendi'nin babası ve dedesi de şeyhülislamdır ve ailesinden dokuz şeyhülislam yetiştiği kayıtlıdır.³

Eğitimi tamamlandıktan sonra 1151 (M. 1738/39) yılında müderris oldu ve 1167 (M. 1753/54)'de Diyarbakır kazasında kadılık görevine getirildi. 1180 (M. 1766/67) yılında İstanbul kadısı oldu. 1185 Rebiülahir (M. Temmuz / Ağustos 1771)'de Anadolu, 29 Cemazeyilevvel 1189 (M. 28 Temmuz 1775)'de Rumeli sadaretine getirildi. 25 Cemazeyilahir 1192 (M. 21 Temmuz 1778)'de müftü'l-enâmlık vazifesini aldı. Dört buçuk seneye yakın şeyhülisamlık vazifesinden sonra istifa etti 1196 (M. 13 Eylül 1782) senesinin Şevval ayının beşinci günü sahilhanesinde istirahat için azlolundu.

Sal-i cülus-i Sultan Selim Han (III. Selim) yani 1203 senesinin Zilkade ayının yirmi yedisinde(M. 19 Ağustos 1789) yeniden şeyhülisamlık vazifesini üstlendi. Yaklaşık iki ay sonra hafıza zayıflığı ve yaşı sebebiyle azledildi.

Şerif Efendi'nin makamından ikinci defa azlinin yaşı sebebiyle yapılan yeniliklere ayak uyduramamasının yanında valide kethüdası Mahmud Bey'e padişahın tebdil gezilerinde silah taşımamasının doğru olmadığını söylemesi üzerine bunadığı düşüncesi de etkili olmuştur.⁴

Şerif Efendi 1204 yılının Ramazan ayının dokuzunda(M. 23 Mayıs 1790) darü'l-bekaya irtihal etmiştir. Fatih'de İsmailağa Camii haziyesindeki aile kabristanında medfundur.

Şerif Efendi şair bir babanın çocuğudur, hem kendisi hem de kızkardeşi Fıtnat Hanım'ın şair olarak yetişmesinde babasının rolü yadsınamaz. Arapça ve Farsça bilen Şerif Efendi'nin devrin şairlerinden Behcet, Fıtnat, Haşmet, Tevfik, Naşîd'e Dîvân'ında yer verdiği görülmektedir. Bu şairlerden Behcet, Fıtnat, Naşîd ve Tevfik'in incelediğimiz mecmuada şiirleri mevcuttur.

² MÜSTAKİM-ZADE: *Devhatü'l-Meşayih*, 107. s.

³ ALTUNSU: *Osmanlı Şeyhülislamı*, 152. s.

⁴ ÖZCAN: "Mehmed Şerif Efendi", *DİA.*, 28. C., 532. s.

Eserleri:

Dîvân : Arapça, Farsça ve Türkçe şiirlerinden oluşan eserdir. Mürettep bir eser olduğu kayıtlıdır. Bu eser üzerine hazırlanmış üç yüksek lisans tezi bulunmaktadır.⁵ Eserin tespit edilen on üç nüshası mevcuttur. Eserde 2 Kaside, 14 Rubai, 6 Tahmis, 19 Tarih, 163 Gazel, 2 Kıta, 54 Matla, 2 Lugaz, 11 Muamma bulunmaktadır.

Füsulü'l-arā Fi-Şānū'l-Mülūk ve'l-Vüzerā⁶: Bir risalesi olduğu kayıtlıdır. Nasihatname ve siyasetname hüviyetindedir.

Letāifü'l-Kemāl⁷: Şerif Efendi'ye ait bir şiir mecmuası olarak kayıtlıdır fakat eser henüz tespit edilememiştir.

1.4 Mecmuanın Muhtevasına Dair

Mecmuada yer alan şairler ve şiirleri

Mecmuada 46 şairin şiirine yer verilmiştir ve şairler şu şekildedir. Alāşehirlî-zāde(?), 'Akîf(M. 1787), 'Atā(M. 1789), 'Atā(M. 1814-5), 'Āşaf(M. 1780-1), 'Azîz(M. 1784), Behcet(M. 1777), Cenāb(?), Cevdet(M. 1735-6), Dede-zāde Efendi(?), Emîn(?), Erîb(M. 1780), Eşref(?), Fıtnat(M. 1780), Fikrî(M. 1809-10), Hâfız(?), Himmet(?), Hülûsî(?), İşper(?), 'İzzet(M. 1827), Kāmî(M.1786-7), Mucîb(?), Münîb(M. 1823), Münîf(?), Namî(?), Nāşid(M. 1791), Nazîmā(M. 1751-2), Necîb(?), Raḥmî(?), Rāmiz(M. 17878), Rātîb(M. 1799), Refî'(?), Rif'at(M. 1785-6), Rūhî(?), Rüşdî(?), Sa'îd(M. 1836), Sā'ib(?), Sermed(M. 1787), Sürûrî(M. 1813), Şihāb(?), Tābî(?), Taḳî(M. 1815), Tevfîk(M. 1791), Yahyā(?), Zihnî(?), Zülālî(?)

Mecmuada en fazla şiiri yer alan şairler Behcet(8), Cevdet(7) ve Sürûrî(5) şeklinde sıralanabilir. Şerif Efendi'nin kardeşi şair Fıtnat Hanım'ın da dört şiirine yer verilmiştir.

⁵ DURSUNOĞLU: *Şeyhülislam Şerif Efendi'nin Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni*; EPÇAÇAN: *Es'ad-zāde Mehmed Çelebi Hayatı, Edebi Kişiliği ve Dîvânı Tenkitli Metin-İnceleme*; YAĞCI: *Mehmed Şerif Efendi Dîvânı(İnceleme-Metin)*.

⁶ FATÎN, D.: *Hâtimetü'l-Eş'âr*, 268. s.

⁷ FATÎN, D.a.d.e., 268. s.

Cevdet Efendi'ye ait 55b'de yer alan 84 numaralı şiir 57a'da bulunan 88 numaralı şiirle büyük oranda benzerlik göstermektedir. Şair mevcut şiire birkaç beyit ekleyerek başka bir vesle ile şiiri yeniden sunmuş olabilir.

Cevdet Efendi'nin mecmuada yer almayan Şerif Efendi için düşürdüğü bir tarih beyti *Fatin Tezkiresi*'nde kayıtlıdır.

gelip bā-feyz ile ilhām-ı Hudā Cevdet dedim tārīḥ
sezādır yine Es'ad-zāde Efendi geldi fetvāya

Dîvân'larına ulaşılabilen şairler şunlardır: 'Azîz, Fıtnat Hanım, Nâşid, Sermed, Sürûrî, Tevfîk. Bu şairlerden Dîvân'larında yer almayan şiirler Nâşidve Tevfîk'in birer şiiri ile Sürûrî'nin iki yeni şiiri tespit edilmiştir.⁸ Nâşid'e ait 46 numaralı şiirde Dîvân'ında tek beyit olarak kayıtlıdır.

Dîvânlarda tespit edilen ve tenkitli metni kurulan şiirlerin numaraları şu şekildedir: 1., 3., 9., 13., 15., 18., 27., 28., 29., 33., 34., 37., 46., 59., 74., 94.

Mecmuada yer alan şairlerle ilgili mecmuada yer alan bilgiler ve şiir sayıları tablolar kısmında kaydedilmiştir. Bkz: Tablo: 1.2.3

1.5 Metin Tesisine Dair

1.5.1. Metin tesisinde takip edilen yöntem

- Şiirler numaralandırılmış, şiir numaralarının dipnotunda şairlerin adının yer aldığı başlıklar kaydedilmiştir.
- Şiirlerin bulunduğu varak numarası yine şiir numarasının dipnotunda belirtilmiş, şairin çalışmış Divan'ı ile karşılaştırılıp tenkitli metin oluşturulmuştur.
- Alfabetik düzene göre ilerleyen mecmuada harfler metinde ortalananak başlık şeklinde bold olarak yerleştirilmiştir.
- Şiirlerle ilgili bilgi veren başlıklar yine metinde ortalananak bold olarak yerleştirilmiştir.
- Mecmua ile Divan arasındaki farklılıklar dipnotta önce mecmuada kayıtlı şekli yazılıp ':' ile ayrılarak Divan'daki kullanıma yer verilmiştir.

⁸ Nâşid: 65. Ş.(45a), Sürûrî: 73., 83. Ş.(51b, 54b), Tevfîk: 21. Ş.(12a)

Bkz: ğurer-i : ‘izz ü D.

- Şiir numaralarının altında şiirin vezni ve bahri belirtilmiştir.
- Şairlerin mahlasları kalın(bold) olarak yazılmıştır.
- Mısra başlarında büyük harf kullanılmamıştır.
- Yalnızca özel isimde büyük harf kullanılmıştır fakat özel isimlere gelen ekler kesme işareti ile ayrılmamıştır.
- Tarih şiirlerinde mecmuada verilen tarihler parantez içerisinde kaydedilmiştir.
- Tarih beyitleri dipnotta Arabî hurufatla verilmiştir.
- Mecmuada 48b’de sehven yer alan şiirler ve 54a’da derkenarda kayıtlı şiir metnin sonuna Ekler başlığı altında eklenmiştir. Bu şiirlere yeniden numara verilmeyip mevcut şiir sırasıyla devam edilmiştir.
- Mecmuada yeni bir başlık eklenmediği halde aynı şairin farklı vezin yahut kafiyeeye sahip şiirleri yeni şiir numaralarıyla kaydedilmiştir. Şairlerin mahlası şiir numarasının dipnotunda katdedilmiştir.
- Mecmuadaki düzen göz önünde bulundurulduğunda yeni bir başlık eklenmese de 34a’da yer alan şiirin 33b’de yer alan şiire zeyl niteliğinde olduğu söylenebilir.
-

1.5.2. Metinde takip edilen imla özellikleri

- Metinde vér-, yé- gibi fiillerde ve Ruméli, bég gibi isimlerde kapalı é kullanılmıştır.
- Vav-ı madüleleler ‘ˆ’ işaretiyle gösterilmiştir.
- Gerindium eki ünlü uyumuna tabii olarak tercih edilmiştir.
- Bildime eki olan -dır yine ünlü uyumuna tabiidir lakin ünsüz değişimi gösterilmemiştir.
- Metin kurulurken 18. yüzyıla ait olduğunu tahmin ettiğimiz eserin dili günümüz Türkçesine yaklaştırmak için bazı ses olaylarını dikkate alarak aktarılsa da geçmiş zaman eki -dı herhangi bir ses olayına tabi tutulmamıştır.
- içün, déyü, idüğün gibi sözcükler metinde yer aldığı imla ile tercih edilmiştir.
- Farsça ön ekler ve son ekler kısa çizgi(-) ile ayrılmıştır. Örneğin; ğonçe-veş, bī-çäre
- Farsça ekler ile oluşturulmuş ikilemeler kısa çizgi(-) ile ayrılmıştır. Örneğin: ğün-be-ğün

- Vezin gereği ünlü ile biten sözcüklerden sonra ünlü ile başlayan bir kelime geldiğinde iki sözcük kesme işareti kullanılarak birleştirilmiştir. Örneğin; k'ola, n'ola, vb...

1.6 Tablolar

Tablo 1.2.1.

Şiir Numa rası	Şair	Vezin	Bahir
1	Fıtnat	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - <i>mefā'ilün fe'ilün</i> / + - - - / + - - -	Müctes
2	Behcet	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
3	Sermed	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Remel
4	Şihāb	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
5	Rif'at	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Remel
6	Eriḥ	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Remel
7	Cevdet	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Remel
8	Taḫī	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i> - + - - / - + - - / - + -	Remel
9	Tevfīḫ	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
10	Fıtnat	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
11	Eşref	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Müctes
12	Ruḥī	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
13	Fıtnat	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Müctes

14	Behcet	<i>Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün</i> + --- / + --- / + - -	Hezec
15	Fıtnat	<i>Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün</i> + --- / + --- / + - -	Hezec
16	Zülālī	<i>Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün</i> - - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzārī
17	Hulūşī	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
18	Sürürī	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i> - + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
19	Zülālī	<i>Mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün</i> - - + / - + - + / - - + / - + - +	Muzārī'
20	Alaşehirī-zāde	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
21	Tevfīk	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
22	Hāfız	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
23	Eşref	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
24	Takī	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
25	Nāmī	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
26	Rāmiz	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + - + - / + - - - / + - - - / + - + -	Müctes
27	'Aziz	<i>Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + + - - / + - - - / + - + -	Hafif
28	Sermed	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + - + - / + - - - / + - - - / + - + -	Müctes
29	'Aziz	<i>Mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün</i> - - + / - + - - / - - + / - + - - /	Muzārī'
30	Sa'id	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + - - - / + - - - / + - + -	Remel
31	Fikrī	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + - - - / + - - - / + - + -	Remel
32	Emīn	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + - - - / + - - - / + - + -	Remel
33	Sermed	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
34	'Aziz	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + + - - / + - - - / + - - - / + - + -	Remel

		+++/-++/-++/-+-	
35	İsper	Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün +++/-++/-++/-+-	Müctes
36	Behcet	Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün -+ / +--+ / +--+ / +- -	Hezec
37	Sürürî	Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün +++/-++/-++/-+-	Remel
38	Münib	Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün +++/-++/-++/-+-	Müctes
39	'Aṭā	Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün +++/-++/-++/-+-	Remel
40	Yahyā	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün -+ - / -+ - / -+ -	Remel
41	Zihnî	Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün +++/-++/-++/-+-	Remel
42	Sā'ib	Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün +++/-++/-++/-+-	Remel
43	Münif	Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün +++/-++/-++/-+-	Remel
44	Münif	Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün +++/-++/-++/-+-	Remel
45	Behcet	Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün +++/-++/-++/-+-	Remel
46	Nāşid	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün -+ - / -+ - / -+ - / -+ -	Remel
47	Necib	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün -+ - / -+ - / -+ - / -+ -	Remel
48	Necib	Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün +++/-++/-+-	Remel
49	Kāmî	Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün +++/-++/-++/-+-	Remel
50	Münib	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün -+ - / -+ - / -+ - / -+ -	Remel
51	Zihnî	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün -+ - / -+ - / -+ - / -+ -	Remel
52	Mucib	Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün -+ / -+ + / +--+ / -+ -	Muzārî'
53	Mucib	Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün -+ / -+ + / +--+ / -+ -	Muzārî'
54	Behcet	Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün +++/-++/-++/-+-	Müctes

55	Behcet	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Remel
56	Cevdet	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Remel
57	'Aṭā	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Remel
58	Rıf'at	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Remel
59	Sürürî	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
60	Āşaf	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i> - + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
61	Laz Muşṭafā Efendi	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i> - + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
62	Behcet	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Remel
63	Tābî	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Remel
64	'Akif	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + - + - / + - - - / + - + - / + - -	Müctes
65	Nāşid	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
66	Eşref	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + - + - / + - - - / + - + - / + - -	Müctes
67	Rātib	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
68	Cevdet	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
69	'Aṭā	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + - + - / + - - - / + - + - / + - -	Müctes
70	Rüşdi	<i>Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
71	İsper	<i>Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Remel
72	Salih	<i>Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + - + - / + - - - / + - + - / + - -	Müctes
73	Sürürî	<i>Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün</i> - - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzārî'
74	Cevdet	<i>Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün</i> - + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
75	Rāmiz	<i>Mefā'illün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün</i> + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Müctes

		+ - - - / + - - - / + - - - / + - -	
76	Sermed	Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün + - - - / + - - - / + - -	Hafif
77	'Atā	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün - + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
78	Eşref	Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün - - + / - - + / + - - + / - - +	Mu"arî'
79	Tābî	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün - + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
80	Refî'	Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
81	'İzzet	Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Müctes
82	Laz Muştafâ Efendi	Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Remel
83	Sürürî	Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
84	Cevdet	Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
85	Cevdet	Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
86	Tevfîk	Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün + - - - / + - - - / + - - - / + - -	Müctes
87	Behcet	Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün - - + / - - + / + - - + / - - +	Muzārî'
88	Cevdet	Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
89	Rahmî	Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
90	Münîf	Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün + - - - / + - - - / + - -	Hafif
91	Naẓīmā	Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün + - - - / + - - - / + - -	Hafif
92-Ek1	Taķî	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün - + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
93-Ek2	Taķî	Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün + - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
94-Ek1	Tevfîk	Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün + - - - / + - - - / + - -	Hafif

Tablo 1.2.2.:

Nazım Biçimi	Şiir Numarası
Kaside	4, 6, 7, 9, 11, 12, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 37, 38, 42, 43, 44, 49, 50, 51, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 62, 63, 66, 67, 68, 71, 80, 83, 86
Kıt'a	61, 76, 89, 93
Kıt'a-i Kebire	2, 3, 5, 8, 10, 13, 14, 15, 22, 24, 25, 26, 27, 33, 35, 36, 39, 40, 41, 45, 46, 47, 48, 52, 53, 60, 64, 65, 69, 70, 72, 73, 75, 77, 78, 79, 81, 82, 84, 85, 87, 88, 92, 94
Mesnevi	90, 91
Müstezat	1
Müzeyyel Gazel	74

Tablo 1.2.3.:

Şairin Mahlası	Ölüm Tarihi(M.)	Mecmuada şairle ilgili yer alan bilgi	Şiir sayısı
'Akîf	1787		1
'Aṭā	1789	Şeyḫ Mollā-zāde 'Aṭā Efendi	3
'Atā	1814-15	Yeñişehrî Seyyid Muḥammed 'Atā	1
'Āşaf	1780-81	Aḥmed Paşa-zāde Muḥammed Paşa	1
'Azîz	1784	Müderrişinden Şubḥî-zāde 'Azîz	3
Behcet	1777	Müşullı Seyyid 'Ali Efendi	8
Cenāb (?)	?	Lāz Muştafā Efendi	2
Cevdet	1835-1836	Cevdet Ḥalîl Efendi	7
Emîn	?	Sünbül-zāde Efendi	1
Erib	1780		1
Eşref	?	Çelebi-zāde Ḥafîdî	4
Fıtnaṭ	1780		4
Fikrî	1809-1810	Mülâzım	1
Ḥafîz	?	Müderrişinden Eznekmedî Ḥafîz Efendi	1
Himmet(?)	?	İskenderî Müftî-zāde Şâlih	1
Ḥulûsî	?		1
İsper	?	Ḥalep Müftüsü	2
'İzzet	1827	Yeñişehrî 'Osmān Paşa-zāde 'İzzet	1
Kāmî	1786-87(?)		1
Mucîb	?		2
Münîb	1823	Müderrişinden Münîb Efendi	2
Münîf	?	Müsevved Dede-zāde Efendi	2
Namî	?	Ḥaṭvānî-zāde'niñ İmamı	1
Nāşid	1791	Aḥmed Paşa-zāde	2
Naẓimā	1751-52	El-Ḥac Naẓimā-yı Nakşibendî	1
Necîb	?		2
Raḥmî	?	Behāyî-zāde	1

Rāmiz	1787-88	Şerī'at Kātiplerinden	2
Rātīb	1799	Küttābdan	1
Ref'ī	1760-61	Mülāzım	1
Rif'at	1785-86	Rif'atī-zāde	2
Rūhī	?	Yanyāvī	1
Rüşdī	?	Lānbe-zāde	1
Sā'ib	?		1
Sa'īd	1836	Yahyā-zāde Sa'īd	1
Sermed	1787	Müderrişinden Şeker-zāde Efendi	4
Sürürī	1813	Mülāzım	5
Şihāb	?	Anadolu Kuḍātından Şihāb	1
Tābī	?	Kuḍātdan	2
Takī	1815	Ḥaṭvānī-zāde Ḥafīdi Mollā	4
Tevfik	1791		4
Yahyā	?	Şeyḥ Yahyā	1
Zihnī	?	Küttāpdan Rāgıp Paşa Kitapcısı Zihnī Efendi	2
Zülālī	?		2
?	?	Alā-şehirlī-zāde	1
?	?	Dede-zāde Efendi	1

TENKİTLİ METİN

Devletli Efendimize ‘Arz Olunan Kaşā’id ve Tevārīḥ

Ḥarfū’l-Elif

Ḥarfū’l-Elif de Meşīḥat-ı İslāmiyyede Vêrilen Tārīḥler

1.

Mefā’ilün fe’ilātün mefā’ilün fe’ilün

mefā’ilün fe’ilün

Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

+ - + - / + + -

1. semiyy-i mefḥar-ı ‘ālem Şerīf Efendi kim
be-‘izzet ü iclāl
müşerref oldu kudūmiyle mesned-i fetvā
mübārek éde Ḥudā
2. cihān-ı cūd u kerem āfitāb-ı burc-ı himem
meh-i sipihr-i şeref
dénirse neyyir-i raḥşān-ı ‘ālem-i ma’nā
sitāyişinde sezā
3. yegāne gevher-i şehvār-ı kân-ı luṭf u ‘aṭā
nazīri nādīde
muḥīt-i ‘ilm ü fazīlet dūr-i yem-i taḳvā
o zāt-ı bī-hem-tā
4. kıla sa’ādet ile ‘ömr ü devletin efzūn
şafā-yı ḥaṭır-ile
mü’ebbed eyleye şadrında Ḥazret-i Mevlā
budur hemīşe du‘ā
5. dédim du‘ā ile **Fıṭnat** bu mışra’ı tārīḥ
ḥurūf-ı mu’cemle
Şerīf Efendi bugün giydi ferve-i fetvā
sa’id éde Mevlā (1192)

1. MC: 1b. Fıṭnat: *Dīvān*: T.47.

Fıṭnat Hanım Efendi’niñ.

5 دیدم دوعا ایله فطنت بو مصرعی تاریخ

حروف معجمله

شریف افندی بو کون کیدی فروه فتوی

سعید ایده مولا

2.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Cenāb-ı Hāzret-i 'Abdü'l-Ḥamīd Hān-ı felek-mesned
ki ḳalb-i tābnāki mevrid-i ilhāmdır ḫaḳḳa
2. kerāmetle édip her mesnedi erbābına tevfiẓ
hemān her nükteye nūr-ı ḫilāfetle olur bīnā
3. olaldan ṭāḳ-dīs-ārā-yı ṣāḫī niyyeti ancaḳ
niẓām-ı memleketdir 'adl-ile āsāyiş-i dünyā
4. yine ez-cümle étdi böyle bir zātuñ ber ü düşün
mübārek ferve-i nūrānī-i beyzā ile iksā
5. kerīmü'l-aşl-ı emced dūdman-pīrā-yı ced-ber ced
semiyyü'l-ḳadr-i evḫad zāt-ı meş'ūd-ı kerem-peymā
6. ṣaḫābī-menḳabe 'allāme-i rāz-ı faẓilet-kim
sezādır faḫr éderse zātı ile ser-te-ser dünyā
7. yeter bīgāne deñli étme **Behcet** midḫatin ıtnāb
ḳadīmī bendeden ancaḳ du'ādır maṭlab-ı aḳşā
8. édip birbirini tebşīr herkes söyledi cehren
henüz ehlini buldı işte şimdi mesned-i iftā
9. gelip bir peyk-i ferḫat-baḫş dédi böyle tārīḫin
mükemmel cāmedir Es'ad Efendi-zādeye fetvā (1192)

3.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. ḫādim-i şer'-i mübīn 'umde-i erbāb-ı yaḳīn
pey-rev-i müctehidīn sālik-i rāh-ı taḳvā
2. 'ālim-i ḫūb-'amel ṣāḫib-i 'aḳl-ı evvel
mānī'-i ehl-i cedel ṣānī-i İbni Sīnā
3. Hāzret-i müftī-yi dīn Es'ad Efendi-zāde
ki odur faẓl ile beyne'l-'ulemā müsteşnā
4. vech-i pākinde dıraḫşān ğurer-i nūr-ı şalāḫ
şıdḳ-ı ḳavlinde nümāyān-dürer-i ḫüsn-i edā

-
2. MC: 1b.
Müşullı Seyyīd 'Alī Efendi'niñ
 9. کلوب بر پیک فرحتبخش دیدی بویله تاریخن
مکمل جامه در اسعد افندی زاده یه فتوی
 3. MC: 2a. Sermed(Feyzullāh) : *Dīvān*: T.28.
Müderrişinden Şeker-zāde Efendi'niñ
 4. ğurer-i: 'izz ü D.

5. mişli yok nükte-şināsī vü suhen-dānlıkda
'ilm ü faẓl ü hüneri biri birinden a'lā
6. hulk-ı memdūhı şifāt-ı ḥaseni vaşfi ile
pür olup sāmī'a-ı pādīşeh-i 'adl-ārā
7. Şeyḥu'l-İslām-ı zamān eyleyip ilbās étدی
düş-i iqbāline bir ferve-i espīd kabā
8. zātı revnaḵ-dih-i ser-mesned-i iftā olıcak
buldı şimdi şerefi şadr-ı refī'-i fetvā
9. Ḥaḵḵ maḵāmında éde 'izz ü sa'ādetle muḵīm
her umūrunda mu'īn ola Cenāb-ı Mevlā
10. **Sermedā** kilik-i güher-bār dédi tārīḥin
müftī-i bārī'-i şer' oldı Şerīfū'l-'ulemā (1192)

4.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. şehen-şāh-ı cihānıñ himmet-i vālāsına ḥaḵḵā
ki kıldı münteḥab bir böyle fāẓıl zāt-ı bī-hem-tā
2. kemāl-i istikāmet üzre mevşūf olduḡun bildi
édip bāb-ı refī'in bendegānıñ cümleye melcā
3. ḥudāvend-i mu'aẓẓam müftī-i 'allāme-i 'ālem
ḥidīv-i muḥterem 'ālī-himem zāt-ı kerem-kārā
4. muṭī'dir reşḥa-i kilik-i güher-bārına bu 'ālem
muvaḥḥaḵ eylemiş bārī aña mecrāyı hep icrā
5. benim ḥōd zerrece ḥaddim degil evşāfını étmek
hemīşe 'izzet ü tevḥīḵ ile şād eylesin Mevlā
6. hemān 'azm-i der-i devlet-me'āb ét 'arz-ı ḥāl eyle
bir iki beyt-i sihr-i 'cāz u bir tārīḥ édip inşā
7. ferīşteler ḵamu bezm-i semāda sebze-puş olmuş
ṭavāf-ı dergehiñ işrāb éderler meymenet-bādā
8. şitāb-ile **Şihāb**ıñ 'arz éder bu resme bir tārīḥ
bu nice cāmedir Es'ad Efendi-zādeniñ fetvā (1192)

10. سرمداء كللك كهر بار ديدى تاريخ
مفتى بارع شرع اولدى شريف العلماء

4. MC: 2b.
Anadolu Kuḍātından Şihāb'ın

8. شتابيله شهابك عرض ايدر بو رسمه تاريخ
بو نيجه جامه در اسعد افندى زاده نك فتوى

5.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün feilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. bārekallāh zihī sāl-i meserret-āṣār
müteyemmen éde sa'd-ile zamānıñ Mevlā
2. müşterī bahtını her sâ'at éde mihre qarın
lem'a-i feyzini gün günden éde Hakk a'lā
3. nice sāl eyleye tebrîk-i zamānıñ 'ālem
zātını maşdar-ı bî'l-ḥayr éde her demde Hudā
4. 'ācizem vaşfıñ berf-ile zebānım toñdı
dil-i mir'atimi ālūde-i būz étđi şitā
5. rüz-ı fîrüz ile bahtım açılırsa elbet
olurum ben daḥi vaşfıñda felekde gūyā
6. eger emşālim ile ben de édersem hareket
éderim müddet-i 'ömrümde saña ḥayr du'ā
7. mūncemid olsa daḥi toḥm-ı ümîd 'ālemde
o tekāsül yine bu bendede yok sizde fedā
8. hareket étmez isem daḥi efendim şağ ol
yine ben lâyıķı üzre éderim saña şenā
9. bilirim bende-i aķdemle muķayyed nāmım
dil-i bīmāre hemān emriñ olur 'ayn-ı şifā
10. bu vesīleyle yüzüm dergehe sürmekdi benim
édemem maṭlab için ṭab'-ı latīfiñe ezā
11. her ne ḥaķķımda zuhūr eyler ise maķbūlüm
her umūruñda muvaffaķ éde Hakk celle ve 'alā
12. açıp ey dil varaķ-ı verdi hemān geldi rebî'
gülşeninde diye āmîn hezārān şeydā
13. esmeye gülşen-i iķbālîñe bād-ı şarşar
niçe ezhār ile her demde ola gönçe-güşā
14. dédi tārîḫini nev-sāle feraḥla **Rif'at**
sa'de geldi şeref ü yümn-ile bu sāl-i şafā (1194)

5. MC: 2b.

Rif'atî-zāde'niñ

14 دیدی تاریخی نو ساله فرحله رفعت

سعدہ کلدی شرف و یمن یلہ بو سال صفا

6.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. ey veliyü'n-ni'am ey mefhar-ı cümle 'ulemā
çeşm-i ümmīdime ey hāk-i deri kühl-i cilā
2. cümle aḥvālīmī taḥrīr ile tafṣīl édemem
ruḥṣat emr eyler iseñ başt édeyim icmālen
3. ben başeski kuluñ oldum dér iken Siroz'a(?)
ortadan atdı beni ğadr ile birkaç ruḡabā
4. bir çürük manşib ile bendeñi şol kıoldan atıp
şağladı işlerin aşḡāb-ı şimāl u yümñā
5. bunu gerçek bilirim şimdi 'iyāzen-billāh
kizb-ile toḡṡoludur sīne-i iḡvān-ı şafā
6. manşib olmak baña vallāhī degildi maṡlab
böyle cebrice de mesbūḡ degildi irza
7. taḡtadan cebr ile ḡalkıp otururken ma'zūr
oldı incāz ile ġüyā ki mūkāfāt cezā
8. ya'ni tevḡītimi tencīz ṡarīḡiyle yine
urđı dāğ üstine bir dāğ daḡi dest-i ḡazā
9. çār u pence hele nāçār olurken rāzı
mürdeniñ zindesine on bir ay olmuş ibḡā
10. ḡā'ilim ben daḡi ma'ḡüle efendim lākin
böyle maḡsūs idi-kim beş ay olunmuşdı 'aṡā
11. altı ayla birine eylediler mi tevcīh
ḡāleb-i ādeme iblīs ḡulūl étmiş ola
12. ġitdi bir vādī-i nā-refte-i bī-dāda felek
bu da bu rütbede mesbūḡ degildir ḡaṡ'ā
13. sebḡat étmişse eger mişli tecessūs eyle
işte rūznāme-i eslāf u ḡuyūdāt-ı ḡazā
14. bir ṡarīḡiñ ki re'isi ola böyle tekdīr
var ḡiyās eyle ki sā'irleriniñ ḡāli n'ola
15. beyt-i Şevket gibi yekpāre muḡayyel işler
ṡab'-ı naḡḡād olur vāḡıf-ı rāz-ı ma'nā
16. eskiden 'ādetidir çerḡ-i sitem-mu'tādiñ
hüner erbābına ikrāma bedel ḡahr u cefā

6. MC: 3a.
Erīb Efendi'niñ Manzūm 'Arz-ı Ḥālidir

17. biriniñ bir sürü da'vâcıları destinden
édebilsem dér-iken bârî girîbânı rehâ
18. girmemişken hûşemâ destine bir ser-rîştem
şimdi taḥlîş-i girîbâne el érmez ašlâ
19. ḳanḳı bir derdimi feryâd édeyim sultânım
lâl-i ḥayret-zedeyim. mürde belâ zinde belâ
20. var mıdır mezheb-i inşâfda bu ğadr-ı şarîḥ
eylerim dergeh-i 'adliñde bu dem istiftâ
21. seniñ âvâze-i 'adlinle cihân ṭolmuş iken
baña efsûs u sitem eylemek olsun mı revâ
22. کربنالم چو کمان بردهنم دست مکیر
هر که زخم خورد البته کند و آولا
23. بسرسبز توسو کند خورم منکه فلك
بدم عدل توخواهد کند آزورده مرا
24. dest-gîr ol baña bu ḥâlet-i ğam-fermâda
'ömrüm oldukça zebânım éderim vakf-ı du'â
25. ben seniñ bende-i dîrîñ-i kerem-perveriñim
üstümüzden nazâr-ı 'âṭifetiñ ḳılma cüdâ
26. mesnediñde seni Allâh mü'ebbed ḳılsın
esmesin gülşen-i iḳbâliñe hiç bād-ı fenâ
27. isterim senden efendim déyesin bir kerre
nicesin bîkes u bîçâre Erîbâ 'acabâ
28. vâḳıf ol ḥâl-i dil-i zârıma da şoñra yine
emr ü fermân seniñ ey milket-i 'adle dârâ

Yine Ḥarfü'l-Elif'de Ḳable'l-Meşîḥatü'l İslâmiyyede 'Arz Olunan Tevâriḥ

7.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. bârek'allâh-ı zihî feyz-i 'aṭâ-yı Mevlâ
'âlemi eyledi elṭâf ile lebrîz-i şafâ
2. eşref-i ḳavm-i re'îs-i 'ulemâ-yı 'aşrı
Rümeli şadrına étدی yine revnaḳ-baḥşâ

7. MC:4a.
Cevdet Ḥalîl Efendi'niñ

3. güher-i zāt ile ārāste memdūh-ı enām
faḥr éder ise vücūduyla şerefdır ‘ulemā
4. ne güher lā’ik-i pīşānī-yi tāk-ı efḍāl
görmedi çeşm-i felek mişl ü nazīrīn aşlā
5. ḥüsn-i tedbīrine dil-beste ‘uḫūl-i ‘aşere
rūy-ı inşāfına dil-dāde gürūh-ı ‘urefā
6. şemme kesb étse şabā nükhet-i efḍālinden
neşr-i feyz ile éder ‘ālemi ḥōş ‘ıtr-ı şafā
7. feyz-mend olsa eger laḥza-i elṭāfindan
nergis-i mest ebed görmez idi çeşm-i ‘anā
8. ‘ilm u ‘irfān u kerem ma‘delet ü re‘fet ile
Ḥaḫ bu kim oldı ser-efrāz-ı şudūr-ı ‘ulemā
9. **Cevdet** ıtnāb-ı suḥen étme du‘ā eyleyelim
vaşfını eyleyemez cümle gürūh-ı şu‘arā
10. neşr-i ‘adl-ile éde ḥaḫ-ı cihānı ihyā
müstedām eyleye devletle Cenāb-ı Mevlā
11. çār eṭrāfa gidip müjde dédim tārīḥin
şadr-ı Rūm oldı yine ‘umde re‘īs-i ‘ulemā (1192)

8.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + -

1. Ḥāzret-i Es‘ad Efendi-zāde kim
zātıdır mecmū‘a-i ‘ālem-behā
2. ‘unşur-ı çārın o zāt-ı ekremiñ
mecd ü ‘izz ü yümn ü Sa‘d étmiş Ḥudā
3. faẓl u ‘irfānda misīli yok anıñ
zū-fünūn oldur cihānda bī-riyā
4. ‘ilm ü ḥikmetde nazīri gerçi yok
şi‘r u inşā da müsellemdir aña
5. zātına lāyık görüp çün Kird-gār
şadr-ı Rūmı şāniyā kıldı sezā
6. pīr u bernā cümle şādān oldılar
ḥaḫa bir ‘ıyd-ı nev oldı gūyiyā

11 چار اطرافه کیدوب مژده دیدم تاریخن

صدر روم اولدی بینہ عمره رئیس علما

8. MC:4b.

Ḥaṭvānī-zāde Ḥafīdi Taḫī Mollā’nıñ

7. étme ıtnāb-ı suhen besdür **Taķī**
eyle şıdk-ile hemān hayr-ı du‘ā
8. mihr ü meh kıldıkça dehri rūşenā
ola ‘izzetle mu‘ammer dā’imā
9. dāmen-i pākini takbīle medār
olmağ-ıçün elde bir vaşf-ı becā
10. def‘a-i şānīsiniñ tārīhini
eyledim bir beyt ile böyle edā
11. bā-yemīn Es‘ad Efendi-zādeye
hamdülillāh şadr-ı Rūm oldı sezā (1192)

**Tārīh-i Mücedded Şoden-i Sāhilhāne-yi Hāzret-i Es‘ad Efendi-zāde Edāmallāhu
İkbālehu ve Zādehu**

9.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. hoşā sāhil-serāy-ı bāhirü’l-Es‘ad-ı rūḥ-efzā
mübārek-bād sāhil-hāne-i nev tarḥ-ı müsteşnā
2. leb-i bām-ı bülend-eyvānı kim fevku’t-taşavvurdur
olur nüh ṭāḳ-ı vālāya tebessüm-rīz-i isti‘lā
3. kuşūr-ı bī-kuşūr-ı kâşırātu’t-tarf-ı cennāta
olur ebrū-yı ṭāḳı çīn-fürüş-ı nāz u istignā
4. olaydı kurş-ı mihr āsūde jengār-ı kesāfetden
olurdu aña zer gülmīḥ saḳf-ı āsmān-sīmā
5. muşanna‘ çār çüb-ı revzeninde cām-ı billūrı
çü mir‘āt-i Sikender cilve-baḥş-ı devlet-i dārā
6. anıñ bir çifti yokdur ‘ālem-i ibdā‘da dér-idim
çü ebrū-yı dil-ārā çift ṭāḳı olmasa ber-cā
7. éder hemvārī-i meydān-ı dīvān-hānesin īrād
mühendis eylese saḥḥ-ı ḥaḳīķī var déyü da‘vā

11 با یمن اسعد افندی زاده یه
حمدالله صدر روم اولدی سزا

9. MC: 5a. Yahya Tevfīḳ: *Dīvān*: T.63.

Tevfīḳ Efendi’nin.

1 rūḥ-efzā: feyż-ārā D.

nev tarḥ-ı: maṭbū‘ u D.

2 bülend eyvānı: felek-fersāsı D.

nüh ṭāḳ-ı vālāya tebessüm-rīz: ṭāḳ-ı sipihre ḥande-rīz D.

8. bakılsa çeşm-i 'ibretle anuñ her beyt-i maṭbū'ı
olur fihrist-i ebvāb-ı büyüt-ı cennetü'l-me'vā
9. mu'allā süllemi mıṣtarlı bir ābādī kāğıddır
ki kemter pāyesi ma'nā-resān-i 'ālem-i bālā
10. müzekkir her sūtün-ı nev-'amūd-ı şubḥ-ı iḳbālī
ser-i mismārı yād-āverd-i ḥāl-i 'anberīn-sīmā
11. o sāḥil-cāy-ı bī-eşbāha imkān-ı neẓā'ırde
dü mıṣrā'-ı deridir şüret-i illā-yı istiṣnā
12. 'uluvv-ı himmet-i bānīsın iz'ān ile 'aczinden
olur rümāl-i ḥāk-i dergehi her rüz u şeb deryā
13. hevā-yı rūḥ-baḥşı zā'irān-ı dergehin eyler
derūnunda muḥayyel peyker-i āmālını iḥyā
14. nesīm-i şubḥ-ı mu'tellü'l-mizāc olmasa gāḥıce
olurdu ḥidmet-i ferrāşī-i dergāhına icrā
15. ğubār-ı dergehin ḥıfz etmek için çeşm-i a'dādan
olur her mevce-i yem ḳatre-pāş-ı sāḥa-i 'ulyā
16. leṭāfet-baḥş-ı yek-rengi olup baḥr ile ber her dem
olur kuhsār-ı sebzīn perteviyle yemyeşil deryā
17. degildir cezr ü medd-i yem şabā étmekde pāy-endāz
ḳudūm -ı zevraḳ-ı maḥdūma mā'ī mevclī ḥārā
18. o maḥdūm-ı kerīm Es'ad Efendi-zāde kim oldur
şerīfū'l-menḳabe şadru'ş-şudūr-ı kāmīlū'l-ālā
19. ciḥān-ı ma'rifet baḥr-ı fazīlet ma'den-i himmet
bahār-ı bāğ-ı naẓm u nesr ü rūḥ-ı ḳālb-i ma'nā
20. ne mümkin ḥāme gelmek 'uhde-i vaşf-ı cemīlinden
taḥammül-kerde-i mīzāb olur mı cūşış-i deryā
21. du'āya başla **Tevfīḳā** anıñ vaşf-ı kemālātı
mişāl-i mevce-i deryā degildir ḳābil-i iḥşā
22. ola mıṣrā'-ı bab-ı devleti best ü küşādında
şafāya dest-i da'vet gayra dest-i redd ü istihzā

-
- 8 büyüt: ḳuşūr D.
 - 9 kemter: hep D.
 - 10 yād-āverd: yād-āver ü D.
 - 12 bānīsın iz'ānla eyle 'aczinden: bānīsını iz'ānla 'aczinden
 - 14 ferrāşī-i: ferrāşını D
 15. mevce-i : mevce D.
 - 16 ber her dem: berr ḳasrıñ D.
 - 17 cezr ü medd-i yem: cezr medd-i yem D.
 - 19 19b. revāyiş-baḥş-ı kālā-yı ma'ārif şā'ibü'l-ārā D.
 - 22 best u küşādında: best u güşādile D.

23. ‘Uṭārid zer ḳalemle yazsa tāriḥin sezā **Tevfīḳ**
bu nev-sāḥil-sarāy-ı sa’d-bünyān oldı bī-hem-tā (1190)

10.

Mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. meh-i burc-ı faẓilet āfitāb-ı maṭla’-ı himmet
dür-i deryā-yı ḥikmet gevher-i gencīne-i ma’nā
2. Cenāb-ı Ḥazret-i Es’ad Efendi-zāde kim ya’nī
semiyy-i mefḥar-ı ‘ālem o ṣadr-ı mekremet-pīrā
3. ferīdu’d-dehrdir faẓl u kemāl ü zühd ü ‘iffetle
Ḥudā zāt-ı şerīfin eylemiş bī-miṣl ü bī-hem-tā
4. odur ol şeh-süvār-ı sāḥa-i ‘ilm ü faẓilet kim
ola seyyid meger hem-nāmı olmaḳla aña hem-tā
5. felek ḳaşr-ı celāl ü şānına nüh pāyeli süllem
der-i iḳbāline gül-mīḥ ḥürşīd-i cihān-ārā
6. édip himmet bu sāḥil-ḥāne-i dil-cūyı tecdīde
mühendiskāri-i ṭab’-ı laṭīfi eyledi inşā
7. te’ālallāh zihī ṭarḥ-ı biḥīn sāḥil-sarāy-ı ḥüb
müferriḥ dil-nişīn ḥatır-güşā cāy-ı neşāt-efzā
8. der-āgūşa iki cānibden açmış şevḳ-ile āgūş
ki olmuş ḥüsnine meftūn u ḥayrān kūh ile deryā
9. çekerdı şerm ü ḥaclet naḳşını seyr eylese Behzād
göreymi resmin Oklīdīs olurdı vālih ü şeydā
10. söz olmaz ṭarḥına bī-miṣl ü bī-mānend her cāyı
ḥuşūşā bu müferriḥ ḳaşr-ı ḥüb u dil-keş ü zībā
11. bu ḳaşr-ı bī-ḳuşūruñ vaşf-ı pāk-i şuffeteyninde
zebān-ı ḥāme ḳāşırdır ne rütbe eylese ıṭrā
12. oturmuş rû-be-rû gūyā ki iki dilber-i mağrūr
ki şatmaḳda biri birine her dem nāz u istiğnā
13. müşābih ebrû-yı müşgīn-i yāre ṭāḳ-ı pür-zeyni
sütünü ḳāmet-i mevzūn-ı ḥübān gibi bī-hem-tā

23 عطارذ زر قلمله یازسه تاریخ سزا توفیق

بو نو ساحلسرای سعد بنیان اولدی بی همتا

10. MC: 5b. Fıtnat: Dîvân: T.47.

Fıtnat Hanım Efendi’niñ.

2 efendi-zāde: efendi D.

4 hem-tā: hem-pā D.

14. bilūr-ı revzenānı şāfter çün sīne-i dilber
qomaz seyrin éden dillerde hīç gerd-i keder aqlā
15. havernaqla éderse da'vā-yı revnağ sezā el-ḥağ
müreccahdır leṭāfetle bu qaşr-ı pāk ü müsteşnā
16. şafağdan āl-i mağ'ad pençe-i mihri édip rīşe
felek şadrına ferş eylerdi olsa lāyık u ahrā
17. n'ola tolsa meserretle anıñ her ḥalka-i bābı
hümā-yı zevğ u şevğ u inbisāta dāmdır zīrā
18. zemīni dil-güşā ābı muşaffā ḥāki 'anber bū
hevā-yı cān-fezāsı rūḥ-baḥşā çün dem-i 'İsā
19. şatar çīn-i cebīn emvāc-ı ḥavzı āb-ı ḥayvāna
atar söz çeşme-i mihre leb-i fevvāresi gūyā
20. degil ey ḥāme kābil vaşfı bānīsı gibi anıñ
hemān eyle du'ā-yı devletin iḥlāş-ile imlā
21. ḥaṭālardan édip maḥfūz evlād-ı kirāmıyla
kıla iḳbāl ü 'izz ü devletin Ḥağ gün-be-gün a'lā
22. ḥitāmında du'ā birle dédim tārīḥini **Fıṭnat**
bu sāḥil-ḥāneyi mecd ile mes'ūd eyleye Mevlā (1190)

11.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün
Müctes̄ +-+ - / +-+ - / +-+ - / +-+ -

1. Cenāb-ı Ḥazret-i faḥr-ı şudūr-ı şadr-ārā
Şerīf Efendi o zāt-ı şerīf-i bī-hem-tā
2. dem-ā-dem olmada āyīne-i zāmīrinde
nuḳūş-ı cilve-i feyz-i Ḥudā ki rūy-nümā
3. bu resme eyledi sāḥil-serā-yı devletini
bu ṭarḥ-ı dil-keş ü bu resm-i dil-güşāde binā
4. hemīşe devlet ü iḳbālın eyleyip efzūn
şafā vü şevğ u meserret vére aña Mevlā
5. egerçi söylediler dā'iyān-ı devleti hep
birer şenā ile tārīḥ-i dil-pesend ammā
6. münakkaṭan iki tārīḥ beyt-i vāḥidde
kemīne **Eşref**-i dā'ī dédi berāy-i du'ā

22 ختامنده دعا برله دیدم تاریخینى **فطنت**

بو نو ساحلخانه یی مجد ایله مسعود ایلیه مولا

11. MC.6b

Çelebî-zāde Ḥafīdî Eşref Efendi'niñ

7. hemîşe devlet ile rāḥat eyleye iḥsān (1190)
Şerîf Efendiye sâḥil-serāy-i nevde Ḥudā (1190)

12.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. ḥoşā sāl-i şeṭāret-güster ü devr-i ḥayāt-efzā
dem-i 'ayş u şafā-yı kalb u hengām-ı keder-fersā
2. ne dem vaḳt-i şafā-tev'em kim āṣār-ı şafālarla
felāket tīginiñ her küştesi birden olur iḥyā
3. ta'accüb mi olursa devr-i eyyāmıñ bu evşāf
budur āṣār-ı luṭf-ı ḥazret-i zāt-ı kerem-baḥşā
4. Cenāb-ı şadr-ı Rūm ol baḥr-ı mevvāc-ı kerem k'olmuş
ğarīḳ-ı āb-ı elṭāfı gerek a'lā gerek ednā
5. odur zīnet-fezā-yı bezm-i erbāb-ı hüner-perver
odur Ḥaḳḳā semiyy-i ḥazret-i maḥbūb-ı bī-hem-tā
6. zihī ol mazḥar-ı elṭāf-ı raḥmānī k'ola muṭlak
siyādet birle hem-nām-ı nebīyy-i Ḥazret-i Mevlā
7. o māh-ı çarḥ-ı ḥikmetdir o dürr-i baḥr-ı 'işmetdir
şeh-i mülk-i feṭānetdir vücūdı gevher-i yektā
8. kerem-kār-ı zamān ol ma'den-i cūd-ı mürüvvet-kim
kılıpdır keşret-i iḥsānı nām-ı ḥātimi insā
9. gelen üftādegān-ı dehri itmām-ı maḳāşıdla
mükedder eylemez her 'ācizi étmekdedir irza
10. gül-i gülzār-ı 'izzet şemse-i eyvān-ı rif'atdır
maḥall-i 'aḳd-i aḥkām-ı şerī'at şāḥibü't-taḳvā
11. fazīlet kânıdır hem sālīk-i rāh-ı ḥaḳīḳatdır
vücūh ile olupdur silk-i aḳrānında müstesnā
12. vücūdı nüşā-i mecmū'a-i esrār-ı Yezdānī
sözi miftāḥ-ı ebvāb-ı künūz-ı cevher-i ma'nā
13. kemāl-i 'adl u şefḳatle o şadr-ı ma'delet-kāruñ
gününde kesb-i revnaḳ eyledi dünya vü mā-fī-hā
14. 'adīm olmuş o deñlü bāb-ı luṭfunda tekellüf kim
tehī-destān-ı 'ālem hep gezer içinde bī-pervā

7 همیشه دولت ایله راحت ایلیه احسان

شریف افندیہ ساحلسرائی نودہ خدا

12. MC. 6b

Mülāzımīnden Yānyavī Ruḥī'niñ

15. rızā-yı faẓl-ı Hāḡ kesbindedir dā'im naẓar-gāhi
umūr-ı 'ālemi şer'ā görüp etmekdedir icrā
16. ḡamūş ol Rūḡiyā eyle edeb evşāf-ı aḡlāḡ
degil ḡadd-i beşer illā Ḥudāya eyle istid'ā
17. o ḡuṭb-ı çarḡ-ı iḡbālūñ zamān-ı devletin dā'im
Ḥudā müzdād éde tā kim ola arz u semā ber-pā
18. n'ola ey baḡr-ı raḡmet kān-ı iḡsān u mekārim kim
édersen bendeñe dürr-i duḡūl-i manşıbı i'tā'

13.

Mefā'ilün fe'ilatün mefā'ilün fe'ilün

Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. ferīd-i dehr Muḡammed Şerīf Efendi kim
odur kemāl-i faẓiletle eşref-i 'ulemā
2. o yek-süvār-ı fezā-yı 'ulūm kim olmaz
semend-i ṭab' ile İbni Kemāl aña hem-pā
3. o zū-fünūn-ı cihān kim anıñla baḡş édemez
ḡikemde Pīr-i Ḥocend-ile Bū 'Alī Sīnā
4. o zāt-ı muḡteremiñ İbni Ḥācib eyler ise
der-i faẓiletiniñ ḡidmetiyle faḡr sezā
5. fūrūḡ-ı dānişi yanında zerreder ḡorşīd
muḡīt-i 'ilmine nisbetle ḡaṭredir deryā
6. midād-ı pāki gülistān-ı faẓla āb-ı revān
nihāl-i kil-k-i teri zīb-i güleşen-i ma'nā
7. çeh-i devātına leb-teşne selsebīl-i cinān
kitāb-ı faẓlına şīrāze ḡīsū-yı ḡavvrā
8. ṭabī'atında anıñ münderic fūrūḡ-ı uşūl
dénirse zātına mecmū'a-ı ḡafīd sezā
9. şafā-yı ṭab'ı arūsān-ı naẓma āyīne
sevād-ı ḡāmesi ḡīsū-yı şāhid-i ma'nā
10. senā-yı zātını ta'bīrden yine 'āciz
ki vaşf éden anı vaşşāf olursa da farazā
11. du'ā-yı devletini eyle 'an-şamīmī'l-ḡalb
degil medāyiḡi ey ḡāme ḡābil-i iḡşā

13. MC: 7b. Fıṭnat: Dîvân: T.34

Fıṭnat Hanım Efendi'niñ

2 hem-pā: hem-tā D

12. édip maşûn haţâdan vücûd-ı mes'ûdın
muvaḫḫaḫ eyleye kârında Ḥazret-i Mevlâ
13. o zât-ı pâk-i feẓâ'il-şiyem sa'âdetle
olunca şadr-ı Anaṭoliya şeref-baḥşâ
14. ḥurûf-ı sâdesi geldi dü mışra'ın târîḥ
bu beyti **Fıṭnat** édince ḳudûmına inşâ
15. mübârek eylesin iclâl ile sa'âdet ile
Şerîf Efendiye şadr-ı Anaṭoliyâ Ḥudâ

Ḥarfü'l-Bâ'

14.

Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

Hezec + --- / + --- / + - -

1. Cenâb-ı müftî'-i Nu'mân-sîret
ki oldu muḳtedâsı âl u aşḫâb
2. yegâne ser-firâz-ı bî-müdânî
şerîf-i düdmân-pîrâ-yı ensâb
3. muḫîṭ-i 'ilm-i kūh-ı bürdbârî
cihân-ı ma'rifet deryâ-yı âdâb
4. olurdu zinde olsa İbni Ḥacib
derinde iḳtizâ eyleser bevvâb
5. hezârân sâl devr eyleser görmez
nazîrin bir daḫi ezmân u eḫḳâb
6. şenâ-perdâzıdır mecmû'-ı 'âlem
du'âsında 'umûmen şeyḫ-ile şâb
7. varıp tebrîk için sâl-i cedîdi
tedârik eyledim bir dürr-i kem-yâb
8. sezâdır pâdişâha 'arz éderse
fütûḫâtın édip behcetle işrâb
9. ki bu sâl-i mübârek-fâliñ oldu
tefe"ül gûne târîḫi zafer-yâb (1193)

14 حروف ساده‌سی کلدی دو مصرعک تاریخ

بو بیتى فطنت ايدنجه قدومنه انشا

14. MC:8a.

Müşullı Es-Seyyîd 'Alî Efendi'niñ

9 ظفریاب

Şûret-i Dîger

Şûret-i Dîger

1. bu sāl-i nevde var Allāhu a'lem
fütūh u nuşrete telmîh u işrâb
2. ki vaşf-ı pâdişâh-ı dîn-penâha
muvâfîk geldi târîh-i zafer-yâb (1193)

15.

Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

Hezec + - - - / + - - - / + - -

1. hoşâ pakîze nev-ţarh-ı dil-ārām
zihî nüzhetgeh-i zibende üslûb
2. kıyâs eyler gören tāk-ı refî'in
ya mäh-ı nev yahûd ebrû-yı maħbûb
3. hevâ-yı cân-fezâ-yı rûh-baħşı
dem-i 'İsâdan olmuş şanki mevhûb
4. bu nüzhetgâha revnağ vërdi el-Hağ
bu vâlâ şuffa-i dil-cûy-ı merğûb
5. kenârında bu şaħn-ı dil-güşânıñ
oturmuş gûyiyâ bir dilber-i ħûb
6. ne zîbâ mevķi'inde oldı bünyâd
ne dil-cû şuffa bu şaħn-ı dil-âşûb
7. ola her dem mağarr-i şevķ u şādî
budur dergâh-ı Hağdan şimdi maţlûb
8. du'â birle dédim târîh **Fıţnat**
sa'îd olsun ne dil-cû şuffa-i ħûb

2 ظفریاب

1193

15. MC:8a, Fıţnat: *Dîvân*: T. 16.

Fıţnat Hanım Efendi'niñ

8 دعا برله دیدم تاریخ فطنت

سعید اولسون نه دلجو صفة خوب

Ḥarfū'd-Dāl

Ḥarfū'd-Dāl'de Zamān-ı Meşihatde Vérilen Kaşā'id

16.

Meḥ'ulü fā'ilātü meḥ'ilü fā'ilün
Muzārī -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. کلکم بصفحه نقش دگر آشکار کرد
طبع زمانه را کلرنک بهار کرد
2. شهباز طبع و خامه کلکون عنان من
رنکین تزرو معنی شیرین شکار کرد
3. مشاطه خیال نزاکت نهاد من
زلف عروس بکر سخن تابدار کرد
4. زرین قباى شاهد مضمون ناز را
از رنک لطف شوخ خرد بود و تار کرد
5. سودای درد در چمن لاله ریختم
روزی که عشق صحن دلم داغدار کرد
6. آن مرغ آتشین نفس برق کلشتم
روی صحیفه را سخنم لاله زار کرد
7. طوفان نوح در کرد قطره داده ام
گاهی که چرخ چشم ترم اشکبار کرد
8. امشب سخن ز طرّه دلدار میکذشت
راه خیال فکر مرا عطربار کرد
9. نازم بیخت خویش که شد رهنمون مرا
بر درکه کسی که شریعت شعار کرد
10. خورشید آسمان فضیلت که رأی او
حلّ عقود مشکل لیل و نهار کرد
11. علامه یکانه محمد شریف خلق
دوران بخاک درکه او افتخار کرد
12. نسبت کجا بکحل صفاهان کند قبول
اکسیر را که خاک درش که عیار کرد
13. لطفش ز بس که داد طراوت بروزکار
کلشن ز نخل بید ثمر آشکار کرد

14. هر جا که شد معین ضعیفان حمایتش
دوران بنای برق بخش استوار کرد
15. دیگر کجا بجستن بال هما رود
هر جا سری ز سایه خود بهره دار کرد
16. طبعش کل نشاط بجیب زمانه ریخت
اوراق دهر را قلمش زر نکار کرد
17. بر فرق آنکه سود شبی رخ براه او
از ماله ماه صد سپر زر نثار کرد
18. از طبع سحرساز نزاکت سرشت خویش
راز درون غنچه کل آشکار کرد
19. در فکر مطلع دگر افتاد طبع من
شوق حضور بسکه دلم بی قرار کرد
20. آینه را ضمیر تو بی اعتبار کرد
دست عطای تو دل دریا فکار کرد
21. تا صبح رستخیز کل عیش بشکند
هر جا نسیم لطف تو یکره گذار کرد
22. ابر عطای کلک بلاغت شعار تو
دامان بحر پرکهر آبدار کرد
23. هر نقطه که از قلمت سرفرو چکید
دوران بکوش جان خرد کوشوار کرد
24. لطفت ز بسکه داد طراوت بهار را
از خار خشک غنچه تر آشکار کرد
25. طاووس باغ معنی نکشوده بال را
شهباز طبع تیز تو دردم شکار کرد
26. صد رنگ احترام بخاک درت نمود
باد صبا ز کوی تو هرکه گذار کرد
27. راحت بچار باش عزت نشین که چرخ
طومار عمر خصم ترا اختصار کرد
28. صد ره سپر فکند بمیدان کفتکوی
پیر خرد که خلق نکویت شمار کرد
29. کلکت ز رنگ برق معانی آتشین
بر صفحه نقش طور تجلی نکار کرد

30. کردی بلطف خویش مرا کرم گفتگوی
بلبل بیباغ نغمه بی اختیار کرد
31. ای آفتاب علم و عمل بنکر از کرم
آخر زمانه بر من عاجز چه کار کرد
32. نشکفته غنچه کلم از شاخسار ناز
قطع از وطن نموده و دور از دیار کرد
33. صدپاره شیشه دلم از سنگ چرخ شد
طوفان نه این بکشتی بشکسته کار کرد
34. ناکرده یاد شهد نیستم بروزکار
نیش جفای طعن دلم را فکار
35. دوران بجای رنگ حنای فراغتم
از خون کرم آبله پایم نکار کرد
36. بوی صفا ز کلشن شادی نکرده یاد
جیش غموم کشور دل تارومار کرد
37. یاسم ز شش جهت در آمد او بسته است
جز درکعت که چشم امیدم چهار کرد
38. هرکز ننالم از فلک و اخترش بمن
این بخت شوم و طالع ناسازکار کرد
39. وقت دعا رسید زلالی خموش باش
بکشاد و دست خویش قبول انتظار کرد
40. سرمست ناز شاهد بخت بود ز عیش
تا ماه روزه چشم بتان پرخمار کرد
41. بادا همیشه باب تو حاجتروای خلق
تا حکم شرع کار جهان بر قرار کرد

17.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ --

1. iftiḥār eylemesin şahñ-ı felekde ḥūrṣīd
şu'le-dār eyledi bu 'ālemi bir 'aşra ferīd
2. maṭla'-ı mihr-i hüner merdüm-i çeşm-i 'irfān
menba'-ı cūd u kerem maḳṣad-ı ehl-i ümmīd

17. MC: 10a.
Hulūṣī

3. gül-i ser-tâc-ı ‘alâ Hâzret-i Şeyhü’l-İslâm
anı kim merci’-i dîn eyledi Hâllâk-ı mecîd
4. bâğ-ı devletde odur serv-i ser-efrâz-ı enâm
ismini fâl édinir nuşrete ehl-i tev’hîd
5. kilik-i şab‘ım hele vaşfiyla şeref-yâb oldu
ğam u endûh aña hâs ise berây-i te’bîd
6. maşadım çünkü hulusâne du‘âdır her bâr
fırşat-ı ‘arz-ı şenâ oldu baña ‘ıyd bu ‘ıyd
7. ‘ıtr-sây-i çemenistân-i kemâl u ‘irfân
ya’nî hem-nâm-ı nebî oldu anıñ necmi sa’îd
8. baş-ı emsârı bütün reşha-i nîl-i feyzi
oldı mäh-ı felege şantana-i ‘ilmi bedîd
9. yemm-i efđâli muhîf oldu kamu dünyâyı
kaşre-i ‘ilmine nisbetle aķal baħr-ı sefîd
10. eyleyen nefha-i gerd kademin istişmâm
eylemez gâliye-i çîni görünce taķlîd
11. âb-ı rûy-ı ‘ulemâ kâşif-i kerb-i zu‘afâ
eyledi hulķ-ı hasenle niçe aħrârı ‘abîd
12. ba‘zılar ‘ayn-ı kerâmet dédi ehl-i taķķîķ
ķuţb-ı aķtâb-ı cihândır deyü eyler te’yîd
13. ben ol üftâde-i vâdî-i hümmüm u derdem
bendegân defterine kayd kılıp étme resîd
14. ‘aks-i te’lîf-i zevâhirdir esâlîb-i zamân
evvelâ sâde beyâz âħir éderler tesvîd
15. budur ezķârı **Hulûsî** ķuluñuñ her hengâm
eyleye zât-ı şerîfiñle cihân ‘ıyd-ı cedîd
16. rif‘at u ‘izzeti âmâde mehâbet bercâ
bula şıķhatle maķâmında hemân ‘ömr-i medîd
17. devlet-i kevkeb-i pâyende vü iķbâl-i mezîd
rahm u luţfi ola ârâyiş-i dehr-i câvîd

18.

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ğurre zann étmeñ ķuruldı ‘âleme mîzâb-ı ‘ıyd
teşne-gân-ı şavmı ķıldı sū-be-sū sîrâb-ı ‘ıyd

18. MC: 10b. Sürürî: *Dîvân* K. 23

Mülâzimînden Sürürî’niñ

1 şavmı: rûze, D.

2. gurre şanmañ zebh-i aġnām-ı şıyām için bu şeb
çerhe tutdı hançer-i ser-tîzni kaşşāb-ı ‘ıyd
3. secde-i şükr eyle kim érdiñ bu vaqt-i hurreme
gurre-i şevvāl gösterdi saña mihrāb-ı ‘ıyd
4. halkıñ ifrāt-ı ġınāsın seyr édip gerdün faķır
gurre-i keşkülle oldı sâ’il-i cüllāb-ı ‘ıyd
5. ziynet-i dehri görüp hayretde qalmışdır meger
dide-bāz olduysa tañ mı encüm-i şeb-tāb-ı ‘ıyd
6. aţlas-ı gerdün u dībā-yı şafaķ besdür aña
şubh-dem isterse pîr-i āsmān esbāb-ı ‘ıyd
7. toġdı zann étmeñ güneş naĥcîr-gāh-ı çerhde
şayd için āhū-yı şavmı çıķdı şîr-i ġāb-ı ‘ıyd
8. maġribe aĥşama dek ancak érişdi āfitāb
devr édip vāfir kapu olmuş biraz bî-tāb-ı ‘ıyd
9. şehir-i rûze fi’l-meşel bir baĥrdır ġavvāş-veş
ķa’rına érdik bulundı gevher-i nā-yāb-ı ‘ıyd
10. hānumān-ı ġuşşayı der-beste kıldı rûzgār
bād-ı şādî vü neşāt ile açıldı bāb-ı ‘ıyd
11. fevc fevc oldı çekildi ehl-i ‘ālem ‘işrete
cezb kıldı perçem-i sākî kadar kullāb-ı ‘ıyd
12. ġam olup ġüm-geşte geldi mevsim-i şevķ u sürür
ya’nî ‘ālem oldı bi’l-cümle meserret-yāb-ı ‘ıyd
13. söyledi farţ-ı neşātından **Sürürî** bir ġazel
hurrem oldı istimā’ étdikde şeyĥ ü şāb-ı ‘ıyd
14. ‘ıyd-gehlerde yine gerdān olup tolāb-ı ‘ıyd
herkesiñ ġülzār-ı tab‘ın eyledi şād-āb-ı ‘ıyd
15. şol leţāfetde bir içim şu olan dilberlere
nā’il olmuşken niçün nālān olur dolāb-ı ‘ıyd
16. ‘aşıkıñ dūd-ı derūnı cismini oldı muĥîţ
egnine giydiyse cānān ferve-i sincāb-ı ‘ıyd
17. ġayretimden ben de eşk-efşān olursam müsteĥāk
rüyuna serper o ġül-çehre ġülāb-ı nāb-ı ‘ıyd

3 eyle kim: édelim. D.

5 5a: meger: géce .D.

5b: olduysa tañ: olmak ‘aceb. D.

16 16a: ‘aşıkıñ cismine ser-ā-ser dūd-ı āhı kapladı. D.

16b: egnine : nāz ile. D.

18. būs-ı dāmānıñla kıl vuşlat günü ‘uşşāķı şād
böyledir āyīn budur ey şāh-ı hūsn ādāb-ı ‘ıyd
19. mevsim-i ihsān u ‘adl-i dāver-i dādār-vār
inşirāh-efzādır eyyām-ı feraḥ-īcāb-ı ‘ıyd
20. Şeyḥü’l-İslām-ı Şerīfū’n-nesl u hem-nām-ı Resūl
‘ahd-i ‘adlin ‘ıyd ‘add eyler anıñ ḥüssāb-ı ‘ıyd
21. her günü bayrām ise devrinde insānıñ n’ola
ķāmet-i āmāle ḥōş ilbās éder eşvāb-ı ‘ıyd
22. İbni Hācib belki dāmānın gelir eylerdi būs
mānı‘ olmasa ḥicāb-āsā eger nevvāb-ı ‘ıyd
23. menzilinden cāmī’e çıkdıkda hemgām-ı seḥer
şandılar kim oldu ṭālī‘ neyyir-i pūr-tāb-ı ‘ıyd
24. ey **Sürürī** kıl du‘ā āmīn désinler şevķle
ḥāzır olmuşken bu deñlü zümre-i aḥbāb-ı ‘ıyd
25. tā ki ķadr u meymenetle māh-ı şavm olup tamam
intihāsında cihān olduķça revnaķ-yāb-ı ‘ıyd
26. söylesinler vaşfin eyyām-ı meserret-baḥşınıñ
zıkr olunduķça lisān-ı ḥalkda elķāb-ı ‘ıyd
27. zulmet-i ḥūzn ü keder ṭab‘ından olsun nā-bedīd
müstenīr étdikçe dehri mihr-i‘ālem-tāb-ı ‘ıyd

Yine Ḥarfū’d-Dāl’de Meşīḥatde Vérilen Tevārīḥ

19.

Mef’ülü fā‘ilātün mef’ülü fā‘ilātün

Muzāri‘ - - + / - + - - / - - + / - + - -

1. آمد سحر پیامی کانم مرام با شد
صد جان و دل فدای این خوش پیام شد
2. یعنی که شیخ الاسلام شد حضرت شریفا
در مسند مشیخت یا رب بکام با شد

-
- 18 Bu beyit *Dīvān*’da yer almamaktadır.
 - 19 inşirāh-efzādır eyyām: behcet-efzā oldu hengām. D.
 - 21 ḥōş: cūş. D.
 - 22 nevvāb: bevvāb. D.
 - 24 şevķle: şıdķla. D.
 - 26 Bu beyit *Dīvān*’da yer almamaktadır.
 19. MC: 11b.
zülālī

3. آن که ز سایه او بر ده هما سعادت
بر فرق اهل عالم ظلش مدام با شد
4. ز آسیب دهر بادا در حفظ حق و جودش
دنیا ز لطف باری تا در نظام با شد
5. چون میتوان ستایش کردن کسی کی او را
در اوج فضل و دانش عالی مقام
6. تاریخم و دعایم با شد همین زلالی
(1192) علامه یکانه مفتی الأنام با شد

20.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. مسندگاه فتوی کرچه بس ذات شریف آمد
ولی چونت نمی دیدیم ابوالفضل و نظیف آمد
2. اگر سنجیدمت با سعد تفتازانی مشهور
همیشه علم تو زائد ولی جسمت نحیف آمد
3. و کر با بوحنیفه فقه تو تنظیر میکردم
سراسر مستوی باشند لیکن او عریف آمد
4. نه حدت چو مدحش دائما ورد دعایش خوان
ز انعامش ترا ناپاره با یک رغیف آمد
5. مترس از تیره بختی لطف او چون تاب خورشید است
نه دیدی جرم مه پرنور در پیشش کثیف آمد
6. بکردون قصائد چون نقطهها انجم زبیت
بکویم من که با منقوط این تاریخ ظریف آمد
7. فرو بگذار این ده روزه دینی بهر تاریخش
(1192) محمد با شرف در مسند اشرف شریف آمد
8. غلام همت آنم که او را دوش میگفتند
(1192) سه قدسی تاریخ اسم یا غنی و یا لطیف آمد

Tārīḫ-i Nev-Sāl-i Hurrem-fa'l
Bārekallāhu'l-Melikü'l-Müte'āl

21.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. مبارك باد سال دلکشا و غمزدا آمد
کاز و مرأت دلهای جهانرا انجلا آمد
2. چنان شد صفوت خاطر که هر دم شاهد امید
بمرأت دلهای جهانرا انجلا آمد
3. ستوده روز بازار مکارم که از پی سعد شد
بهر سو نعمت آمالرا اخصب و رخا آمد
4. شب و روز محرم توأم صد قدر و اعیاد سنت
نه شوال و نه نوروز اینقدر بهجت فرا ل آمد
5. زهی خوشپروئ نوبهار فیض یزدانی
که از کلزار مطلب نو نبوبوی وفا آمد
6. هلال سال خمکشته زبهر خدمت تبریک
بدا منبوسئ مفتئ دین قدش دوتا آمد
7. جناب مفتئ دین شیخ الاسلام کرم آیین
همه افتاد کانرا آستانش ملتجا آمد
8. باستعداد ذاتی ارث و استحقاق
بر و مالئ پایش جوهر فتوی بجا آمد
9. بلند ایوان فتوی را نه همچون ذات ممدوحش
کریم ابن الکریم ابن الکریم معتنی آمد
10. زرشک آسمانی موزة پایش ادیم چرخ
برویش از شفق صبح و مسارنک حیا آمد
11. صبا دم میزند از خدمت فراشی با بش
برفت و روب خاک درکاهش بال هما آمد
12. همی وزر دباحسان یک بها نه طبع پر جودش
با و مقبولتر از هر سخن حرف رجا آمد
13. بلب مهر خموشی زن مده درد سرش **توفیق**
ملاءک منتظر از بهر تامین دعا آمد

21. MC: 12a.
Tevfik Efendi'niñ

14. همین در جاه فتوی ذات پر نرش امین ماده
که تا هر سال پارین رفت و نو سالی بجا آمد
15. بسال نو نو شتم يك مصنع مصرع تاریخ
(1194) خجسته عام خرم دم که غم رفت و صفا آمد

Yine Harfû'd-Dāl'de Meşîhât-ı İslâmiyyeden Mağdem Vêrilen Tārîhler

22.

Mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. خوشا ساحلسرائی دلکشا بر جای بیهمتا
نکه دارد خدای پاکش از چشم بد حساد
2. خجسته لانه عنقای والا منزلی بوده
همانا رنکش از یمن و سعادت ریخته ستاد
3. بنای روح آسایی که نتوان در جهانش ساخت
مکر رضوان زمینور سم این آورده کرد امداد
4. ز بس حیرت فزاگر دیده حسن طرح دلجویش
بجای چشم هرکس در تماشایش دهن بکشد
5. بنا میزد کز ابیات بهاریه ز سرتا سر
همین چون مصرع برجسته یا بیت القصید افتاد
6. چنین جا در لب سیم حافظ شیرازی ار دیدی
پشیمانی بیفزودی ز بهر وصف رکن آباد
7. ایا وین و قصور بیقصور ار زیر و ار بالا
سراپا دلربا چون نوعروس خلج و نوشاد
8. ز صافئ هوایش بس خجل کشته نسیم صبح
چه شبنم قطره های خوی شرم از چهره برون داد
9. بصرای ارم چون میکنم تشبیه بسته نشر
کجا ماند بفردوس برین آن جنت شداد
10. تو کویی سروقَدان با قبای سبز صف بستند
دروگر بنکری سوی خیابان بهین ایجاد
11. ببین نقش و نکار دلکش و مانی سپند او
نموده لطف طبع پاک بانئ کرم معتاد

22. MC: 12b.
Müderresînden İznikmidî Hâfız Efendi'niñ

12. و ذاك الطاهر الآباء والاولاد و الاحفاد
شريف اسعد سعد اختر آب رخ اجداد
13. کند از طور فضلش اهل دانش اقتباس نور
ور آید هر که در بر منش بر آید سودمند و شاد
14. بر آرد رنگ روی مشکتاب و عنبر سارا
ز بوی طیب خلقتش شمه کر میکنم ایراد
15. مسخر کرده با شمشیر خامه ملک نظم و نثر
رسد کر خط کشد بر نام دیگر هر که باد آباد
16. نماند قصر بخت من چنین ویران که در یکدم
تواند کرد با معمار همت صد چو او آباد
17. خدایا طارم عمرش و عمر هر دو مخدومش
چو عرش و فرش و نه افلاک باد آباد الی الی
18. چو آن کردون جناب این خانه زینده را پرداخت
جهان پرکشته از آوازه یا رب مبارکباد
19. صریر کلک حافظ همچین میخواند تاربخش
(1191) زهی ساحلسرائی نوینا اینک شریف آباد

23.

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün
Hezec + --- / + --- / + --- / + --- /

1. zihî sāhil-serāy-ı dil-güşā nev-resm ü nev-bünyād
hoşā zībende tarh-ı dil-nişin u pāk ü nev-icād
2. zihî rūh-ı mücessem habbezā nūr-ı muşavver kim
taşavvur eylese taşvîrini hayrân olur Behzād
3. şabā çārüb-keşdür dergeh-i vālāsına her dem
ilāhî tā kıyāmet ez gubār-ı guşşa me'mün bād
4. nesīm-i cān-baḥşı hem-dem-i enfās-ı 'Ī sādır
hemāre şağ esenlik eyler anda her çı bād-ā-bād
5. anıñ āb-ı ḥayāt-ı cāvidāndır ābı kim eyler
niçe dil-teşneye icrā-yı feyz-i Hızr ile imdād
6. bu şeh-beyt-i dilārāyı yapan ancak ṭabī'atdır
ne cānı var ki Mî'mār-ı Sinimmārıñ éde bünyād
7. bu şeh-beyt-i muşanna' maṭla'-ı envār-ı behcetdir
ki kıldı feyz-i ṭab'-ı dāver-i devrân anı inşād

23. MC: 13a.
Çelebi-zāde Ḥafīdî Eşref Efendi'niñ

8. Cenāb-ı Hāzret-i Es'ad Efendi-zāde kim oldur
gül-i baġ-ı şeref zāt-ı şerīf-i mekremet mu'tād
9. ħudāvend-i dirāyet-mend-i 'ālem kim eger görse
éderdi dergehinde İbni Hācib kesb-i isti'dād
10. eger Şiblī göreydi zühdini dest-i irādetle
tutup dāmān-ı pākin eyler idi andan istirşād
11. eger 'ālemde dürr-i naẓmınıñ olsa ħarīdārı
vérirdi naġd-i rūḥ-ı pür-fütūḥun Rūḥī-i Bağdād
12. ne mümkin defter-i in'ām u iḥsānın hesāb étmek
bulur pāyānı sıfr-ı evvelinde cümle'-i a'dād
13. felekde kılsa cām-ı mihr ü mehden dūrbīn ancaġ
naẓırin göremez 'ālemde hergiz merdüm-i raşşād
14. eger evşāfına vaġf eylesem de naġd-i enfāsı
anıñ biñde birisin gelmez elden eylemek ta'dād
15. hemān elden gelen ancaġ budur ki rüz u şeb kıldım
bu gūne bir du'ā-yı ħayrı zamm-ı cümle-i evrād
16. ilāhī eyle 'ömr ü devlet ü iḳbālını müzdād
édip hemvāre Yā Rab ḫānedān-ı devletin ābād
17. hemīşe ħadr u 'izz u rif'at u iclālın efzūn ét
kılıp evlād-ı emcād-ile yā Rab dā'imā dilşād
18. muşanna' ta'miye ile sāline āġāz u itmāmın
kemīne bende-i dīrīnesi Eşref kılıp inşād
19. dédi zımn-ı du'āda geldi bā-taḥsīn-i tārīḫin
ne dilkeş oldu bu sāḫil-serā el-ḫaġ mübārek-bād (1191)

24.

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Cenāb-ı Hāzret-i Es'ad Efendi-zāde kim oldur
müşārü'n-bi'l-benān-ı fāzılān-ı mekremet-mu'tād
2. hümā-sāye mu'allā-pāye gerdün-ḫadr u 'ālī-cāḥ
olur mecd ü şerāfet bendegānından anıñ ta'dād
3. esāsından édip tecdīd ü himmet étđi tevsī'a
bu sāḫil-ḫāne-i vālāyı kıldı yümñ-ile ābād

19 دیدی ضمن دعاده کلدی باتحسین تاریخین
نه دلکش اولدی بو ساحلسرا الحق مبارک باد

24. MC: 14a
Ḥaṭvānī-zāde Ḥafīdī Taḫī Mollā'nıñ

4. biḥamdillāh zihī sāhil-serāy-ı behcet-efzā kim
olur meftūn bu dil-cū ʔarḥını seyr eyleyen üstād
5. bu zībā ʔarḥ u naḡş-ı dil-peẓirın görse reşkinden
ta'accüble şikest eylerdi bî-şek ḥāmesin Behzād
6. degil emr-i ba'īd ol cāy-gehde murğ-ı taşvīre
tenessüm eyledikçe rūḥ-baḡş olsa mübārek-bād
7. ḥaṭālardan hemīşe zāt-ı zī-şānın édip maḥfūz
Ḥudā iḡbāl ü rif'at ile 'ömrün eylesin müzdād
8. vérip naẓm-āverān cümle birer tārīḥ-i müstesnā
bekā-cūyī **Taḡī** bir beyt-i tārīḥ eyledi inşā
9. zihī Es'ad Efendi-zāde Sa'd-ile leb-i yemmde
bu nev-aḡsen bināyı bî-bedel yapdı mübārek-bād (1190)

25.

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. ḥōşā sāhil-serāy-ı bî-bedel cāy-ı neşāṭ-efzā
vücūh-ı ḥüsnünü mümkin degil bir vech-ile ta'dād
2. zihī devlet-serāy-ı dil-rübādır kim leb-i yemmde
sürūru eyleyip taḡrīb u endūh u ḡamı ib'ād
3. gülistānın gören anıñ dédi-kim bāḡ-ı ḡurremdir
olunmaz vaşḡ gülzār-ı irem yanında anıñ yād
4. nesīm-i rūḥ-baḡşāsın göreydi ḡāzin-i cennet
hevā-yı ḡulde teşbīḥ eyler idi her çı bād-abād
5. zihī ʔarḥ-ı dilārām kim ḡuşūrı bî-ḡuşūr el-ḡaḡ
n'ola olursa taşvīrinde ḡayrānı anıñ Behzād
6. anıñ her ʔarḥ-ı nev-bünyādı bir beyt-i muşanna' kim
anı bir ʔab'-ı mevhūb-ı müselleme eylemiş inşād
7. kerimü'l-menḡabe Es'ad Efendi-zāde kim ya'nī
nümāyān oldı şānından kemāl ü rüşd ü isti'dad
8. meh-i burc-ı sa'ādet āfitāb-ı maṭla'-ı himmet
dür-i ebḡār-ı 'iffet zāt-ı vālā-yı bülend-ecdād
9. feẓāletle feḡāhetle bu rütbe zühed ü 'iffetle
n'ola Sa'd ile Seyyiddir déyü ḡükm eylese efrād

9 زهی اسعد افندی زاده سعدیله لب یمده

بو نو احسن بنایی بی بدل یابدی مبارک باد

25. MC: 14a

Ḥaṭvānī-zāde'niñ İmāmı Nāmī'niñ

10. degil ḥaddiñ çün ey ḥāme aña neşr-i suḥen étmek
hemān iḥlāş-ile eyle du‘ā-yı devletin îrād
11. cihāna pertev-endāz-ı cemāl olduğca mihr ü māh
Cenāb-ı Ḥazret-i Ḥaḳḳ éde ‘ömr ü devletin müzdād
12. du‘ā-güne yazıp bir beyt anıñ itmāmına **Nāmī**
ḥurūf-ı sādesin eyle aña tārīḥ için ta‘dād
13. dem-ā-dem Sa‘d ola Es‘ad Efendi-zāde kim kıldı
bu nev-vālā serāy-ı sāḥili bünyād mübārek-bād (1190)

26.

mefā’ilün fe’ilātün mefā’ilün fe’ilün
Müctes + - - - / + - - - / + - - - / + - -

1. veliyy-i ni‘metimiz zīb-i şadr-ı Rūméliniñ
zamān-ı ḥaşre dek eyyāmın ‘ıyd éde ma‘būd
2. yegāne-i ‘ulemā zāt-ı pākini Mevlā
fünūn-ı faẓl ü ma‘ārifle eylemiş ma‘dūd
3. melāz-ı ehl-i hüner melce’-i suḥen-mendān
deri ehālī-i ‘irfāna vādī-i maḳşūd
4. eyā veliyy-i ni‘am dergeh-i şerīfiñde
éden kitābet ile kesb-i feyz nā-ma‘dūd
5. birisi daḥi bu dā‘ī-i kemterin **Rāmiz**
esīr-i deyn ü miḥen mübtelā-yı ğadr-ı ḥasūd
6. du‘ā édip dédi tebrīk-i ‘ıyd için tārīḥ
Şerīf Efendimize ‘ıydı Ḥaḳḳ éde mes‘ūd (1189)

27.

Fe’ilātün mefā’ilün fe’ilün
Ḥafif + - - - / + - - - / + - -

1. صبحدم مؤدة نشاط آور
شد رسیده بکوش اهل بلاد

13 دمام سعد اوله اسعد افندی زاده کیم قلدی
بو نو والا سراى ساحلى بنياد مبارك باد

26. MC: 14b. Rāmiz Mehmed Efendi
Şerī‘at Kātiplerinden Rāmiz’iñ

6 دعا ايدوب ديدى تبريك عيد ايچون تاريخ
شريف افنديمزه عيدي حق ايده مسعود

27. MC: 15a
Müderresinden Şubḥī-zāde ‘Azīz Efendi’niñ

2. کز برای قضا بشرع شریف
آمد از ال باعث ایجاد
3. یعنی اینک مه سپهر کمال
شده طالی ز مطلع امجاد
4. انکه بوده بارث و استحقاق
لایق مسند اب و اجداد
5. انکه کرده بدانش و عرفان
ذات خود نسخه خجسته سواد
6. انکه پهلوی بو علی زده است
در ره فهم و درك و استعداد
7. سید عصر خویش و سعد الوقت
بو حنیفه مقام و پاق نژاد
8. خاطرش حوی فیض را معبر
عنصرش کنز سر رب عباد
9. از خطی همچو خط مهرویان
خامۀ او کلید قفل مراد
10. شد کل فکرش کرامت رنگ
ریزد از نطق ملهمات فوآد
11. سخن مژده رس بمن بنمود
شکرین چون دکانچه قناد
12. کفتمش کوکه کیست آن ممدوح
خلق مدحش فزوده براوراد
13. گفت کان مرترا خداونیست
پرتو اورا رهی ناآزاد
14. من هماندم بکرده سجده شکر
خواستم از خدای بی انداد
15. کای خدا عمر او و اولادش
برسان تانهایت اعداد
16. لیلة القدر کن همه شب او
همچنان روزهای او اعیاد
17. قصه خوانی عزیز تا چند است
دال باید سخن نه پیش نه زیاد

18. كوی باحرف ساده تاریخش
تعمیه ضمن آن فتد بریاد
19. ساخت تشریف صدر روم اینک
یک شریف النسب همایون باد

Ḥarfū'r-Rā'

Ḥarfū'r-Rā'da Meşîḥat-ı İslâmiyyede Vêrilen Kaşâid

'Arz-ı Hâl-i Manzûm ez ân Şeker-zâde Sermed sellemellâhu'llâhi te'âlâ mâ tale'a'ş-
şemsu ve inbisātu'z-zulmu âmin(?)

28.

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. derūnum étdi hüçüm-ı ğubār-ı ğam tekdîr
küşâyîş-i dile bilmem ne ğünedir tedbîr
2. murādım üzre benim dönmedi felek bir dem
meger şikeste olup qaldı miḥver-i tedvîr
3. başımdan olmadı eksik nevā'ib-i gerdün
şerer şaçar serime cürm-i aḥterân-ı eşîr
4. nühûs-ı seb'-i şidād oldı tâlî'imle dūçâr
o rütbe eyledi çeşm-i sitâreme te'şîr
5. beni bakıp göremez zülmet-i kesâfetden
olursa meş'ale-efrûzî mihr-i şa'ş'a-gîr
6. nedir bu cevri firāvân-ı çarḥ-ı dūn 'aceb
nedir bu ehl-i dile étdigi cefâ-yı vefîr
7. elinde nânını koymaz gürisne şu'lûkuñ
'aṭâş-ı fakra éder 'ayn-ı 'azbı menba'-i kır
8. cehûl-i nâkese zer-târ vérdigi yérde
vérir fütâde-i rāh-ı fûnûna köhne ḥaşîr
9. qalırsa böyle ḥuşûmetle beynimizde fesâd
muqaddem étsem aña nevk-i āhı bārî sefîr
10. bunuñla çekmez ise kendini münāfeseden
çeker zebāne-i nār-ı dilim aña şemşîr

18 D. تا يك همچو من فتدبر ياد.

28. Mc: 15b. Sermed: *Dīvān*: K. 5.

Şeker-zâde Sermed

5 beni bakıp: bakıp beni D.

10 10a. münāfeseden: münākaşadan D.

10b. nār: bār D.

11. yine mu'āvedet eylerse hāl olur müşkil
meger himāyet-i 'allāme baña ola zāhīr
12. cenāb-ı müfti'-yi zī-şān faḳīh-i nādire-dān
ser-āmed-i fuḳalā-yı cihān güşāde-zamīr
13. mu'an'an ehl-i kerem fāzıl-ı sūtūde-şiyem
niḳām-baḥş-ı ümem müsteşār-ı ḥayr-ı münīr
14. emīn-i şer'i muṭahhar mu'in-i devlet ü dīn
edīb-i pür-hüner-i zīb-baḥş-ı şadr u serīr
15. İmām-ı A'zam-ı devrān Şerīf Efendi kim
éder zamāna aña Bū Ḥanīfe-veş tevķīr
16. cihān-ı 'ilm ü ḥikem kim mühendisīn édemez
beyān-ı ḥaddine bürhān-ı süllemi taşvīr
17. şalāḥ ü 'iffeti 'inde'l-enām ḍarb-ı meşel
niḡāh-ı re'feti nezd-i kirāmda iksīr
18. kelāmı 'uḳde-güşā-yı delā'il-i i'cāz
zebānı gevher-i genc-i mebāḥiṣ-i tefsīr
19. seḡā vü cūdına nisbetle bir gedā ḥātim
şümül-i luṭfı ḳatında ḡasīs ebr-i maṭīr
20. kemāli kişver-i 'irfāna şāh-ı taḥt-nişīn
ḳalem-rev-i hünere 'aḳl-ı müstefādı vezīr
21. olaydı diḳḳat-i 'aḳliyyesine mālīk eger
'avīşa ḡalline şuḡl eyledikde Ḥ'āce Naşīr
22. bulup ṭarīḳ muḡāl ise de 'ale't-taḡḳīḳ
murabba'āt-ı eşāmmı éder idi teczīr
23. seḡāb-ı feyzi ile bulsa nāmīye ḳuvvet
vérirdi ḡuşe-i lū'lū'i giyāh-ı ḡabb-ı şa'īr
24. seçerdi rāz-ı dil-i mūrı leyl-i elyelde
ger olsa mūḳtaḡil-i gerd-i āsitānı ḍarīr
25. şalaydı pertev-i re'yi sipihr-i çārüme nūr
zücāc-ı bī-fer ü tābe dönerdi mihr-i münīr
26. fūrūḡ-ı baḡtı ile dīde-i felek rūşen
ḡubār-ı pāyı ile çeşm-i āfitāb ḳarīr
27. olursa ref'-i fesād ile kevne ḡükmi revān
müdām eyleyemez ḡamre istiḡāle 'aşīr
28. hemīşe 'arz éder pehlevān-ı rif'atine
ḡadeng-i eşī'a ḡürşīd ü māh-ı nev zih-gīr

29. melek mecālis-i ‘ilmiyyesinde bir hādīm
felek hādīka-i iqbāl ü devletinde ecīr
30. cemāli nūru ile luṭf-ı ṭab’ının meşelā
neşīd-i vaşfını bir şā’ir eylese taḥrīr
31. misāl-i şem’-i münevver ziyā vérir kalemī
yedinde sündüs olur pāre kāğız-ı keşmīr
32. güzīde menḳabetā fāzıl-ı bihīn nesebā
eyā ḥulāşa-i elṭāf-ı Kird-gār-ı Qadīr
33. cihāna gelmedi mişliñ gelir démezdim eger
nihādda ‘aḳabıñ olmasa-idi saña naẓīr
34. o necl-i mekremet-āmūz-ı Bü’l-Edeb ki éder
cemīl-i ḥulḳı ḥiṣāl-i peyāmberi tezkīr
35. be-cāh-ı faḥr-ı rüsūl ‘ömrünü ṭavīl éde Hāḳ
be-ḥaḳḳ-ı ‘arş ola eyyām-ı düşmenānı ḳaşīr
36. veliyy-i ‘ahd ü ni‘amsın kef-i kifāyetiñe
şunuldı cānib-i Hāḳdan defātir-i taḳdīr
37. ki lāyıkınca görürsün meşāliḥ-i nāsı
görünmez étdigin işlerde şüret-i taḳşīr
38. merāmı ḥāşıl olur ye’s-ile rücū’ étmez
der-i ‘ināyetiñe kim éderse rabṭ-ı zāmīr
39. kemāl-i medḥiñ için ‘aczim i’tirāf éderim
ne söyleyim bulamam şānıña sezā ta’bīr
40. ‘ale’l-ḥuşuş ḥarāb-ı ğam olalı sīnem
felek ḥazīne-i endişem eyledi temhīr
41. benem o nā-res-i astār-ı Ka’be-i maḳşūd
k’éder te’accüb édip ḥālīmı gören tekbīr
42. ma’īşetim ki benim nā-be-vaḳt olup merfū’
nizām-ı mā-ḥaşal-ı ‘ayşım oldu raḥne-peẓīr
43. ma’āşım elden ele düşdi der-be-der gezerim
ḳulūb-ı nāsı bu ḥāl oldu bā’iş-i tenfīr
44. bu ğadr ü ḥayf-ile ma’zūr olup saña geldim
dil-i ḥarābı kef-i re’fetiñle ḳıl ta’mīr
45. zamān-ı manşıbıma üç sinīn-i kāmīle var
o vaḳte dek ne ile eyleyim ‘iyālīmı sīr
46. lezīz-i ni’met-i na’māyı i’tiyād édene
ḳatı güç olsa gerek iḳtiyāt-ı nān ü penīr

47. ma'îşetimle bula rızık-ı dîğērān vüs'at
k̄ala sezā mı bu bî-çāre teng-dest ü faķīr
48. geĉen sene k̄uluña va'd-i luţfuñ olmuş-idi
binā-ber-în éderim 'arz u hālîmi tastīr
49. bu va'di müncez olup med buyur ma'îşetimi
girince tā ele menşūr-ı manşīb-ı izmīr
50. teĥalluf eyler ise maţlabım me'azallāh
cünün éder beni gerden be-uķde-i zencīr
51. du'āya başla ki **Sermed** söz érdi pāyāna
dür olsa mu'teber olmaz kelām olursa keşīr
52. niteki āyine-i mihr ü māh ile gerdūn
éde emākin ü āfākı rüz u şeb tenvīr
53. ola selāmet ü şıĥhatle mesnedinde muķīm
her emr-i müşkiline 'avn éde Hudā-yı naşīr

29.

Meḫ'ülü fā'ilātü meḫā'ilü fā'ilün
Mu'āri' - - + / - - + + / + - - + / - + -

1. ebrū-yı yār maţla'-ı efkāra ān vérir
rengīn ĥayāl-i la'li suĥen-sāza şān vérir
2. mevc-i tebessümü dile āb-ı beķā şunar
ber-ceste nuţķı 'āşıķa rūĥ-ı revān vérir
3. şerĥ eyledikĉe nüşĥa-i hicrānı ĥaţķ-ı nev
ĉeşm-i suĥen-şinās aña siĥr-i beyān vérir
4. ben aĝladıkĉa nīşterīn tīz éder nigāh
ķalbi de dest-i cevrine ĥurmaz fesān vérir
5. şol gülşen oldu ruĥları fikriyle sīne kim
anda nihāl-i şerĥa gül-i ĥūn-feşān vérir
6. ol la'le duĥt-i rez nice āşüfte olmasın
pīrān-ı 'ışķa revnaķ-ı 'ömr-i cevān vérir
7. olsa ĥayālî sīnede mihmān göñül aña
derĥāl mā-ĥazar ciger-i ĥūn-ĉekān vérir

47 ma'îşetimle: ma'îşetim ki D.

53 selāmet: sa'ādet D.

29. Mc. 17b. Şubĥī-zāde 'Azīz Efendī: *Dīvān* K. IX

Şubĥī-zāde 'Azīz Efendī'niñ

4 dest-i cevrine: dest-i fitneye D.

5 anda nihāl-i şerĥa gül-i ĥūn-feşān vérir: her şāĥ-ı şerĥā anda gül-i ĥūn-feşān vérir D.

8. bīdār édinçe fitne-i ḥʿābīdesin o şūḥ
mihre nigāhı ḥālet-i māh u ketān vérir
9. seyr ét ḥırām-ı nāzını destinde cām ile
ger görmediñse servi gül-i ergavān vérir
10. ser-ḥōş éder egerçi leb-i la‘li her bütüñ
ammā bu ḥükm-i neş’eyi rıtl-i girān vérir
11. peyveste ebruvānını yād éyleyip kemān
āh-ı ḥazīni çille-keşīden nişān vérir
12. vérmez ḥaḳıḳat ehline zevḳ-i mecāz keyf
zāhid şarāba tevbeyi kevşer-libān vérir
13. gelse ḥayāli sīneye biñ imtinān éder
mir’āte baḳ ki ‘aksini bī-imtinān vérir
14. bilmem ki kendi fitne-i āḥir-zamān mıdır
cāna nigāhı ḥālet-i āḥir-zamān vérir
15. çeşminde āh bāde-i naḥvet midir nedir
bir neş’e var ki ḥastesine nūş-ı cān vérir
16. gāhī ḥarāb éder dili bir ğamze ile gāh
ta‘mīre şanki şan‘at-ı Mī‘mār Sinān vérir
17. gāhī ki raḥm édip bizi teşrīfe va‘d éder
ol va‘dide dile ḥalecān-ı gümān vérir
18. gelse de bir gelişle gelir ḥāneme o şūḥ
bī-iltifāt şadra geçip baña yan vérir
19. ‘āşıkda tāb ḳor mu o Tatar-ı ğamze kim
cān-ı cihāna fitne-i Cengīziyān vérir
20. böyle ḳalırsa ğamze-i cādū-pesend-i yār
Bābilde naḳş-ı fitne-i Hārūta cān vérir
21. şemşīr-i ebruvānına teslīm-i gerdene
étsin ḳasem benim gibi var-ise cān vérir
22. vardır hezār cān vérir ol nūra var mı līk
pervāne-vār bencileyin şād-mān vérir
23. ger vērse cān zarar mı éder la‘line göñül
bir būsese ḥayātı aña cāvidān vérir
24. ammā felek bu sırrımıza vāḳıf olmasın
zīrā o zālīm ehl-i dile pek ziyān vérir

11 āh-ı ḥazīn: āḥir-i ḥazīn D.

19 19b. : müjgān tīri tīr-i ḳazādan nişān vérir D.

22 cān vérir: revān vérir D.

25. geh murğ-ı cānı der-kafe-i ğam esir éder
geh cān-ı murğa zevk edecek gülsitān vırır
26. ‘ākıl éder mi mey ile maḥbūba i’tibār
her biri ḥükm-i ḥāl-i bahār u ḥazān vırır
27. biri zuhūr-ı ḥaṭṭ-ile zıll-i ḥayāl olur
biri de derd-i serle ‘azāb-ı nihān vırır
28. ben bildigim bu neş’eyi bu farṭ-ı cünbişi
ṭab‘-ı ‘Azīze var-ise bir kām-rān vırır
29. ol kām-rān u kām-revā kim gedāsına
iḥsānı bī-nihāyet ü bī-imtinān vırır
30. ol fāzıl-ı yegāne ki efkār-ı Şā’ibi
bikr-i ḥayāl-i Şevket ü ‘Urfiye ān vırır
31. gülmih-i āsitānı édir mihriñi felek
her gece bezmine mehini şem‘-dān vırır
32. bir bendeye Ḥudāsı ‘ināyet murād éde
böyle sa‘ādet ü şerefi tev’emān vırır
33. āşār-ı ṭālī‘inden éder kesb-i şān felek
iḳbāl-i ‘izz ü devlet aña şanma şān vırır
34. şāfi-i meşrebi feyezān étse gülşene
lāle yerine sāgar-ı rıṭl-ı girān vırır
35. cān-ı cihāna kilki olur nāvdān-ı feyz
taşvır-i fikre cünbiş-i ebrusu cān vırır
36. müfti’l-verā Şerif Muḥammed Efendi kim
nuṭṭı ḥayāl-i Seyyide ḥüsn-i beyān vırır
37. faḥr-i cihān ki ‘uḳde-i rāz-ı nihānınıñ
‘allāme gelse ḥalline biñ yıl zamān vırır
38. zerrin şu‘ā‘-ı mihir-ile leb-riz édir mehi
imzāsına nişāre felek rıg-dān vırır
39. her noḳṭa-i celī-ḥaṭ-ı zībāsı ‘āleme
nūr-ı siyāh-ı merdüm-i ḥūr-ı cinān vırır
40. her ḥarfi pāk-nüşa-i ḥulḳ-ı keriminiñ
āfāka büy-ı ṭurre-i kerrūbiyān vırır
41. sırma saçıyla üstünü nāhıde işletip
kilk-i terin debir-i felek armağan vırır

25 cān-ı murğ: murğ-ı cān D.

30 ān vırır: cān vırır D.

31 her: tār D.

42. ‘allāme-i zamāna ki farzā tevāzu‘an
tertīb-i ‘adl ile sebaḳ-i imtiḥān vérir
43. Keşşāfı perde-dār édip bezm-i fazlına
hem mīr-i şadra şaff-ı ni‘ālî mekân vérir
44. kām-āverā kerem-şiyemā dād-perverā
ey vaşf-ı zātı ṭab‘-ı cemāda zebān vérir
45. ta‘mīm eylediñ keremiñ ḥalka şöyle kim
nāmūs-ı mevc-i baḥra kefiñ kesr-i şān vérir
46. nazm-āverāna zāt-ı şerīfiñ ‘aṭā iken
vaşfiñ da başḳa ṭab‘-ı cevāhir-feşān vérir
47. ez-cümle ben ḳuluñdur o ‘Ī sâ-dem-i zamān
mesmū‘-ı devlet oldı ise şi‘re cān vérir
48. ḥaṭṭ-ı şu‘ā‘-ı medd-i nigeḥden ğazāl-i şubḥ
tertīb-i dürr-i nazma baña rīsmān vérir
49. ebkār-ı nāz-kār-ı edā-yı bülendime
gülġüne-i ḥicābını ḥübān nişān vérir
50. çeşm-i devāt ğamze-i ḥāmemle çekse tığ
şūḥīn nigāḥ-ı fitne-i yār olsa yan vérir
51. yine bu iḳtidār-ile vaşfiñda kilḳ-i ter
‘aczin ḥużūr-ı devletiñe rāygān vérir
52. ‘afv eyle ey veliyy-i ni‘am yāve sözlerim
īn ḳıl-i bī-maḥal gibi bār-ı girān vérir
53. bir şeb-çerāĝ var bu çerāĝıñ ‘Azīzde
nūrı cihāna pertev-i işrāḳiyān vérir
54. ḥālîşce bir du‘ādır adı gerçi kim anıñ
der-ġāḥ-ı Ḥaḳḳa elden ele ḳudsiyān vérir
55. ḥürşīdiñ olsa n’ola baĝal-gīr pençesi
eflāk-i ‘arşa ḳıṭ‘aların nerdübān vérir
56. şāyestedir ḳabūle bu tuḥfem kerem-verā
zīrā baña da anı ḥulūş-ı cenān vérir
57. tā kim bu gerdiş-i felek ehl-i başīrete
kevn ü fesād-ı ‘ālemi āyīne-dān vérir
58. yār-ı ‘azīz ‘āşıkına cevır içün gehī
bir bergi çok görür gehi biñ gülsitān vérir
59. beytü’ş-şerefde hıfz éde mihr-i zātını
kim nūr-ı ‘adli dehre anıñ pāsbān vérir
60. ḳılsın hemīşe cümle-i āfātdan emīn
ḥasbe’t-ṭarīḳ herkese emn ü emān vérir

30.

Feilātün feilātün feilātün feilün

Remel ++-- / ++-- / ++-- / ++-

1. ma'den-i faẓl ü kemālāt eyā faḥr-ı kibār
Muşṭafā-ḥulḳ u Mesīḥā-dem [ü] Yūsuf-dīdār
2. sen ki ğavvāş-ı yem-i ma'rifet ü ḥikmetsin
oldı her bir suḥeniñ 'ārife dürr-i şeh-vār
3. lāl olur meclisiñe gelse eger Sa'de'd-dīn
görse Seyyid seni bir gūşeye eylerdi firār
4. bu ma'ārif ki saña eyledi Yezdān iḥsān
étmedi kimseye bir nāḳil-i iḥbār aḥbār
5. ne 'aceb faẓlıñı nā-dān eger inkār étse
eyledi Aḥmed-i Muḥtārı Ebū Cehl inkār
6. yokdur aḳrānıñ efendim nice inkār olunur
sensin ancaḳ 'ulemā zümresine şāh-süvār
7. dāḥil-i meclis-i 'irfānıñ olan bir laḫza
ārzū-keş olur elbette saña leyl ü nehār
8. der-i luṭfuñdan ümīd-vār ola ger bir maẓlūm
'adl ü dādıñla édersin aña elbette medār
9. kelimātım yerine dürr-i güher nazm étsem
édemez medḥ ü şenāñı yine eş'ār iş'ār
10. érişirse érişir bī-kese şefḳat senden
niçe müddet édesin mesned-i fetvāda ḳarār
11. saña tevḫīḳ-i Ḥudā-yı Müte'al ola refīḳ
nā'il-i maṭlab olup ola çerāġıñ bisyār
12. rif'atım ḳaşrı şala saṭḥ-ı semāya sāye
eger olursa aña bānī-i luṭfuñ mi'mār
13. ḥasret-i maṭlab ile döndi kemāne ḳaddim
sehmime düşmedi bir pāre varaḳ ḡayre hezār
14. bā'is-i rif'at olan medrese-i ḥāric için
şerer-i āh-ı derūn cümleyi étđi bī-zār
15. ba'z-ı aḳrānlarım étdikçe 'urūc bālāya
murğ-ı bī-per gibi ḳaldı bu Sa'id-i nāḳār
16. bir rü'ūs-ile vesīle-İ çerāġ eyleyip ey kār-ı kerem
eyle bu bende-i bī-ḳāreye luṭfuñ izhār

30. MC: 19a

Yahyā-zāde Sa'id'ıñ

31.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ --

1. şöyle zeyn étdi çemen-zār gülü vaqt-i bahār
 ḥ̣āb-ı ğafletden uyandı yine çeşm-i ezḥār
2. tāze cān buldı çemen mürdeleri tā serviñ
 ayağı bāğda olmasa éderdi reftār
3. ‘ārız-ı ğonçeyi vaşşāf-ı çemen taḥrīre
 mevcler mıstarıdır şafḥaları hep enhār
4. her seher kaṭre-i şebnem düşicek bāğ-ı güle
 ğonçeler ağız açar çün şadef-i lū‘lū’-bār
5. nev-be-nev vérđi çemen-zāre ḥayāt-ı tāze
 nāzil olduċça semādan kaṭarāt-ı emṭār
6. şahn-ı gülşende alıp bū-yı gülü bülbüller
 başladı étmege feryād ile şad nāle vü zār
7. ğonçeden manzaralar açdı gülistāne şabā
 éde tā şahid-i gül bülbüle ‘arz-ı dīdār
8. şāḥ-ı gül üzre çıkıp étse tefāḥur ğonçe
 her taraftan dirilip nāvek atar üstüne ḥār
9. diñledir mi güle hīç bülbüle-i şeydā şavtın
 şiddet-i zemzeme-i sāz-ı ser-āğāz-ı bahār
10. muṭrib-i çerḥ alınca ele çeng ü sāzın
 şahn-ı gülşende hemān rakşa gelir serv ü çenār
11. ‘ıyd éđip sebz kabā giydi her envā’-ı nebāt
 başka bir revnaċ u fer vérđi bu nev-rüz-ı bahār
12. kırmızı şafḥaların mühreleyip de güller
 yaza tā midḥatiñ ey şāḥib-i temkīn ü vaḫār
13. ma‘den-i ‘ilm ü hüner menba’-ı cūd ü ikrām
 zübde-i nev’-i beşer a‘lem-i eşrāf ü kibār
14. şeh-i iklīm-i suḥen genc-i me‘ānī-yi güher
 dāver-i nükte-verān meşreb-i ‘ālī-miḫdār
15. sākin-i burc-ı şeref Ḥazret-i Şeyḥü’l-İslām
 mihr-i gerdün-ı ma‘ārif meh-i çerḥ-ı devvār
16. levḥ-i zihninde olur encüm-i ma’nā sābit
 kevkeb-i fikreti olduċça felekde seyyār

31. MC: 20a
Mülāziminden Fikrī

17. Seyyid ü Sa'd-meniş kâmil ü rāzî-verziş
tālî'i eşref ü Es'ad yem-i luţfu zehhār
18. fāzıl u kâmil ü deryā-dil ü Edhem-meşreb
yok nazîri eb ü ceddî daḥi cümle ebrār
19. vaşfını kilik-i zer-endūd ile yazmak ister
bu zamānda bulunan cümle ahālî-yi diyār
20. biñde bir vaşf-ı cemîlin yine îfā édemez
olsa biñ bencileyin nāzım-ı dürr-i şeh-vār
21. **Fikriyā** neyyir-i vaşfin édemezsın ta'dād
olsa encüm kadar erķām-ı ulūf u aşfār
22. çün odur ehl-i diliñ luţf-ile feryād-resi
'arz édip ḥālîni sen yüz sürerek pāyine var
23. kalmadı kimse zamānında perîşān-ḥāṭır
eylediñ herkese kadrince keremle işār
24. 'abd-i nāçizi daḥi kırtar efendim ğamdan
hişşe-yāb eyle beni luţfuñ ile bir miķdār
25. bu ḥarābāt-ı dili yapmağa olmaz aşlā
reşehāt-ı kalemîñ gibi cihānda mi'mār
26. ğam u endūh u melāl-ile mükedder ḥālim
size 'arz étmege geldi bu perîşān güftār
27. ḥāne-i ğamda olup niçe zamān kūşe-nişin
beni lāl étmiş idi cevri sipihr-i ğaddār
28. 'arz édip ḥālimi kıldım bu kadarca takrîr
kerem ét bendeleriñden beni de eyle şümār
29. ey hümā-sāye konar başına devlet elbet
kim olursa der-i luţfuñda seniñ ḥidmetkār
30. şād u hurrem olup ey dil gel uzatma suḥeni
şimdiden soñra du'ādır saña ḥidmet her bār
31. ey véren 'iffet-ile mesned-i fetvāya niżām
vére zātıña Hudā sıḥḥat ile istiķrār
32. zīb ü ziynet véricek gülşene her faşl-ı bahār
zeyn ola dā'reñiz neşv ü nemā ile hezār

Yine Harfû'r-Râ'da Meşîhat Tārîhleri

32.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. dillere tldı yine dā'ıye-i sūr ü sürür
oldı nā-būd elem ü vāhime-i şerr ü şürür
2. şevk-ile eyledi rakşān bütün āfākı Hudā
étđi dünyāyı țarab-hāne-i feyz-i mevfūr
3. ya'ni hem-nām-ı benī āl-i Muḥammed Es'ad
şeref-i zāt ü sa'ādet aña olmuş maḥşūr
4. Şeyḥü'l-İslām-ı zamān oldı cihāna müjde
şadr-ı İslāma zuhūr étđi yine lem'a-i nūr
5. tāze cān buldı bu tebşîr ile āzürde-dilān
ye's-ile bister-i miḥnetde yatarken rencūr
6. ey veliyyü'n-ni'am-ı 'ālem ü 'ālī-mesned
'āleme étmede başt-ı ni'am-ı nā-maḥşūr
7. āsumān-cāh u felek-mesned ü gerdün-pāye
hep eḡālīm-i fezā'il ḡalemiyle ma'mūr
8. meh ü ḥürşîdi sipihrin tolaşır her şeb ü rüz
der-i vālāsını kesb étmek içün zerre-i nūr
9. 'ilm ü fazl étse teşaḥḥuş meşelā bezminde
sebaḡ-āmüz-ı edeb olmaḡa dērler destūr
10. Mîrzā Cān ü Hızır Şāh ile Mollā Ḥüsrev
cümlesi gelse bu sultān-ı 'ulūme ḡul olur
11. beyt-i efdāline cārū-keş olur Cār'ullah
i'tizāl étmeyip olmaz der-i fazlından dūr
12. perde-dār olur idi bābına İbni Ḥācib
lîk ümmîd-verān hacb ile olmaz mehcūr
13. şems-i 'irfānına ḡarşı olur Ahfeş ḡuffāş
ḡāmesi cerri sevādında Ḥafācî mestūr
14. 'ālem-i ḡaybda te'allüm éde gelmişler idi
Seyyid ü Sa'd sebaḡ-ḡ'ānı olup niçe düḡūr
15. Mütenebbî suḡen-i mu'cizini ḡuş étse
mütenebbih olup eyler idi iḡrār-ı ḡuşūr

32. MC: 21a.
Sünbül-zāde Efendi'niñ

16. nağme-i güfteleri evce çıkıp taldı bütün
İşfahān ile 'Irāk u 'Acem ü Nîşābūr
17. nuṭṭı ol mertebe te'sīr éder eşyāya
cem'-i ezdād éder emri eger étse şudūr
18. nehy-i münkerde şu rütbe eş eyler hükmi
ki pes-i perdede de nağmeler étmez tanbūr
19. zāleme zulmünü def' étmege vërse fetvā
şīr-i reyyānları āhū-bere eyler maḫhūr
20. işte tārīḥ-i selef geldi mi hīç seyr eyle
şadr-ı fetvāya bunuñ gibi cihānı ma'mūr
21. nazar ét elsine-i 'āleme olmuş mu 'aceb
bir lisān-ile anıñ mişl ü nazīri mezkūr
22. böyle 'ıffetli semāḥatli fezāyıl-perver
görmedim ben hele dünyāda niçe sāl ü şühūr
23. kīmyādır anıñ erbāb-ı kemāle nazarı
işin altūn éder olabilir-ise manzūr
24. herkesiñ zāhir aña rütbe-i isti'dādı
étmede ḥāline çes-bān niçe iḥsānı zuhūr
25. ey veliyyü'n-ni'amā 'ārif ü 'ālī-himemā
seni Ḥallāk-ı ezel luṭf-ile kılmış meftūr
26. ne sa'ādet ne şeref ḥāl-i şibādan berü sen
zāt ile faẓl ü diyānet ile olduñ meşhūr
27. 'ilm ü 'irfān ü zekā sende belāgat sende
kalemiñden cereyān étmede nazm u menşūr
28. intizārınla olan nārını itfā étدی
şadr-ı iftāya kudūmuñla gelip revnaḫ u nūr
29. suheniñ hüccet ü fetvāsına 'ālem mülzem
kalem-i 'āṭıfetiñ āmir ü dünyā me'mūr
30. zerre-i 'āṭıfet ü şemme-i iḥsānıñdan
beni devletli güzel başıñ-ıçün eyleme dūr
31. dest-gīr olmaz ise himmetiñ Allāh içün
beni pā-māl édeyim dér bir iki mest-i gurūr
32. eski eṭvār-ı felek üzre niçe nev-hevesān
Yeñiköy gibi yeri bendeñize çok görüyor
33. hīç ḥaṭā vü gālaṭım yok Gālaṭa kādīsı
ne 'aceb nışf-ı recebden kuluñu 'azl édiyor
34. ben bu mevsimde efendim nereye 'azm édeyim
bende-ḥānemde degil kābil-i süknā vü huẓūr

35. ben gibi bende-i bî-keslere ihsân-res olup
meded ét saña mücâzât éde Allâhu Ğayûr
36. ‘ömrüñ efzûn éde Hakk nesl-i şerîfiñ bâkî
sāyeñi farkımıza medd éde tâ nefha-i şûr
37. her şebiñ leyle-i Qadr ola şabâhıñ dem-i ‘ıyd
şeb-i baht-ı siyeh-i düşmeniñ olsun deycûr
38. tāk-i bâğ-ı emeliñ neşv ü nemā üzre ola
tā ki ‘ālemde ola nefha-i şûr ile nüşûr
39. cevherîn beyt-ile târîhe muvaffak oldum
kem-bizâ‘amla **Emînâ** éderek şarf-ı şu‘ûr
40. hall édip mes‘ele-i ‘ālemi sultān-ı zamān
kıldı fetvā-yı Şerîf ile cihānı mestûr

33.

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Cenāb-ı Hāzret-i Es‘ad Efendi-zāde kim hālā
mekārimde ahālî-i ‘ulûm içinde müfredir
2. suhendān-ı suhen-ver fāzıl-ı ferhunde-ahter kim
sa‘ādetle şerāfet aña mevrûs-ı eb ü cedd
3. o üstād-ı debistān-ı feza‘ıl kim huzûrunda
Ebû Manşûr tilmîz İbni Sînâ tıfl-ı ebceddir
4. Daķıķ-i rişte-i fikri hālel-düz-ı Kisā‘ıdır
hayāl-i āteşini dāğ-ı dil-sûz-ı müberreddir
5. nihāvendde nühüfte māye-i iķbāl-i māder-zād
cemālinde şalāh ü zühdün envārı müşāheddir
6. şî‘ār-ı imtiyāzı olmak ile ‘ilm ü efzālî
anuñcün gerdem-i iclāline iftā muķalledir
7. sa‘ādet ol şeh-i zî-şāna kim müftî-i menşûbu
kemāl-i i‘tidāl ü istikāmetle ser-āmeddir
8. maķāmında Hudā şābit éde tâ kim diye ‘ālem
bu mesned zātına kayd-ı hayāt ile muķayyedd

40 حل ايدوب مسئلة عالمى سلطان زمان

قلدى فتواى شريف ايله جهانى مسرور

33. Mc. 22a. Sermed(Feyzullah): *Dīvān*: T.26.

Müderresinden Şeker-zāde Efendi’niñdir

2 eb u cedd: de’b üceddir D.

9. dédim tārīḥ-i gevher-bār-ı sāl-i naşbin ey **Sermed**
şerīf-i bī-mu‘ādil müftī-i şer‘-i Muḥammeddir (1192)

Ḥarfū’z-Zā’

Der-Zamān-ı Meşīḥat-i İslāmiyye

34.

Mefā’ilün fe’ilātün mefā’ilün fe’ilün

Müctes + - - - / + - - - / + - - - / + - -

1. gel ey göñül baña olmaz seniñ gibi hem-rāz
seniñle baḥş édelim ḥasb-i ḥālden de biraz
2. esenleşip der-i güft ü şenīdi bāz édelim
be-şarṭ-ı ān ki ola maḳbūl-i ehl-i nāz u niyāz
3. bu firḳatīñ sebebi iḥtilāf-ı meşrebdır
bakılsa her birimiz eyler ittifaḳ ibrāz
4. اگرچه عشق بتقریر نیست فهمیده
چنانکه شوق بکفتار نیست هم آواز
5. hele bu rütbe perīşānlığa nedir bā’iş
nedir bu yār-i ḳadīmiñle bu ceng ü birāz
6. feẓā-yı pehn-i hevāda nedir tek ü pūyuñ
gehī mey ile leb-ālūd u geh niye dem-sāz
7. şabī-veş étmedesin ṭarḥ-bāzī-i ülfet
nezāreñe düşe her ḳanda kūdek-i ṭannāz
8. görünce ṭıynet-i dilberde vūs‘at-i meşreb
neler taḥayyül édersiñ mişāl-i şa‘bede-bāz
9. güzelleriñ ise ‘ādetleri teḡāfüldür
niḡāh-ı beste-i nāza müfid olur mu niyāz
10. müfid imiş ṭutalım yāre dil-nevāzīler
ḥuşūl-i kāma müsā‘id mi ṭālī‘-i nā-sāz
11. müsā‘id olsa daḥi mācerā-yı sābıḳdan
şikāyetiyle éder murḡ-ı vaşl-da pervāz

9 دیدم تاریخ کوهر بار نصبن ای سرممد

شریف بی معادل مفتی شرع محمدر

34. MC: 22b. *Şubḥī-zāde* ‘Aziz: Dīvān: K. VI.
Şubḥī-zāde ‘Aziz Efendi’niñ

5 nedir: niçin D.

8 vūs‘at: şūḥī D.

10 dil-nevāzıyla: dil-nevāz eyler D.

12. şeb-i firākdeki nāle-i ciger-sūza
münāsib olsa sezā resm-i ‘arz-ı sūz u gūdāz
13. giren ele ḥas u ḥāşāk-i nā-ümīdīdir
çü mevce-i yem éderseñ de dest-i āzı dirāz
14. velī çe sūd ki yokdur kitāb-ı ‘ışķda hīç
kinār u būseye bir vech-ile mesāğ u cevāz
15. muḥālī farz édelim ey enīs-i cān söyle
bu yolda ḥaylice demlerdir eylediñ tek ü tāz
16. ne zevķ vērđi saña yār-ı bī-vefā āyā
ne ‘ahde étđi vefāya ne va‘deyi incāz
17. ‘itāb-ı zehri ile telḥ-kām édip her dem
nigāhıñ étmedi şāyān-ı şehd-i ḥande-i nāz
18. éderse ebr-i ḥaṭṭı āb-ı vaşl eger işrāb
éder serāb o çīn-i cebīn berķ-i gūdāz
19. ümīd-i raḥm bu ḥāliyle ihtimāl midir
ki çeşmi ḥışm u nıgeh fitne ğamze hem ğammāz
20. aña da kā’il olur idiñ olmasaydı āh
ṭaraf ṭaraf ruķabā bāri tīr-i ṭa’n-endāz
21. ‘ale’l-ḥuşuş yanında yine raķīb ‘azīz
budur efendi nihād-ı sipihr-i sifle-nevāz
22. belī cihānda hemīşe keder görür şadıķ
bu kışşāda olur encām tābi’-i āğāz
23. olur netīcede gül-gonçe şāhid-i bāzār
ķılānda bülbüle gülşende bir ķuru āvāz
24. medār-ı şöhret-i ḥüsn ü bahāsı pervāne
iken anı nice yaķdı o şem’-i bezm-ṭırāz
25. ‘urūķ-ı rūḥdan étmişđi cūy-ı şīr icrā
ne ḥāşıl étđi ‘aceb kūh-ken gibi ser-bāz
26. ta’alluķ étmiş-iken cān-ile dil-i maḥmūd
aña ne bend-i belā geçđi ca’d-i zūlf-i ayāz
27. nihāyeti çü nedāmet ile te’essüfdür
ḥaķīķate geçelim niçe bir bu’ışķ-ı mecāz
28. me’āl-i ḥikmet-i işrāķiyāndır aña sözüm (?)
bu pülde olma hele herze-gerd-i germ-i niyāz
29. şu ḥüsn-i ḥulķa esīr ol ki ķadr-i bende bilip
ķuşūruñ ola ḥuzūrunda mūcib-i i’zāz

29 ķadr-i : [sen de] D.

30. sūtūde-menķabe faħr-i meşāyihū'l-İslām
ki zātıdır 'ulemā zümresine ķehre-tırāz
31. yegāne şāhib-i himmet veliyy-i her ni'met
zahīr ü yāver-i devlet ħalīm ü ħışm-güdāz
32. cihān-ı fażl Muħammed Şerīf Efendi kim
vücūdı şāhid-i şer'-i mübīne māye-i nāz
33. ğinā-yı ŧab'ı şu rütbe ķulūba sārī kim
gelirse ħātıra ger ķāfiye için gelir āz
34. sezā 'alāmet-i ħazra ile olup rengīn
éderse ferve-i beyzāsı şubĥ-ı şādıķa nāz
35. me'al-i luṭf-ı suħanla kelāmı zībende
kemāl-i ħüsniye ŧab'ı çü şāhid-i ṭannāz
36. daķīķa-dān-ı mürüvvet kerīm-i bī-minnet
ki himmeti ile ref' oldu şimdi dest-i niyāz
37. meger ki dergeh-i Ħaḳdan niyāz-mend olalar
beķā-yı devlet-i müftī-i 'aşrı dūr u dirāz
38. 'aṭāsını ṭuyamaz dest-i rāstını çep
şarīr-i ħāmesidir ħande-i güle hem-rāz
39. güşād-ı ğonçe-i maķşūd rehn-i ebrūsu
işāretine baķar 'uķde-i derūn k'ola bāz
40. yeter 'Azīz merāmıñ ne ise 'arz eyle
du'ā-yı devletine eyle ba'd ezīn āġāz
41. sen anıñ eski ķulu bende-zādesisin
var ez-derūn-ı dil ü cān hemān şenāsını yaz
42. dil öyle vālih-i ħüsni hayāl-i vaşfıdır
ki kilki étmez idi mümkün olsa maḥrem-i rāz
43. felekde dīde-i baḥtıñ da şimdi gün gördü
'aceb mi eyler-iseñ şāhid-i merāmıña nāz
44. egerçi himmetiñ ħāmise degil ħumsı
ḥayāl-i ħām-ise meşliye eyle bārī niyāz
45. vére saña çü efendiñ bu vechle per ü bāl
'urūc éderseñ eger āsumāna dūr olmaz
46. zamīr-i pākiniñ evvelde niyyeti bu idi
ki eyleye seni emşāle fa'ik u mümtāz
47. muşaddi' ise kelāmım efendim 'afv eyle
degil menāķıb-ı 'ulyāñ ķābil-i icāz

31 31b. zahīr ü : zāhir-i , ħalīm ü : ħalīm-i D.
44 eyle bārī: bārī eyle D.

48. aşııdeden daıı tenşııtdır murād el-ak
nevāzişıı baıa besdir be-cāy-ı ni‘met ü sāz
49. afā-yı atır ile ‘ömr ü devletiı efzün
éde Cenāb-ı udā-yı Ğaniyy-i bī-enbāz
50. merāmıı üzre éde devr her daıka felek
budur ulāa-i acāt hem ehemmi niyāz

Der-Vaıt-i adāret-i Rūm

35.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel ++-- / ++-- / ++-- / ++-

1. a‘lem ü evad-ı ‘aır Es‘ad Efendī-zāde
dehre zātı gibi bir kān-ı fazilet gelmez
2. ‘an‘aneyle hüner ü ‘ilm ü kemāle vāriř
eb u cediti gibi sulān-ı dirāyet gelmez
3. feyz-āřār-ı ‘ulūmiyle o dārü’l-mecdiı
‘add-i evřāf-ı řerīfine nihāyet gelmez
4. öyle bir ař ki der fer‘-i řerīfini gören
selef-i ayra bu gūne alefiyyet gelmez
5. nube-i ehl-i himem ya‘nī řerīf-i ‘ālem
‘ilm ü efďāline temřil-i řerāket gelmez
6. medde’l-eyyām ola zībende-i şadr-ı vālā
öyle kim atırına fikr ü řasāvet gelmez
7. **İsberā** eyle du‘asında sebātıı izar
isticābetde ulūř ehline aybet gelmez
8. ğam yēme avza-i lufuna olursun dāil
dā‘iyānına urūc-ile řemātet gelmez

35. MC: 24a.
alep Müftüsü İsper

Ḥarfü’ş-Şīn
Rūméli Şadāretinde

36.

mef’ülü mefā’ilü mefā’ilü fe’ülün

Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. ey şadr-ı güzīn Ḥaḵḵ éde kāşāne-i faẓlīñ
hemvāre su’ūdat-ile pūr zīb ü mūnaḵḵaş
2. esbāb-ı murādātīñ ola cümlesi müretteb
hīç ḥāṭırını étmesin Allāh müşevveş
3. zer-lüle-i kilkiñ éde mānende-i nīsān
erbābına āb-ı güher-i maṭlabını reş
4. sen cemre vuḵū’-ile olup neşv ü nemāda
bed-ḥ’āhıñ ola reşk ile bir micmer-i āteş
5. olsun gül-i zībā gibi şebnem-zede-i feyẓ
iḵbāl ile her faşıl-da rūyuñ ola münbeş(?)
6. tā kim yaza taḵvīm-nüvīsān meh ü sāl
aḥkām-ı kevākib deyü zāyırçe-i pūr-giş
7. ğālib gele naḥs-ı felege ṭālī’-i sa’diñ
ḥaşmıñ-da éde baḥtı ile kevnde keş-ā-keş
8. sultānıma tebrīke bu nev-sāl-i sa’īdi
‘arz étmege fikr eyler iken nükte-i dil-keş
9. nāgāh olup behcete mülhem iki tārīḥ
hem mağnem-i külli daḥi hem lafz-ı feraḥ-baḥş (1190)

Ḥarfü’l-Fā’

37.

Fe’ilātün fe’ilātün fe’ilātün fe’ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. memleket ḥaḵḵını bī-hūş ḵalıp sıḵlet-i şayf
düşürür ṭağlara mecnūn gibi ḥāşiyet şayf

36. MC: 24a.

Müşullı ‘Alī Efendi’niñ

- 9 ناکاه اولوب بهجته ملهم ایکی تاریخ
هم مغنم کلی دخی هم لطف فرحبخش

37. MC: 25a. Sürürī: *Dīvān*: T.26.

Sürürī

2. şāh-ı devrān bunu tıymaz mı ki devrinde şoyar
ferve-pūşānı ḥarāmi-i reh-i milket-i şayf
3. ḥalk dellāk-miṣāl olsa ‘aceb mi ‘üryān
étđi germ-ābe-şıfat ‘ālemi germiyyet-i şayf
4. genc-i dellāk ile germ-ülfet olanlar kışda
şovudu gün-be-gün efzūn olalı şiddet-i şayf
5. gireriz sāḥa-i ḥammāme serinlenmek için
şehri küllḥan gibi pür-tāb édeli vefret-i şayf
6. érişenler aña şerminden olur ḥūy-gerde
ne mehābetli imiş meclis-i cem‘iyyet-i şayf
7. çeşmelerde şu için teşneler eyler ğavġā
kızdırıp nāsı olur cenge sebep ‘illet-i şayf
8. katı inceldi akan şular éderken tuġyān
sürünüp gitmege tākat kıomadı miḥnet-i şayf
9. kevşeri zāhid-i ḥuşk eyleyemez vaşf o kadar
tef ü tāb-ile kıurutmuş dehenin zaḥmet-i şayf
10. ğurbet ilinde **Sürūrī** ikisin de gördüñ
vaqt-i hicrānla seyr ét nicedir müddet-i şayf
11. yine germ olmuş-iken söyle temūziyye ğazel
k’ola her beytleri müştēmil-i midḥat-i şayf
12. ḥalka bu mertebe mebzūl olıcaķ ni‘met-i şayf
çekilir her ne kadar olsa girān minnet-i şayf
13. germ ü ıssı idüġin andan edin iz‘ān kim
oldılar bāy u gedā muġtenem-i ni‘met-i şayf
14. her taraf vefret-i ni‘metle ziyāfet-ḥāne
‘āmme-i nāsa budur resm ü reh-i da‘vet-i şayf
15. yalılar böyle döşenmekde meger da‘vet imiş
Şeyḥü’l-İslām şerīfü’n-nesebi niyyet-i şayf
16. sāye-i ḥayme-i ḥıfzında éden istizlāl
olur elbette rehā-yāfte-i āfet-i şayf
17. germ ü serdinden emīn ola cihānıñ tā kim
gele hengām-ı zemistān şavulup nevbet-i şayf

4 şovudu gün-be-gün: şoġıdı dem-be-dem D.
8 miḥnet: zaḥmet D.
10 ğurbet ilinde: dār-ı ğurbetde D.
13 muġtenem-i ni‘met-i şayf: muġtenem-i şervet-i şayf D.
14 ‘āmme-i nāsa: ehl-i büldāna D.
15 şerīfü’n-nesebi: şerīfü’n-nesl D.

Harfû'l-Fā'da Meşîḥat-ı İslāmiyye Tārîḫleri

38.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fa'lün

Müctes + - - - / + + - - / + - - - / - -

1. hoşā nüvîd-i feraḥzā vü rûḥ-baḥş u laṭîf
dil-i füsürdeyi eyler leṭâfeti talṭîf
2. ne müjdedir ki vérip gûş-māl-ı hırmāndan
hünerverāne rehā kıldı luṭfla teşnîf
3. görüldi şimdi 'ilācı şifā bulup şadrı
mizāc-ı devlet ü dîn olmuş-idi ḥaylî za'îf
4. Cenāb-ı Ḥazret-i 'Abdü'l-Ḥamîd Ḥāna Ḥudā
şu resme eyledi tevfiḳini delîl ü redîf
5. ki bir 'azîzi murād eyledi meşîḥata kim
mürîdi olmuş-idi ḥalḳ anıñ vazî' vü şerîf
6. o kuṭb-ı dā'ire-i dîn ü müftî-i devrân
o ğavş-ı millet ü milket muġîş-i şer'-i Ḥanîf
7. Şerîf Efendi ki kılmış anı îlāh-ı refî'
kemāl ü fazl-ile eşrāfıñ üstüne teşrîf
8. 'arîf ü fāzıl ü 'allāmedir ki çün mehtāb
ne ḥācet oluna māhiyyeti anıñ ta'rîf
9. ḥidîv-i baḥr-i kef ü kām-kār-ı deryā-cūd
kerem-ver-i müteverri' 'aṭā-sirişt-i 'afîf
10. derinde rüşd ü dirāyet iki kühen ḥādım
yanında dāniş ü tevfiḳ iki nedîm-i zarîf
11. hemîşe naḥl-i vücūdın kıla Ḥudā rāsîḫ
toḳunmasın şemerāt-ı diline bād-ı ḥarîf
12. şu deñli şābit ola şıḥḥat ile şadrında
ki tā merātib-i a'dād oluna taz'îf
13. gelince irş ü liyākatla şadr-ı fetvāya
édince mesned-i vālāyı maḳdemo teşrîf
14. kemāl-i zātı cilā vérdi revnaḳ-ı cāhe
sipihr-i çārüme güyā ki vérdi mihr şeffîf
15. nişîmeninde karar eyledi bugün şeh-bāz
künām-ı şîre de geldi henüz leys-i muḥîf

38. MC. 25b.
Müderrisinden Münîb Efendi'niñ

16. zamānı bāde-i serşār-ı zevk édip şādāb
cihānda kalmadı bir hāṭır-ı hāzīn ü lehīf
17. ‘ale’l-huşūş ki bu çāker-i kemine **Münib**
gubār-ı gāmdan édip sāḥa-i dilin tanzīf
18. hūzūre cevherini ‘arz édip dédi tārīḥ
kılındı manşib-ı fetvā hele maḳām Şerīf (1192)

39.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. bārekallāh vezān olmağ-ile bād-ı sürūr
oldı germā bu leṭāfet ile mağbūt-ı ḥarīf
2. ya’nī ol zāt-ı şerīf Es‘ad Efendī-zāde
şadr-ı fetvāya şerāfet ile kıldı teşrīf
3. ‘ömrün efzūn éde evlād-ı kirām-ile Hudā
şadr-ı fetvāda mü‘eyyed ola ol zāt-ı şerīf
4. şevk-ile eyledi inşā aña dā’isi ‘**Aṭā**
cevherī ḥarf-ile tārīḥine bir beyt-i laṭīf
5. ‘izz-ile mecd-ile iclāl-ile ḥaḳḳā ki hemān
yazdı bā ḳavl-i Muḥammed hele fetvā-yı Şerīf (1192)

40.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel - + - - / - + - - / - + -

1. iftiḥār-ı dīn ü devlet zıll-i Ḥaḳḳ
nesl-i pāk-i āl-i ‘osmān-ı naẓīf
2. pād-şāh-ı dehr ḥān ‘Abdü’l-Ḥamīd
ber-murād éde anı Rabb-i Laṭīf
3. öyle bir sulṭān-ı ‘ālī-rütbe kim
édemez vaşfın temām her bir ‘arīf
4. ṭālī‘-i ḥink-i cihān-peymāsına
baḥt-ı şāhān-ı zamān olmaz redīf

18 حضوره جوهرنی عرض ایدوب دیدی تاریخ
قلندی منصب فتویٰ هله مقام شریف

39. MC. 26a.
Şeyḥ Mollā-zāde ‘Aṭā Efendī

5 عزیزله مجدیلله اجلال له حقا که همان
یازدی با قول محمد هله فتوای شریف

40. MC. 26a.
Şeyḥ Yahyā’nūn

5. öyle bir şāhen-şehe lāyık budur
ola müftī böyle bir zāt-ı şerīf
6. ya'nī ol Es'ad Efendī-zāde kim
sākin-i dergāhıdır ṭab'-ı zarīf
7. zihn-i naḳḳādı devāmü'd-dehr éder
intiḥāb-ı cevher-i 'ālem-münīf
8. rütbe-i 'ilmiyyede vezn eylesek
faḥr u Sa'de'ddin gelir elbet ḥafīf
9. zīb-baḥş-ı şadr-ı fetvā olalı
buldı revnaḳ millet-i dīn-i Ḥanīf
10. sa'yini Ḥaḳḳ üzre herkes fehmi édip
dā'isi oldılar aḳvā vü za'īf
11. kām-kārā raḥm oldum ḥāme-veş
ser-nigūn u lāḡar u zār u naḥīf
12. luṭfu ile dest-i āmālim ola
gerden-i maḥbūb-ı maḳşūda lefīf
13. epsem ol **Yahyā** du'ā eyle şaḳın
çok suḡenden olmaya ṭab'ı kelīf
14. tā ki ḥūrşīd 'ālemi pūr-nūr éder
rūz a'dāsı ola çün şeb kesīf
15. geldi iḥlāşım gibi tārīḡ-i tām
ola dāyim cāh-ı fetvā-i Şerīf (1192)

41.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. ḥamdülillāh ki şehin-şāh-ı kerāmet-pīrā
eyledi mesned-i fetvāyı bu demde teşrīf
2. intiḥāb eyledi ilhām ile bir zātı kim
yazılır zeyl-i fetevāsına imzā'-ı Şerīf
3. ufuk-ı devlete ḥaḳḳā ki şu'ūd etdi ṭulū'
lem'a-pāş oldu ufūl eyleyecek necm-i kesīf
4. münşerīḡ oldu bu feyz ile şudūr-ı 'ulemā
oldı gül-geşt-i murād üzre vezān bād-ı laṭīf

15 كلدی اخلاصم كبی تاریخ تام
اوله دایم جاه فتوی شریف

41. MC. 26b.
Küttābdan Rāḡıb Pāşā Kitābcısı Zihnī Efendi'niñ

5. iftiḥār-ı ‘ulemā zaḥr-ı kībar u fuḍalā
zūbde-i ehl-i zekā zāt-ı şeref-mend-i ‘aḥfīf
6. nuḥbe-i devr-i zamān Es‘ad Efendī-zāde
ced-be-ced fāzıl ü ‘allāme-i şāḥib-te’līf
7. ḥaḳḳ-ı ifā’-i edā eyleyemez evşāfın
étse vaşşāf daḥi faẓl ü kemālin tavşīf
8. biz hemān ed‘iye-i ḥayrını tezķīr édelim
yoḥsa qābil mi kemālātını kılmaḳ ta’rīf
9. Ḥazret-i Ḥayy-ı nesāḳ-sāz-ı niẓām-ı melekūt
āferīnende-i nūh ḳubbe-i eflāk-i şeffīf
10. éde āfāt ü belıyyātı vücūdundan dūr
görmeye zāt-ı sūtūde-şiyemi renc-i ‘anīf
11. devlet ü ‘ömrünü müzdād éde ber-vefķ-i merām
her umūrunde muvaffaḳ kıla Allāhu laṭīf
12. bī-nuḳaṭ mışra‘-ı tārīḥini yazdım **Zihni**
şadr-ı fetvāya merātible şeref vérdi Şerīf (1192)

Ḥarfü’l-Mīm

Ḥarfü’l-Mīm’de Zamān-ı Meşīḥatde Vérilen Ḳaşa’id

42.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. بجهان آمدم و وقت شد از آن رفتم
لیک بی بهره ز مهر همه یاران رفتم
2. بامید آمدم این بزم کشاده ابرو
باز از یأس هبب دوخته دندان رفتم
3. در مهمانی من بست محبان در شهر
بهر دریوزه نان ساحه نشینان رفتم
4. پاچه بالا زده رفتم حرم عییم کردند
بکنشت اینک ازان بر زده دامن رفتم

12 بی نقط مصرع تاریخی یازدم **ذهنی**
صدر فتوایه مراتب شرف وردی شریف

42. MC. 27a.
Sā’ib

5. مرهم رحم نسازید کسی بر داغم
بهر دریوزه بشنجرف فروشان رفتم
6. کس بغلگیر نشد و نه بمزقات هنر
من ازین باحه بتا طاق نه ایوان رفتم
7. کر زدم یکدمه صد حلقه درگاه امل
نا امید از نکه نهزت دربان رفتم
8. آمده م یک کل خودروی بکلزار خمول
زان بیأس از نغم شوق ز مرغان رفتم
9. نی کسی میچشد از باده کیفیت من
در خم افسوس بی آزمایش رندان رفتم
10. گفته ام کرچه که این رفتم و رفتم اما
من نه کلکشت چمن نه به بیابان رفتم
11. کفتم از بخت سیه شکوه بدین چندین بیت
بدر عاطفت مفتی هوران رفتم
12. شیخ الاسلام زمان اسعد افندی زاده
کان سمتی شه اورنگ هوا کوان رفتم
13. کوست استاد طبیبی که شنیدم ز لبان
دردمند آمدم او را و بدرمان رفتم
14. اوست آن عیسی معجزدم دیری که درش
مرده دل آمدم و زنده احسان رفتم
15. اوست خورشید جهانتاب عطا کیم ار گفت
شکوه از تاب کفش همچو یتیمان رفتم
16. چشم دل خاصیت خاک درش هیچ نیافت
کز پی کحل جواهر بصفاهان رفتم
17. کوش من کس نشنیده است عدیلش با فضل
کر بدین کشور و کر هند و کر ایران رفتم
18. ای ولی النعم وایه ده از کنج قلم
وی درت مرجع سرجمله عرفان رفتم
19. منم آن شمع شبستان خرد لیک چه سود
در بفانوس کدر بیهده سوزان رفتم
20. منم آن در یتیم صدف بحر کمال
لیک در ساحل بیقیمتی غلطان رفتم

21. منم آن مهر جهانتاب هنر اما کیم
در پس ابر خفا مغرب حرمان رفتم
22. منم آن بچهٔ سیمرخ نجابت که هنوز
در ته بیضهٔ نشکافته پنهان رفتم
23. منم آن مردم حق کوی نه بیم از جاننش
بیندار چو منصور غزلخوان رفتم
24. منم آن صاف زر معدن فهم و دانش
لیک آمیخته در زمرهٔ دونان رفتم
25. کر کنی شبهه بسا در محک ازمایش
بحضور تو مپندار که لافان رفتم
26. نیست دعوی مجرّد سخنم شاهد وی
بهر اثبات منی با هم برهان رفتم
27. چون بویرائهٔ من کنج هنر نهفته است
تا ابد خاک مذلت ز چه یکسان رفتم
28. منم آن خون خور دندان خود و صبر غذا
بهر وارستن خود ز آب هم از نان رفتم
29. زان برای طلب لقمه و خرقه یکدم
نه عمارت روم و نه بدبستان رفتم
30. ذوق کردم و محن کشتم و باران دیدم
نه ببوس کف جود و نه در احسان رفتم
31. ز اب و قطره بصد کوه‌ر یکتا ندهم
از تنکدستی مرا کوید اگر جان رفتم
32. لیک اندیشهٔ اولاد و عیالم نهلند
که بیغولهٔ عزلت سرعزلان رفتم
33. که کتابت کهی از بهر نیابت بسی سال
بره غربتم افتان و خیران رفتم
34. در تنم لیک توان ذرهٔ نمانده است کشم
کرمی و سردی پاییز و زمستان رفتم
35. مانده سر زدن لطف ترا پیشهٔ من
کریه خیز آدمم از بزم تو خندان رفتم
36. بکر فکرم بدکر شوهری محتاج مهل
که من از بهرویش مذهب سلمان رفتم

37. خدمت خاک درت بهر قبولم کردند
در ره وصف ترا جنبش حسان رفتم
38. عالم از شوق عطایا شده پر در عهده
من غزلخوان طرب بزم ترا زان رفتم
39. باغ جنت نه تهی زمزمه سنجان رفتم
مرغ عشقم ز پی نغمه کلستان رفتم
40. بغم عشق تو تا در عرصات محشر
دست درست بهمکشته یاران رفتم
41. در کجا آتش اندوه علو افشان دیدم
چو سمندر به پردرد فروزان رفتم
42. من کیم دغدغه سلبش و ایجابش کیست
نیک اینک ز ره کفر بایمان رفتم
43. مال و جاه و تن و جان عقل و دلم خواهم داد
که بهامون جنون با سر و سامان رفتم
44. کفت واعظ بگذشت از می و از میکرده رفت
اینک از خود من مخمور بریحان رفتم
45. آمدم مست و زدم کله بخشت خم می
که از این میکرده سرکوب و پریشان رفتم
46. در تغزل بهل اسهاب و دعا کن سائب
من بنظم سخن وصفش از نسیان رفتم
47. باد مرجع در لطفش همکی نامیه را
بسته بینم بدر چشم حسودان رفتم
48. یا رب آن دائم این مسند علیا باشد
من بزمش بچنین نظم ثناخوان رفتم

43.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ --

1. nedir ey çerh baña eyledigñ cevr ü sitem
seyl-veş iki gözümnden akıdıp eşk-ile dem
2. nedir ey çerh beni böyle perişān étmeñ
nedir ey ṭālī'-i kec-rev bu belā-yı mübrem

43. MC. 29a.
Müsevvved Dede-zāde Efendi'niñ

3. nedir ey baht-ı siyeh sen daḥi tekdīr étme
ki olup çerḥ-i sitem-kār ile yek-dil her dem
4. yedirip şīr ü şeker ğayrılara şām u seḥer
hep baña vérdiğñiz kāse-i lebrīz ile semm
5. işte ez-cümle bu eşnāda gürūh-ı şu‘arā
oldılar her biri ḥālince sezā-vār-ı kerem
6. bülbül-i gülşen-i ikbālīm olup dem-beste
gönçe-veş tūṭī-i bezm-i emel oldu ebkem
7. mīve-çīn olsam eger naḥl-i emelden her bār
girer ancak elime fikr-i ma‘āş ile elem
8. iltihāb étđi derūnumda şu rütbe āteş
dūd-ı āhım yaḳar eflāki eger āh etsem
9. yetişir cevri ü sitem érđi kemāle yetişir
yetişir derd ü elem kāmetimi eyledi ḥam
10. sizden aḥvālīmı şol dergehe ‘arz eyleyeyim
kim o dergehden olur ‘āleme taḳsīm kerem
11. müftī-i şer‘-i Muḥammed dénilir vaşfında
şeyḥü’l-islām-ı zamān zāt-ı şerīf ü ekrem
12. seyyid ü pāk-neseb faẓl ü kemāl içre ferīd
ma‘den-i faẓl ü hüner menba‘-ı deryā-yı himem
13. faḥr éder zātı ile mesned-i fetvā el-ḥaḳ
görmedi mişl ü ‘adīlin hele bundan aḳdem
14. pīşesi ḥayr u hem endīşesi luṭf u iḥsān
eylemiş Ḥazret-i Ḥaḳḳ zātını ḥayra mülhem
15. sende kudret mi var evşāfını ta‘dāda **Münīf**
ḥaşre dek kūşış ü sa‘y eylese taḥrīre ḳalem
16. bilirim böyle degil zātını tavşīf amma
‘aḳl ü idrākimi şarf eyledi efkār-ı direm
17. şıdḳla eyle hemān cānib-i Mevlāya du‘ā
ki odur saña bu vādīde ehemmi ü elzem
18. eyleyip Ḥazret-i Ḥaḳḳ mesned-i fetvāda muḳīm
devlet ü şihḥat ile ola cihānda ḥurrem

11 مفتی شرع محمد دینلور وصفنده
شیخ ال سلام زمان ذات شریف و اکرم

44.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. gitdi aqtār-ı 'ırāka feraḥ endiṣe besīm
geldi bī-çāre keder-nāk ḥazīn ü bī-sīm
2. ḥaṭṭ yanar ḥāme yanar sīne-i kāğıd tutuşur
zerre-i sūz-ı dil-zārımı étsem terķīm
3. mā-melek gitdi daḥi ġarḳ-ı düyün-ı bī-ḥadd
vaşfı mümkün degil aḥvālīmi Allāh 'alīm
4. der-i devletde daḥi cümle 'iyāl ü evlād
ṭa'n-ı ṭā'ün-ı vebā ile olmağla 'adīm
5. oldı peyveste-i eflāk sūtün-ı āhım
eyleye luṭf-ı ḥafī ile meded Rabb-i Raḥīm
6. sāye-i 'āṭıfetin éde veliyyü'n-ni'amıñ
farḳ-ı faḥrımde ebed luṭf u 'ināyetle muķīm
7. dest-ğır olmağı ĩcāb éder üftādelere
böyledir ḳā'ide-i vācibe-i şān-ı kerīm

Yine Ḥarfü'l-Mim'de Fetvā Tārīḫleri

45.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. müftī-i 'aşr olıcaḳ Es'ad Efendī-zāde
ķıldı kāşāne-i fetvāyı ḳudūmu ḥurrem
2. geldi söz söyleyecek dem deyü erbāb-ı hüner
oldı biñ şevk-ile cüyende-i kırtās u ḳalem
3. kimi ferheng-i şu'urī kimisi ḳāmūsı
destine aldı ki naẓm eyleye tārīḫ-i ehemm
4. cevherim 'arż éderek ben daḥi behcet buldum
cevherīde hele şāyestece mışrā'-ı etemm
5. pīş-ğāhına varıp şaḳḳ-ı şufūf eyleyerek
silk-i ḥuddām-ı du'ā -kāra olunca münzemm

44. MC. : 29b.

[Müsevved Dede-zāde Efendi'niñ]

4 4b mışrā'ı vezin yönünden problemlidir, kelime 'olmağla' şeklinde okunursa problem ortadan kalkabilir.

45. MC. 29b.

Müşullı 'Alī Efendī'niñ

6. söyledim harf-i mücevherle hitāben tārīḥ
oldı fetvā-yı şerīfīñle mübeşşer ‘ālem (1192)

46.

Fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ḥazret-i ‘allāme-i ‘ālem ki Ḥaḳḳ zātın anıñ
devlet-i İslāma étmiş bā’is-i rabṭ-ı nızām
2. İbni Ḥacib dergeh-i efḍālınıñ bir bekçisi
meclisinde tıfl-ı ebced-ḥ’ān olur İbni Hümām
3. nazm u neşr-i ḥāme-i mu’ciz-i beyānıñ dér gören
bundan özge olımaz bir vech-ile rabṭ-ı kelām
4. bir tecellī eylemiş zāt-ı şerīfine Ḥudā
her cihetden ḥüsn-i ḥulḳın eylemiş maḳbül-i ‘āmm
5. şanma kim beyhüde ḥamdır pîr-i çerḥiñ kāmeti
dergeh-i iclāline vérir tevāzu‘la selām
6. ḳadrini derk eyleyip şāh-ı fehīm-i ḥaḳḳ-şinās
rütbe-i vālā-yı fetvā ile étđi ihtirām
7. bir beşîr-i ḥōş-ḥaber bu müjde-i cān-baḥş-ile
cānib-i semt-i Sitanbūldan gelip vérđi peyām
8. şöyle memnūn oldı ḥatır kim ḥurūş-ı şevḳden
geh cülūs étđim sürūrumden efendim geh kıyām
9. n’ola esb-i ṭab’a irḥā-yı ‘inān étsem n’ola
niçe demdir Ḥazret-i Ḥaḳḳdan bu idi ilticām
10. ḥāşş-ı vaşfiñ baña maḥşuş oldı bil şimdin-gerū
dāverā naḳd-i hünerle étđim anı iltizām
11. fikr édip tārīḥ-i tebrīki semend-i ḥāmeye
şafḥa-i endişede vérđim merāmımca ḥırām
12. maḫhar oldum zātıña şāyeste bir tārīḥe kim
zāde-i ṭab’ım sezā şimden-gerü olsa benām

6 سیلدم حرف مجوهرله خطا تاریخ

اولدی فتوای شریفکله مبشر عالم

46. MC. 30a. Nāşid: Dīvān: Tr. 6.

Bu şiir Nāşid Dīvān’ında yalnızca tarih beytiyle “Tevārīḥ-i mücerrede ez ḳazā” başlığı altında yer almaktadır.

Aḥmed Paşa-zāde Nāşid Bég’iñ

13. **Nāṣidā** bu şübhesiz inṭāk-ı Hāḳdır kim ola
müfti-i şer‘-i Muḥammed fıkrası tārīḥ-i tām (1192)

47.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. bārekallāh Ḥāzret-i Es‘ad Efendi-zāde kim
‘izz ü rif‘at ile oldı Şeyḥü’l-İslām-ı enām
2. cāmi‘-i faẓl u hüner şāḥib-ḳalem ‘ālī-himem
zū’l-mekārim muḥterem aḳrānına fā’iḳ temām
3. vārīs-i şer‘-i Muḥammed nesl-i pāk-i Muṣṭafā
Seyyid-i ‘ālī-neseb ism-i Muḥammedle be-nām
4. devlet ü iḳbāl-ile şadr-ı şerīfine ānı
dā’im éde Ḥāzret-i Mevlā ilā yevmi’l-ḳıyām
5. hātif-i ğaybī **Necībā** bendeñi ilhām édip
dédi deh dūş diḳḳat ile ḳıl du‘āyı iltizām
6. ḥarf-i cevher-dār ile teşrīfine tārīḥ olur
şadr-ı fetvāda muvaffāḳ ola bu müfti’l-enām (1192)

48.

Feilātün feilātün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + -

1. Ḥāzret-i Es‘ad Efendī-zāde
kim odur ṭavr-ı ‘afāf ile ‘alem
2. ‘ilm ü fıḳḥ ile nedīd-i nu‘mān
zūhd ile ṣānī-i İbni Edhem
3. Bū’l-Leyis mürdur aña nisbet
ki odur ‘ilm ü faẓlda żayġam
4. dūr-i deryā-yı kerem-kān-ı ‘aṭā
ebr-i baḥşāyiş ü bārān-ı himem
5. cūd u iḥsānına nisbetle anıñ
oldı ṭayy nām-ı bülend-i ḥātem

13 **ناشدا** بو شېههسز انطاق حقدرد کیم اوله

مفتی شرع محمد فتوهسی تاریخ تام

47. MC. 30b.

Necīb

6 حرف جوهردار ایله تشریفته تاریخ اولور

صدر فتواده موفق اوله بو مفتی الانام

48. MC. 30b.

Necīb

6. hele bir böyle vücūd-ı nā-yāb
görmedi haylī zamāndır ‘ālem
7. vaşf-ı pākine verā yokdur anıñ
haşre dek eylese de kilik raķam
8. şadr-ı vālāyı müşerref kılıcak
oldı hep halk-ı cihān şād u hürrem
9. kimi tebrīk ü teşekkür étđi
kimi tārīhine vaż‘ étđi kalem
10. hātif ilhāmı ile baña dağı
düşđi bir mışra‘-ı bercestedede dem(?)
11. mā hüve’l-vāķi’i déđim tārīh
cāh ü iftāde Şerīf oldı bu dem (1192)

49.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ --

1. her kime yandım ise anı-da sūzān buldum
ben kebābım déđigim dilleri büryān buldum
2. her kime şüret-i aḥvālīmı ‘arz étđim ise
anı-da ḥayret-ālūde-i devrān buldum
3. katre-i eşki gibi derdi dağı bī-ḥadd imiş
ağladım sa kime çeşmim gibi giryān buldum
4. kimde ki ḥande ümīd eyler idim gönçe gibi
kendisi beste-leb ü zaḥmını ḥandān buldum
5. ḥāşılı la‘l-i lebinden dile em şorduğumu
ķan yudarmış meger anı dağı nālān buldum
6. gülsitānde hele rāḥat var ümīd eyler idim
zaḥmımı tāzeledi gönçe-i peykān buldum
7. bülbüli muṭrib-i bezm añlar-idim gülşende
var hezārān ġamı āhengini eġān buldum
8. gülde cem‘iyyet-i ḥāṭırı ḥayāl eyler-idim
varaķ-ı nüşḥa-i dil gibi perīşān buldum
9. çāk çāk olmamış ādem var ümīd eyler-idim
kim ki bī-çāk-i girībān ola ‘uryān buldum

11 ما هو الواقعی دیدم تاریخ
جاء افتاده شریف اولدی بو دم

49. MC. 31a.
Kāmī

10. zann éderdim ki yıkık gönlüm ola ‘âlemde
kimi gördümse derûnum gibi vîrân buldum
11. dâfi‘-i ğam déyü içdiklerini mestânîñ
neş'e-i giryē-künānda ğamı pinhân buldum
12. halk nā-yāb idigin söyler-idi iksîrin
nazar-ı merhametinde anı erzân buldum
13. genc-i nā-yāb deyü müştehir olmuş-idi kerem
eşerini kef-i cūdunde nümāyân buldum
14. ‘alem olmuşdı cihân içre keremde hâtem
bulmadım andan eşer bunda firāvân buldum
15. menba‘-ı cūd-ı fütüvvet ki o şadr-ı fetvā
nazar-ı lûtfuna mazhar olanı kân buldum
16. neşve-i feyz-i bahār-ı kereminden yek-ser
dil-i pejmürdemi güyā ki gülsitân buldum
17. iştiğāl eylemiş ol deñlü senāsiyla cihân
kimi buldum ise medhiyle senā-ḥ̣‘ân buldum
18. bu ‘anāşır ile ecrām-i eşîri felegiñ
muğber olmaya deyü üstüne devrân buldum
19. ‘âlemiñ şevkini ta‘rîf édemem ol zāta
ki hilāl-i Ramazānı daḥi şa‘bân buldum
20. fāzılā dād-verā nazra-i lûtfuñ ile hep
dil-i ehl-i hüneri yek-sere şādân buldum
21. n’ola dil neşve-i lûtfuñla nümāyiş bulsun
ğonçe-i ḥātır-ı pejmürdemi aḥzân buldum
22. dest-i ikrām-ile lûtf ile nevāziş demidir
Kāmīyi zārī-i āzürde-i hicrân buldum
23. keremiñle dil-i bīmārı şifā-yāb olsun
kim seni derd-i dil-i ‘âleme dermân buldum
24. bir te‘ayyüşli ma‘îşet n’ola étseñ ‘aṭā
ki anı istemege zātıñna imkân buldum
25. ḥālîme beççe-i seg ḥande-künân eyler-iken
bir oğul vérdi felek anı da giryân buldum
26. hele derdim katı çok kağı birini déyeyim
zātıñı bermekī-i şāḥib-i ‘irfân buldum
27. ber-murād olması güç oldu ise ‘âlemde
nā-murād olmağı ben cümleden āsân buldum
28. ğāyet-i tûl-i emel ki aña érişmiş yok
kaṭ‘-ı ser-rişte-i ümmîd ile pâyân buldum

29. ber-ķarār añlar-idim neş'esini iķbālīñ
dem-i vuşlat gibi hemvāre şitābān buldum
30. çünkī tīz geçmededir zevķ u sürūr-ı eyyām
ķalacaķ yanına nīk ü bedīñ ihsān buldum
31. érdi pāyāne suķen ba'd-ez-īñ āģāz-ı du'ā
ki bu elfāz-ı perākendeye pāyān buldum
32. görmesin bād-ı fenā devķa-i iķbālī kānīñ
sāyesinde hūner erbābını ģandān buldum
33. érmesin neyyir-i iķbālīne bir zerre kūsūf
baķt-ı ehl-i dili anīñla dıraķşān buldum
34. zāt-ı pākin éde hemvāre Ĥudā āsūde
k'anīñ imdādı ile luţf-ı firāvān buldum
35. cüst ü cū étdi niķe ehl-i hūner tārīķ iķün
anı bī-sa'y u ķaleb es'ad-ı zi-şān buldum

Yine Ĥarfū'l-Mim'de Zamān-ı Şadāretde Vérilen Tārīķler

50.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. bārekallāh ģūb sāķil-ķāne vū eşref maķām
levķaşallāh burc-ı Es'ad-ķevķeb ü gerdün-ķıyām
2. sāķesi gerd-i kederden şāf çün ķalb-i selīm
'arşası jeng almadan pāk çün dārū's-selām
3. yapmadı Firdevsī böyle beyt-i cennet-şāmı hīç
yoķdur ebyāt-ı Nizāmīde bunuñ gibi nizām
4. göz göre olmuş sevādı merdüm-i çeşm-i Bebek
irtifā'-ı semki nuşb-ı 'ayn-ı insandır şümām
5. ābı çün şahbā muşaffā ģāki rūşen cām-veş
ehl-i dil meftūn hevā-yı rūķ-baķşına mūdām
6. āferīn üstādına şun'-ı Sinimmarı daķi
ķıldı bām üftāde-veş uđķūke-i her ģāş u 'ām
7. şöyle meydānı açıķdır şaķn-ı dīvān-ķāneniñ
kim gelir yāde dil ü dest-i 'aķā-baķş-ı kirām
8. āb-ı ģavzı mā'-ı Ĥızr olduķuna burķān bu kim
ber-ģürīz olmaz ģül-i taşvīr-i sakfı ber-devām

50. MC. 32a.
Müderrisīnden 'Ayntābī Münīb Efendī'niñ

9. kaşđ édip tahtü's-semâsın sũ-be-sũ baħr u cebel
biri pâyın birisi dâmânın eyler iltisâm
10. 'aks édip ezhâr-ı kũhı şoħbet-i mehtâbda
tâ vérir gũlzâr-ı sefdinden Semerkândın peyâm
11. zîr ü bâlâ kâħlarına ẗāk-ı vâlâ mı désem
yoħsa vérsem mi 'aceb Heşt-i Behişt ismiyle nâm
12. kaşrınıñ vaşfında kaşır âh kilik-i zũ-fünũn
kaldı der-cehl-i mürekkeb bunda ol ħibr-i hũmâm
13. bût kesildi şüret-i Behzâd gördi resmini
eyledi Erjengi reng-i nakşı pür-jeng ü katâm
14. câm-ı revzen şöyle rûşen ceyb-i ehlu'llâh-veş
şafhasında kişver-i-i ma'nâda eyler irtisâm
15. kehkeşânın sũzını mak'ad déyü ferş eylesin
yoğ nesin bâlîn éder âyâ bu çerħ-i nîl-fâm
16. 'âbirân-ı yemm bu kaşr-ı zũ'l-cenâheyni görüp
zann éder ẗāvusdur kim nâz-ile eyler ħırâm
17. gerçi bir mişli yapılmaz dâr-ı dünyâda velî
himmet-i bânîsine nisbet olur sittîn maķâm
18. ħânedân-zîb-i siyâdet zeyn-sâz-ı âl-i beyt
ħânümân-pîrâ-yı ħayşiyet hũmâm İbnü'l-Hũmam
19. Ĥazret-i Es'ad Efendi-zâde ol şadru's-şudûr
neyyir-i burc-ı şeref mihr-i sipihr-i ihtirâm
20. baħr-i zehħâr-ı kerem 'ummân-ı in'âm u himem
menba'-ı feyz u ħikem kân-ı güher ħadr-i kelâm
21. kuṭb-ı rāzî merkez-âsâ dâr-ı mecdinde muķîm
ħ'âce-i fazlı mübârek şâhı étmişdir ħulâm
22. andadır 'ıffetle himmet andadır bezl ü seħâ
eylemiş Ĥallâķ zâtın 'ayn-ı aħlâķ-ı 'izâm
23. Ĥâlîķ-ı bî-çün esâs-ı 'ömr ü iclâlin ebed
üstüvâr étsin be-câħ ħurmet-i Beytû'l-Ĥarâm
24. zâdegânıyla şafâ étsin bu sâħil-ħânede
sâyesinde hep yapılsın ħulları olsun be-kâm
25. çün tamâm oldu binâ ehl-i suħen tebrîķ için
cevher-i ma'nâyı kıldı naẗm-ı silk-i intizâm
26. bezm-i 'irfâna **Münîb** âħir kibârâne gelip
şadr-ı meclisde nişest édip yine oldu be-nâm

27. bî-tekellûf lafzen ü ma‘nen dedî târîhîni
biñ ü yüz toksanda bu sâhil-serâ oldî tamâm (1190)

51.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. müjde ey dil-beste-i zencîr-i efgâr u hümûm
müjde ey dil-ḥaste-i âlâm-ı hicrân u ğumûm
2. revzen-i bahtıñ küşâd oldî der-i iḳbâle var
revnaḳ-ârâ-yı şadâret oldî ol faḥr-ı ḳurûm
3. bende-i iḥlâş-kârı olduĝuñ zât-ı şerîf
câh-ı iclâle sa‘âdetle bu dem étđi ḳudûm
4. ya‘nî maḥdûm-ı güzîñ Es‘ad Efendi-zâde kim
ḥâk-pâyin iktihâl étse sezâ ḥâş u ‘umûm
5. ced-be-ced mevrûşdur ‘ilm ü fezâ’il zâtına
kâbiren ‘an kâbir ğavvâş-ı deryâ-yı fuhûm
6. kenz-i esrâr-ı ḥaḳâyıḳ ḥâ’iz-i fenn-i edeb
nüşḥa-i sırr-ı deḳâyıḳ nâşir-i genc-i ‘ulûm
7. ‘ömrünü bârî éde efzûn tâ şol ḥadde ki
geçe âḥâd ü mi‘âtı rütbe-i şekl-i ruḳûm
8. gülşen-i âmâli üzre esmesin bād-ı ḥazân
olmasın reh-yâb bâĝ-ı şevḳine rîḥ-i semûm
9. meclis-i iclâline her dem düşe zıll-i hü mâ
uçmaya bâm-ı serây-ı ḳadri üzre bûm-ı şûm
10. beyt-i târîḥin anıñ kilc-i mücevherle yazıp
Zihniyâ kılsam n’ola taḳdîm ber-vech-i rûsûm
11. Ḥaḳḳ muvaffaḳ éde dâ’im devlet ü iḳbâl ile
maḳdem-i pâkiyle kesb étđi şerâfet şadr-ı Rûma (1189)

27 بی تکلف لفظاً ومعنى دیدی تاریخی

بیك و یوز طقسانده بو ساحلسرا اولدی تمام

51. MC. 33a.

Râĝıb Paşa Kitâpcısı Zihni Efendi

11 حق موفق ایده داءم دولت و اقبال ایله

مقدم پاکيله کسب ایندی شرافت صدر روم

52.

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün
Mu"arī' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. yek-nev sürür-ı feyz-eşer şevk-i cān-fezā
mülk-i cihānı eyledi vāreste-i hümüm
2. olmazdı hiç bārika-efrüz-ı inbisāt
gerdünü öyle tutmuş idi rencişi-i gümüm
3. 'ālem şafā-yı hātır ile şimdi olmada
dā'im hūbūrı meclise tarh-efgen-i rüsüm
4. Es'ad Efendi-zāde-i 'ālī-nejād kim
hāmd ola Hakkā oldu sa'ādetle şadr-ı Rüm
5. ol bī-'adīl fāzıl-ı 'allāme-i zamān
ziynet-tırız-ı mesned-i pertev-dih-i 'umüm
6. kılmış zihī ki Hāzret-i Hakk zāt-ı ekremiñ
şāhib-fünün-ı gevher-i gencīne-i 'ulüm
7. naḥl-i riyāz-ı ömrünü étsin Cenāb-ı Hakk
dā'im maşūn-ı bād-ı hāzān-āver-i semüm
8. 'abd-i **Mucīb** dā'ī-i iqbāl ü devleti
yazmakda vaşf-ı zāt-ı kerem-perverin cehüm
9. yek beyt olunca hōş iki tārīḥi muḥtevē
bir de ḥurūf-ı evvel ü āḥir olur ḥütüm
10. ola Şerīf Efendīye iclāl ü fer ile
mebrük Sa'd ü eyymen ü iqbāl-i şadr-ı Rüm (1189)

53.

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün
Muzāri - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. bu dil-küşād ü mışra'-ı bālā bu resm ile
tārīḥ-i tām her birisi bī-gümān olur
2. olsa ḥisāb evvel ile āḥir-i ḥurūf
ta'miyesizce anda da tārīḥ 'ayān olur
3. ey baḥr-i bī-kenār merāḥim-i 'ināyetiñ
mebzūl-i ḥakk-ı nükte-ver-i bī-kesān olur

52. MC. 33b.

Mucīb

10 اوله شريف افتدیه اجلال و فر ايله

مبروك سعد و ايمن و اقبال صدر روم

53. MC. 34a.

Mucīb

4. iksîr-i iltifâtına ger mâlik olsa kim
kimden kerem umar daği ol kâmrân olur
5. vallahi kimse görmedi mişlini bu şadrda
kim rahş-ı fażl-ı zâtın ile hem-'inân olur
6. haddim degildir eylemek evşâf-ı zâtını
kaşdım hülûşum 'arz-ı şadâkat-nişân olur
7. tekşîr-i nazm tarh-ı kaşâ'idde eskiden
de'b-i kadîm-i lâzime-i şâ'irân olur
8. elbetde ehl-i dil hüner eylerse âşikâr
zeylinde neyse maşşadını der-miyân olur
9. lâyıq-mıdır bu rütbe kuluñ kayd-ı câh-ile
ye'se mülâzım olduğı haylî zamân olur
10. étdim cesâret étmege takdîm 'arz-ı hâl
olmazsa himmetiñ baña hâlim yamân olur
11. étdiñ merâmıñ 'arz o kerem-pervere **Mucîb**
bil-kim huşul-i maţlabıñ artık hemân olur
12. hayrû'l-kelâm-ı nükte-i mâ-kalle çün delîl
tûl-i maķâl nazmla taşdı'-resân olur
13. lâfı bırak hülûş-ı derûn ile bî-riyâ
ét öyle bir du'â ki icâbet-nişân olur
14. 'ömrüñ füzûn devletiñ efzûn éde Hudâ
ârâm-gâh-ı nev'-i beşer tâ cihân olur

Harfü'n-Nûn

Harfü'n-Nûn'da Zamân-ı Fetvâda Vérilen Kaşâ'id

54.

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Müctes + - - - / + + - - / + - - - / + + -

1. olup muḳaddeme ceşş-i şitâye cünd-i ḥazân
çemen memâlikini kıldı ğâret ü tâlân
2. düşürdi lâleyi aldı külâhını başdan
kaçırdı bülbülü étdi esîr-i âh u fiğân
3. piyâdegân-ı nebâtâtı çiyinedip kıldı
süvârgân dırahtânı bî-ser ü sāmân

54. Mc. : 34b.
Müşullı 'Alî Efendi'niñ

4. hücum-ı çerhçıyân-i harîf étmiş iken
çemen ra'yyetiniñ hânümânını vîrân
5. silâh ü nîze vü şeşperlerin alıp elden
halâşa olmuş-iken cümle çâre-cüy-ı zamân
6. yetişdi ceyş-i keşîf-i şîtâ dañi derhâl
cihânı kapladı ebr-i siyâh-ı berķ-feşân
7. görince çîn-i cebîn ü ta'abbüs-i ebri
taħammül eylemeyip âfitâb oldu nihân
8. şafîr-i bād-ı kıyâmet kopardı şûr-âsâ
teţâyur-ı şuhuf-ı berfdir aña bürhân
9. o rütbe esdi şavurdi çemende bād-ı 'anîf
taħammül eyleyemez vaz'ını döker insân
10. ne kahve vérdi ne ma'cûn dimâğa germiyyet
fûsurde étđi dili serd-mihri-i devrân
11. çemende serv-i sehî kaldı ancak âzâde
diraht u şâhı bütün ditreşip тұrur 'uryân
12. görüp bürehne nihâlân-ı bağı dâye-i ebr
birer lebâçe-i berf étđi rîziş ü ihsân
13. okunmaz oldu Gülistân ü Ravzatü'l-Aħbâb
Buĥârî dersini serden okur bugün yârân
14. dönerdi dâne-i engûre farţ-ı sermâdan
hevâya olsa eger rind-i mest cür'â-feşân
15. hevâda bâl ü peri dökmeşe şütür-murġuñ
éderdi tâ küre-i nâra dek yel tayerân
16. hücum-ı berd ĥuzûrın uçurđı murġabıñ
varıp kafes-gede-i câmekânda tutdı mekân
17. hevâda ĥançer-i yaĥ-la tıyûrı bismil édip
zemîne kuş başı berf eyliyor felek bürrân
18. şu deñlü hey'et-i yaĥ-pâreden remîde olup
ĥarîm-i âyîneden tûţı oldu rû-gerdân
19. alınca aġzına zâl-i felek koca ĥarı
döküldi dişleri oldu tegerk-veş rîzân
20. ne ihtimâl-i teneffüs ne ĥod mecâl-i nemâ
cemâda beñzedi şimdi nebât-ile ĥayvân
21. çemende kalmadı bir şâĥda ümmîd-i nemâ
meger ki kilik-i nemâ-baĥş-ı müftî-i devrân
22. ĥudâyġân-ı ma'âlî Şerîf Efendi ki çerĥ
kitâb-ı zâtına yazdı bu ġüne bir 'unvân

23. seḥāb-ı dād ü dihiş nāvdān-ı yem-rizîş
ḥidīv-i ‘adl-meniş şadr gerderi(?) itkān
24. ‘imād-ı dīn-i nebī rükn-i millet-i ‘Arabī
ḥulāşa-i nesebi ced-be-ced kerimü’ş-şān
25. zevāde-baḥş-ı ruteb maḥsim-i nevāl ü neşeb
nihāl-i mecd ü ḥeseb fer’-i devḥa-i ‘Adnān
26. şadā-yı ‘adlini gūş eylemekle destinden
sipihr ḥile gerek şimdi düşmüyor mizān
27. işāretiyle olur lerze-i hüümüma şifā
‘ibādetiyle olur şadme-i gumūma emān
28. şemīm-i ḥulkı zemistānda étse bāga güzer
bahār faşlı gibi gülleri olur ḥandān
29. nüfūz-ı ḥükmüni étse ‘anāşıra icrā
nesīm-i ürdibehiş olur idi bād-ı ḥazān
30. seḥāb-ı feyz-nişārā bahār-āşārā
eyā midād-ı meded-baḥşı reşḥa-i nīsān
31. ne feyzdir ‘acebā nāvdān-ı kilkiñde
ki teşne-i emeli kaçresi éder reyyān
32. ne ḥāl var ‘acebā meclīs-i şerīfinde
ki ḥande-rüy u muṭayyeb çıkar giren insān
33. melāl ü gām var-iken tūde tūde ḥāṭırda
nevāzişinle tesellī bulur dil-i nālān
34. sitāyişinde eger şarf olursa māye-i ‘ömr
yine medīhiñe yokdur nihāyet ü pāyān
35. kemāl-i şevk-ile tenşit için tabī‘atını
bu nev-gazelle olur elde kilk-i ter rakşān
36. ‘aceb kim étدی yine dīk-i fitneyi cūşān
şovuk mu‘āmeleye başladı bize cānān
37. şovutdu aramızı étدی yār-ile mā-beyn
bürüdet eyledi peydā rakīb-i bī-īmān
38. nizām-ı memleket ḥüsnüñe ḥalel getirir
şaḫın o kāfire aldanma pād-şāhım amān
39. vefā vü ‘ahdi buz üstündedir o sālusuñ
üzerine qar küridir ‘aşıkıñ éder bühtān
40. sen eyledikçe rakīb ile böyle germiyyet
yanar bu āteş-i ḡayret-ile ‘aşık-ı sūzān

39 İkinci mısra‘ vezin yönünden kusurludur.

41. ğazel-serālīk u midḥat-tırāzī kāfīdir
yeter du‘ā édelim **Behcetā** ne ĩn ü ne ān
42. hemīşe tā ki bu gülşen-serā-yı ‘ālemde
te‘ākub eyleye şayf u şitā bahār u ḥazān
43. gül-i hemīşe-bahār-ı cemāl-i iḳbālın
fūsürde étmeye bād-ı muḥālīf-i ḥidsān
44. fūrūġ-ı ferve-i beyzāya fer vére tā kim
libāsın berf ile her yıl münevver ola cihān
45. cenāb-ı necl-i kerīmin daḥi mu‘ammer éde
kemāl-i cāh u sa‘ādet-ile Ḥazret-i Mennān

55.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. bir şebān-geh ki geh gelip yanıma ol pīr-i sühen
eyledi ṭab‘ıma ĩşār-ı mezāmīn-i kühen
2. dédi ey ḥāme-i müşkīn-raḳam-ı nükte-şinās
niçün olmaz seniñ āyā bu derūnuñ rüşen
3. ser-be-ceyb-i dil-i endīşe idiñ ḥaylī zamān
niçe bir ḥānḳah-ı ğamda olup yār-i miḥen
4. bī-şu‘ūr oldı ḥayālīñ ḥareketden ḳaldı
āh ol ḥālet-i ye’s oldı saña bir düşmen
5. eylediñ ‘ömrünü beyhūde telef miḥnet-ile
oldı bu ṭab‘-ı derūnuñ ğam ile beyt-i ḥazen
6. ṭālī-i baḥtīñ pā-beste édüp bu devrān
ma‘rifetle hüneriñ baḥtına oldı reh-zen
7. senden ednālara étdikce teveccüh iḳbāl
‘arz-ḥāl étmediñ ol fāzıl-ı ‘allāmeye sen
8. öyle ‘allāme-i dānā ki vaḥīdi dehrīñ
ki odur şimdi hemān gevher-i faẓla ma‘den
9. ya’nī dergāh-ı felek-pāye-i Şeyḥü’l-İslām
Bü’l-‘Aṭā-yı hüner-endüz-ı zamīr-i rüşen
10. o emel-baḥş-ı kerem Es‘ad Efendi-zāde
ki aniñ zāt-ı şerīfi dü cihāne me‘men
11. luṭfu bir mertebe kim ḳābil-i ta‘bīr degil
étse evşāfını taḳrīre ‘azīmet bu dehen

55. Mc. :36a.
[Müşullı ‘Alī Efendi’niñ]

12. édemez gūşış ile ‘add-i kerem biñde birin
étđi teslīm anıñ luţfuna hātım gerdem
13. bāğ-ı luţfında anıñ rāyiḥa-çīnī ‘anber
būy-ı ḥulķından alır rāyiḥayı müşk-i Ḥoten
14. öyle gül-gonçe zamīri ki anıñ būyından
şemm-i ‘ıtr eylemede gülşen-i ‘adn içre semen
15. iki ḥādımleridir lafz-ı melāz ü melce’
zühd ü taķvā daḥi ol dā’irede tutdı vaţan
16. olur iksīr ğubār-ı derine sūde-cebīn
şelc olur rīziş-i feyzi ile simīn ḥarman
17. olsa bād-ı himemi serdī-i devrāna vezān
nerm olur tāb-ı zamīriyle yeh-āsā āhen
18. mā-ḥaşal zāt-ı şeref-perver-i ‘ālī-şanı
hüner ü fażl ü kemālāt fūnūna maḥzen
19. midḥat-i zāt-ı şerīfine nihāyet yokdur
eyle ey ḥāme o gül-pūş ile naķş-ı dāmen
20. ki gelip ḥatırıma şimdi pūr-efkār étđi
sergüzeşt-i dil olur bir ğazel-i nev dilden
21. āḥ şad āḥ felek étđi dili mātem-zen
bir güzel yüzlü ru’s ile göñül pūr-şīven
22. ceyb ü dāmānımı gülgün u şafaķ-reng étđi
sūziş ‘aşķı ile her gece ķān ağlamadan
23. imtiḥān étđi sever mi deyü üç def’a meni
şokdı bir āteşe gülşen baña oldı külḥen
24. ḥayf şad ḥayf ki çok ‘āşıkı dil-bend étmiş
ben gibi bī-kes ü miskīne vérip şūr u fiten
25. dil-firīb oldı vişāliyle o gül-pīrehene
ṭurre-i zūlfü gibi étđi perīşān sūḥen
26. nā-ḥudā keştī-i hicrān-şüdeye döndi göñül
baḥr-i miḥnetde urursaķ n’ola ‘aķla yelken
27. géceler düşde daḥi başda ‘imāmeyle çıkıp
gözedir bu iki çeşmim anı revzen revzen
28. leb-gezīde-edeb ol ḥālīş u muḥliş kılısın
pīş-ġāhında ne ḥaddiñ k’édesin bāz-ı dehen
29. eyle ‘aġāz-ı du‘ā kim éde maķbūl Ḥudā
ola encām-ı kaşīdeñle ķavāfī aḥsen
30. tā ki bu sāl-i nevi eyleye Mevlā meymūn
niçe bu sāl-ile Ḥaķķ eyleye ķalbiñ rūşen

31. şadr-ı fetvāda mü'ebbed éde Āllah hemān
re'y ü tedbīrine Mevlā vére tevfiķ-i ḥasen

56.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. bārekāllah zihī ğurre-i şehir-i Ramazān
şanki ebrūsunu 'arz eyledi mäh-ı ken'ān
2. saçılır Ka'be-i 'ülyā-yı semādan rahmet
güyyā altun oluğdur o hilāl-i rahşān
3. belki altun ile yazılmış o bir besmeledir
nüşha-i şavma sezā olmağa zīb-i 'unvān
4. Ramazān evveli rahmetdir aña olmuş dāl
şekl-i rāda görünüp mäh-ı nev-i nūr-efşān
5. kıldırıp leşker-i kevkeb ile altun 'alem
şanki sancāğ-ı resül oldu hilāl-i tābān
6. zer-ile levḥ-i zebercedde yazıldı bir lām
Ramazānıñ otuzu oldu meh-i nevde 'ayān
7. isticābet demidir Ḥaķķa tazarru' édelim
açılıp gök kapusu ḥalka-i der oldu 'ayān
8. pāk dāmen Ramazān şūfīsidir hep şimdi
rind-i ālūde-şıfat ṭā'ife-i qallāşān
9. ne zamāndır 'aceb aḥşam deyü hırşından
ķurş-ı ḥūrşīdi göz-ile yemek ister cī'ān
10. cem' olup dāire-i ḥ'āne kaşık çalıcılar
'aceb ahenk éder ol dāire bā-şavt-ı ezān
11. dem çekince dehen-i lūleden āteş saçılır
dest-i tiryākde ejder görünür çüb-ı duḥān
12. şavururlar tütünü 'aşķ ile āğzı tolusu
vaķt-i iftārda tiryākīleriñ işi tūmān
13. ğurre zann étme zer-endūde ṭabaķ 'arz eyler
şadr-ı 'allāmeye çerḥ olmağ-ıçün ziver-ḥ'ān
14. mäh-ı çerḥ-i 'azamet Ḥazret-i Şeyḥü'l-İslām
vech-i pākinde éder nūr-ı kerāmet leme'ān
15. ḥabbezā fāzıl-ı 'allāme vü mümtāz-ı fuḥūl
'ulemā içre ser-efrāz-ı 'adīmü'l-aķrān

56. Mc. : 37a.
Cevdet Efendi'niñ

16. kelimāt-ı hikem-āmizi vérir şadra şifā
mürde-i cehle vérir nuṭṭ-ı revān-baḥşı revān
17. cevher-i zāt-ile ārāste memdūḥ-ı enām
faḥr éderse ne ‘aceb zāt-ı şerīfiyle cihān
18. eylese ferve-i semmūr ile ‘arz-ı dīdār
şeb-i Qadr içre éder nūr şanırsın lem‘ān
19. şadr-ı rüşen-güherā dāver-i ‘ālī-ḳadrā
ey veliyyü’n-ni‘am ey menba‘-ı luṭf u iḥsān
20. iltifāt eyle seniñ eski ḳuluñdur **Cevdet**
nazar-ı luṭfuñ ile olsun ‘azīzü’l-aḳrān
21. ma‘rifet ḳadri bilir merdüm-i dānā-perver
ḥāmī-yi ehl-i hüner cāmī-i ‘ilm ü ‘irfān
22. ḥāşılı ḥavşala-i ṭab‘ıma sıgmaz medḥi
nice bir kāseye şıgsın yem-i bī-ḥadd ü kerān
23. vaḳt-i ifṭārda maḳbūl olur ḳünkü du‘ā
Ḥazret-i Ḥaḳḳa niyāz eyleyelim ez-dil ü cān
24. tā ki bu cāmī-i nüh ḳubbede her şehr-i şiyām
ola efrūḥte ḳandīl-i hilāl-i Ramażān
25. müstedām eyleye şadrında cenāb-ı Mevlā
Qadr ü ‘ıyd ola şeb u rüz bi-ḥaḳḳı’l-Ḳur‘ān

57.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ --

1. ‘arz-ı dīdār-ı şiyām étdi hilāl-i Ramażān
resm-i ebrūsuna olsa n’ola ‘ālem Şa‘bān
2. öyle bir şehr-i mübārek ki be-her ān u dem
ṭarab-ı raḥmet-i Ḥaḳḳ dem-be-dem ‘ayş-ı Ğufrān
3. behcet-efrüz olalı meş‘al-i rüzeyle cihān
söndi ḳandīl-i zünüb aldı fitīli ‘işyān
4. pertev-i māl degil güm-şüde-i müznib için
tövbesi rāhını iş‘āle çerāğ-ı raḥmān
5. nūr-baḥşende-i ḳandīl-i hidāyetdir kim
olmuş avīḥte-i ber-ṭāḳ-ı sipihr-i gerdān
6. bu leṭāfet bu füyüzāt-ı Hudā ḳābil mi
eşher-i sāire de olsa da şā’im insān

57. Mc. : 38a.

Yeñişehrī Seyyīd Muḥammed ‘Aṭā’nıñ

7. ehl-i dil ğirre iken berş ü ğidāya kıldı
niyyet-i şavm-ı ğadā kâmetini ğurre hemân
8. nağme-i hât(?) -ı şabūha bedel étđi Hakk
nâle-i hât(?) -ı sehûrı seheri ğürisne-ġân
9. ġéceler şahn-ı ğülistâne dönüp serv-mişâl
her menâr oldu kânadâli de verd-i ħandân
10. şimdi ħürşid-ruĥân ile cevâmi‘ lebriz
bekler üftâde ğurûb étse de mihr-i raĥşân
11. zâhidin zenberek-i rûzesi işkest oldu
ol-mehi ğördüĝü sâ‘atde ħuruntuyla hemân
12. şekl-i ebrûsu hilâl ‘âşıkça cevri rûze
büse-i va‘d-ı va‘id ile üzüldi rindân
13. ħâlet-i şavm-ile ol mâha tarâvet gelmiş
‘arız-ı za‘f-ile nerm-âver-i rûyı ħandân
14. toĝrusu ol ħad-i bâlâya doyulmaz ey dil
ac gözüñ olmayasın rûze-keşî-i nâlân
15. başla evşâf-ı veliyyü’n-ni‘am-ı pür-himeme
eyleyip ħâmeñi müstaĝrak-ı nûr-ı îmân
16. Şeyĥü’l-İslâm-ı zamân zâde-i Şeyĥü’l-İslâm
ĥâşimî-silsile nâm-âver-i faĥr-ı dü cihân
17. ğörmedi çeşm-i cihân böyle velîyü’n-ni‘met
ĥ‘ân-ı bî-ġâye-i cûdı ile dil-sîr olan
18. ħaşre dek çekmeye ħat‘â veca‘-i cû-ı elem
ħarf-i ye’si éde endâĥte-i künc-i nisyân
19. neşr-i büy étse eger şemm-i gül-i taħvâsı
bâd-ı kıbleyle açar Ka‘be gülü bâĝ-ı cihân
20. ħoħka-i maĥberesi mehbit-ı envâr-ı siyeh
nokĥa-i ħâmesi mişkat-i şabâĥ-ı ‘irfân
21. kilk-i nessâc-ı ħayâli ne zamân isterse
giydirir düş-ı Ħarîriye müzerkeş ĥaftân
22. aĥterî çeşm-i terîn eyledi ğülmîĥ-eşer
mışra‘-ı bâb-ı felek-sâyına bir ħaylî zamân
23. zîr-i ħaşr-ı şeref-i faẓlına şâyeste degil
rûĥunu İbn‘Amîd étse ‘imâd-ı bünyân
24. nûr-ı ‘irfânı telâţum-zen-i ğüftâr olsa
olur ol-dem dehen-i pâki le‘âlî-efşân
25. feyzbâr-ı yâr eşer-i luţf u celâl-i nigeĥi
bir ħazef-pâreyi hem gevher éder hem mercân

26. yeter ey hāme degil vaşf-i şerīfi kâbil
ser-te-ser olsa vücûdum reh-i vaşfında zebân
27. étme iṭnâb-ı suhen ile du'āya āğāz
'arz-ı hāle bu perīşân maḳālîñ bürhân
28. yoḥsa Ṣābit gibi işbât-ı hüner étmiş-iken
ramazāniyyede da'vâ olur elbette yalan
29. ḥāk-i pāy-i der-i vālāña ḳaşıde vérmek
'ayn-ile kühli şıfāhāna naḳl gibi 'ayân
30. ey kerem-gîr-i cihân vey güher-i nükte-i cān
ey olan feyz-i Hudâ cebhe-i pâkinde 'ayân
31. 'ahdiñiñ ḥurrem u ḥandānı ser-a-ser dünyā
böyle ḳalsın mı bu bî-çāre zelîl ü ḥayrân
32. künc-i ğurbetde tamām oldu işim
ḳıldı pā-māl-ı kazā bendeni bu çerḫ yamân
33. böyle müşkil idügin bilmez-idim hecr-i vaṭan
ḥaḳ budur dilde efendim ḳomadı tâb ü tevân
34. dergeh-i sāire oldukda mülâzım bilirim
bî-kese sūd yoḳ elbet bulunur belki ziyân
35. cūd ü luṭfuñla çerāğ eyle 'Aṭā-yı zārı
olmaya āteş-i ye's-ile vücûdu sūzân
36. hele bir kerre duḫûl eyleyen olmaz maḥrûm
ol der-i ma'dalete var mı 'adîl ü aḳrân
37. Ḥaḳḳ seniñ zāt-ı şeref-mendiñi dūr eylemeye
ḥaste-i derd-i dile sensin efendim dermân
38. tâ ki her sāl be-devr-i Ramazân ü 'ıydın
ḥ'ân-ı bî-ğāye-i luṭfuñ ola şaḥn-ı iḥsân

58.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. şadra teşrîf édicek zāt-ı şerīfin ol ān
şād-kām oldu gürûh-ı 'ulemā vü a'yân
2. zāt-ı vālāya revā ferv-i beyāz-ı fetvā
ḳadd-i mümtāza sezā-vār biçilmiş ḥaftân
3. eb ü ecdād 'izāmında ferīd-i 'aşrında
her biri fazl ü ma'arīfde alırdı meydân

58. Mc: 39a.
Rif'atî-zāde'niñ

4. seni eslāfa Ḥudā ḥayr-ı ḥalef ḥalk étđi
ḥaseb u ‘ilm ü nesebde saña yokdur akrān
5. Seyyid ü Sa’d zamānında olaydı mevcūd
niçe müşkillerini ḥall ile mümkindi beyān
6. ne meziyyet ére ol zāta şadrdan bī-şek
manşib eylerse vücūduyla tefāḥur şāyān
7. olmaya manşib-ı fetvā ‘atebeñden münfek
ola maḥdūm-ı kirāmıñla deriñ ābādān
8. ma’raż-ı redd ü kabūle bir ‘arīzam vardır
ruk’a-i ḥālmi kıl zīver-i gūş-i iḥsān
9. Ḥaḳḳ Te’ālā baña luṭf eyledi evlād-ı keşīr
bendeler cāriyeler ile dil oldı şādān
10. zaḥmetim dīḳ-i ma’īşet ile vāfir maşraf
bunu fikr-ile hemān başıma teng oldı cihān
11. mes’ele oldı çü ma’lūm yem-i luṭf u kerem
budur aḳşā-yı emānī édeyim anı beyān
12. üç sene oldı aḥī maḥkemesinde nā’ib
baña da luṭfuñ ile bir sene el vërse zamān
13. ben de bī-kes degilim dergeh-i ‘adliñde bugün
līk taşdı’e cesāret édemem ben el-ān
14. söyleden beni var beni bu def’a da re’yimle degil
yéye yazdı beni ekmek deyü ḥaylī cī’ān
15. yedlerinden niçe zaḥmet-ile alıp dāmān
ben firār eyledim onlar da yola oldı revān
16. kimse étmez dédiler maṭlabını istikşār
şüphemiz yokdur efendimiz éderler iḥsān
17. bu tekāsül yine hep sende bedīd olmadadır
deyü sürdi beni ḥarca bir ālāy sāde-dilān
18. ne var ey kām-ı kerem vér bu çerāğ-ı ḥāşşa
ḥāşılı ben de tedārik édeyim onlara nān
19. **Rifā’atā** ḥāk-i mezellette revā mı kāla dūn
muḥlişim étme heder çünki siziñdir fermān

59.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Sitānbūla düşen ādem çıkıp olduđu kişverden
yeñi dünyāya gelmiş tıfla beñzer raḥm-ı māderden
2. érişip deryāya nā-peydā olan enhāra beñzer hep
bu deñli nesne kim akip gelir iklīm-i āḥerden
3. berīd-i çāpük-i endīşe kim āfākı devir eyler
peyām-āver degil sem'a bunun emşāli kişverden
4. zihī zibinde mülk-i 'ālem-ārā kim temāşası
kelāl-efzā-yı ṭab'-ı 'āşıkāndır seyr-i dilberden
5. teferrüc-gāhdır her kūşesi cevlane ḥācet yok
niçe emr-i 'acibin seyr édersin ṭurduđuñ yerden
6. şakınsın şahn-ı seyrān-gāhlarda kendüsin 'āşık
éder güm izdiḥām-ı dil-rubāyān-ı semenberden
7. gerek cāmi'de ṭullābı gerek gülşende murğānı
temāşā eyle kim yokdur biriniñ farķı dīgerden
8. yeter darü'l-kütüb erbāb-ı 'ilme mevķi'-i seyrān
görünür cānib-i 'irfān o cāy-ı behcet-āverden
9. ḥulāşā görmek ister bu maķām-ı vācibü's-seyri
degildir nuṭķ-ile tefhīmi ķābil saña ezberden
10. nedir bu da'vā-i vaşfı yazıklar saña ey ḥāme
utan zāt-ı şerīf-i Şeyḥü'l-İslām-ı suḥen-verden
11. melāz-ı mülk ü millet maşlahat-perdāz-ı ümmet kim
ḥudā ķılmış vücūdun feyz-mend ism-i peyemberden
12. muḥiṭ-i 'ilm ü 'irfān ķulzüm-i idrāk ü iz'ān-kim
müreccaḥdır kelām-ı dil-pesendi dürr ü gevherden
13. o deñlü nāfizü'l-aḥķāmdır kim vērse fetvāyı
alırdı intikām āhū-yı miskīnler ğāzanferden

59. Mc. 39b. Sürürī: *Dīvān*: K. 15.

Sürürī

- 2 2a. érişip: érip D.
2b. bu: ne D.
- 3 3a. āfākı: bıldānı D.
3b: peyām-āver degil sem'a: ḥaberdār étmedi ḥalkı D.
- 4 4a. zihī: 'aceb
4b. kelāl-efzā: ferāġat-baḥş D.
- 8 o: ü D.
- 9 maķām: diyār D.
- 10 ne: nedir, vaşfı: bī-mā'ni D.
- 13 nāfiz: nāķız

14. tevāzu'-pīşe gāyet gönlü alçaq zāt-ı fāzıldır
revāk-ı rütbesi 'ālī olurken çarḥ-ı çenberden
15. o şāh-ı mülk-i 'irfāna geçenler bende-i dergāh
yürür āzāde ālām-ı sipihr-i kīne-perverden
16. ḥarīm-i bezmine reh-yāb olan farṭ-ı mehābetden
olur ḥūy-gerde lā-būd girdigi hengāmda derden
17. o zīb-efzā-yı islām-ile İslāmbuluñ evşāfın
ṭabī'atca beyān étmek umulmaz ṭab'-ı bī-ferden
18. ğarīb ü bī-kesiñ Allah du'āsın müstecāb eyler
Sürūrī saña lāzım eylemek 'azm-i du'ā-kerden
19. mişāl-i beyt-i ma'mūr étsin İslāmbulu Ḥaḫḫ ābād
pür olsun ḫudsiyān-āsā kibār-ı ehl-i perverden
20. şeref-yāb ola nüzhet-gāh-ı fetvā anda hem-vāre
Cenāb-ı Ḥazret-i Müfti'l-enām-ı dād-güsterden

Yine Ḥarfū'n-Nūn'da Meşīḥat Tārīḫi

60.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. nuḥbe-i dāniş-verān Es'ād Efendi-zāde kim
'ilmine nisbetle 'ilm ü faẓl-ı Seyyid kemterīn
2. rast-gū kim zāde-i ṭab'ın eger gūş eylese
olur engüşt-i taḥayyür ber-dehen İbni Yemīn
3. baḥr-i isti'dād ü ma'nāya şinā-ver olsa ḥalk
'ālemiñ kesbi ḥazef olur bunuñ dürr-i şemīn
4. feyz-i rūḥāniyyet-i enfāsı der-kār olsa ger
muḫtedir olurdu nuṭṭa tıfl-ı gehvāre-nişīn
5. meşrebi olmaḫda melhūfān dehre dest-yār
n'ola olsa her umūrunda Ḥudā aña mu'īn
6. görmemiş āyīne-i a'māli jeng-i ma'siyet
étmemiş dünyā için bir ferde ğayz u ḫahr ü kīn
7. cāh-ı fetvāyı édip iḥrāz istihāl ile
lā-cerem oldı esās-ı millet-i beyzā metīn

14 13a. 'uluvv-i himmetindendir tevāzu'-kāri-i zātı D.

13b. 'ālī: berter D.

15 14a. geçenler bende-i dergāh o şāh-ı mülk-i 'irfāna D.

14b. yürür: budur D.

60. Mc. : 40b.

Aḫmed Paşa-zāde Muḥammed Paşa Ḥazretleri'niñ

8. çok zamān idi kader naşb étmedi bu mesnede
zāt-ı ‘ālī-şāmı gibi şāhib-i re’y-i rezīn
9. zabt-ı sāl-i naşbına ‘acz ile Āşaf bendesi
édicek taḥrīk-i nevk-i ḥāme-i siḥr-āferīn
10. ḥamd ola Mevlāya geldi böyle bir tāriḥ-i tām
oldı Es‘ad-zāde emr-i Ḥaḳḳ ile müftī-i dīn(1192)

61.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + -

1. tafralansam da bu nevbetde ne var
bā‘iṣ-i faḥrım efendim var-iken
2. ḥākdan ref’ olsa da zerre revā
nūr-ı şemse ittişāli var iken

Yine Ḥarfū’n-Nūn’da Rūmili Şadāretinde Verilen Ramazāniyye Kaşīdeler

62.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. pertev-endāz olıcaḳ ḡurre-i şehr-i Ramazān
oldı pūr-nūr yine sāḥa-i pehnā-yı cihān
2. rūze-dārāna éder manşib-ı ḥuldı tevcīh
étđi kādı-i ezel işte bu hafta dīvān
3. maḳdem-i māh-ı neve étmek içün şehr-āyīn
şimdi ĩḳād kanadıyla yazıldı fermān
4. şām ü şarkı tolaşıp tayy-i zamān eyleyerek
geliyor ḥōşca tutuñ ḳadri büyük bir mihmān
5. māh-ı nev şanma bu bir pīr-i siḥāfet-zededir
anı bir mihr-i melāḥatdan ayırmış devrān
6. çenber-i pūr ‘iber-i çarḥ-ı felekden geçmiş
şehrī bi māhinedir zevḳine doymaz insān
7. ḡurre şanma bıçaḡın sildi bu şeb zühre déyü
gösterir pīr-i felek ‘āleme bir sīm-nişān

10 حمد اوله كلدی بویه بر تاریخ تام
اولدی اسعد زاده امر حق ایله مفتی دین

61. Mc. : 40b.
Laz Muştafā Efendi-zāde’niñ

62. Mc. :41a.
Mūşullı ‘Ali Efendi’niñ

8. yoḥsa behrām-ı felek muḥtesib-āsā bu géce
eyledi ḥançer-i sīmīnini ta'līk-i miyān
9. ḥuşk u ter naḳl eyle pür-zīver iken ḥ'ānçe-i bezm
şihne-i rûze édip meclisi alan talan
10. reh-i meyḥāneye toḡrulmuş iken der-sā'at
korkusundan ḥarem-i cāmī'e döndi rindān
11. ḥabb-ı ayfonu şümār eyler-iken tiryākī
dāne-i sübhayı aldı ele lā-ḥavle-künān
12. ehl-i keyfiñ biri maḥfice tefahḥuş édiyor
böyle tīz bitti mi āyā déyü şehir-i şa'bān
13. birisi daḥi yatur berg-i ḥazān-dīde gibi
tünd-bād-ı Ramazān şadmesi ile lerzān
14. hele bilmem nic'olur ḥālleri bī-çäreleriñ
keyf-perver bir alay berş-ḥör-ı bī-dermān
15. āteş-i cu'-ile bir rütbe kıızışmışdır kim
āteş-efşān édiyor vā'izi zikr-i nīrān
16. ḡālibā farṭ-ı ḥarāretle tutuşmuş yoḥsa
vaşf-ı enhār-ı cinān ile olur mu giryān
17. teşne-i hırş u ṭama'dır yine dil-sīr olmaz
fi'l-meşel arpalığı olsa kazā-yı Toyrān
18. ruḥşat-ı 'ıyd ümīdiyle tesellī bulur
yoḥsa eflāke çıkar āh-ı derūn-ı mestān
19. ḡālibā şīve-i imsāke muḥālif görünür
rūzeden yoḥsa teḥāşī mi éderdi rindān
20. bü'l-'aceb ṭurfe-eşer māh-ı mübārekdir bu
bunda taḡyīr-i ṭabī'at éder ekşer yārān
21. ser-fürū eylemeyen kıble-geh-i miḥrāba
cān atar mescide şimdi olıcaḳ vaḳt-i ezān
22. şaff-ı evvel déyü baḳ şimdi ne şıḳletler éder
cāmī'īñ işigini atlamayan ḡayrı zamān
23. şimdi mün'im geçinip ḥalka ziyāfetler éder
vérmeyen sā'ile ibrām ile bir loḳma-i nān
24. eyler erbāb-ı riyā ṭā'at-ı maḡşüşesini
merd-i müflis gibi āvīze-i rüy-ı dükkān
25. yine bu māh-ı şerīfiñ berekātındandır
biraz ādem oluyor ḡā'ileden rû-gerdān
26. cisme ol-deñli leṭāfet geliyor rûze ile
farḳ olunmaz hele baḳ şimdi melekden insān

27. seyr-i hāl ü haṭ-ı ḥubān kadar neş'e vérir
ḥabb-ı 'anber ile iftārda bir lüle duḥān
28. siyyemā cāmi'-i Fātiḥde olan ḥālet-i feyz
bi'z-zarūre édiyor ādemi şād u ḥandān
29. cünbüş-i kām̄eti ol āyīne-endāmların
édiyor 'ālemi mānende-i şūret ḥayrān
30. leb-i yāḳūt-nümāsına bakıp ḥūbların
teşne-diller oluyor āb-ı ḥayāta reyyān
31. şeb ü rüzında bu şehir-i bereket-efzānın
ğayrı evḳāta göre var hezārān rüçhān
32. hele el-kışsa füyūzātına gāyet yokdur
nūrdur 'āleme bu māh-ı 'ibādet-'unvān
33. gerçi her ḥāne bu eyyām-ı kerāmet-zāda
ḳalb-i mü'min gibi envār ile oldu mel'ān
34. līk beytū'l-şeref-i ḥazret-i şadr-ı Rūma
şahın-ı dünyāda mu'ādil olamaz ğayrı mekān
35. Ramazān şehrine zīrā ki degildir maḥşūş
bunda işrāḳdedir mihr-i 'ibādet her ān
36. ğurre şanma göricek çarḥ simāt-ı ni'amın
étدی engüştinini ḥayretle hemān vaḳf-ı dehān
37. yohsa bercīs-i felek menḳabe-i zātında
böyle ta'rīf ile gösterdi bu şeb taraf-ı lisān
38. şadr-ı 'Allāme-reviş 'ālim-i Ṭībi-dāniş
ḥibr-i Vaşşāf-meniş fāzıl-ı Rāzī-itḳān
39. cāmi'-i fazl ü hecā ḳible-i erbāb-ı recā
cümle eṭvārı becā Nābiġa-i ḥüsn-i beyān
40. ḥānedān-zīb-i kerem mensī-i nām-ı Ḥātem
münşī-i ṭurfe-raḳam İbn Kemāl-i devrān
41. leyletü'l-ḳadr gibi şöḥbeti maṭlūb-ı enām
muḥterem zātı cihān içre mişāl-i Ramazān
42. iḥtilāf-ı şeb-i ḳadr eyledi erbāb-ı hüner
ḳadr-i vālāsına bulmaḳda medīḥ-i şāyān
43. farzdır rūze gibi zātını mer'ī ṭutmaḳ
müttefiḳdir bu kelām üstüne ebnā-yı zamān
44. sa'd ile seyyide tercīhin édersem da'vā
müdde'amı éder erbāb-ı ḳıyās istiḥsān
45. ya'nī hem-nām-ı kirām-ı güher-i şāh-ı rusūl
bā'is-i şöḥret-i cürsūme-i āl-i 'Adnān

46. maşrık-ı şems-i hikem Es'ad Efendi-zāde
'ayn-ı 'āyān-ı zamān şadr-ı şerīf-i devrān
47. şadr-ı sāmī-nesebā şā'id-i evc-i rütebā
ey felek-kevkebe ğıtrīf -i mehamid-'unvān
48. sen o tenhā-rev-i pehnā-yı hünersin hālā
ki bulunmaz saña mızmar-ı fazlda akrān
49. Bū Firās olur idi ğāşiye-i 'acz be-ser
nazmda görse feres-rānī-i ṭab'ın bir ān
50. fi'l-meşel zātına nisbet ile Meydāniniñ
teng olur başına meydān-ı suhende meydān
51. neseb-i mu'teberiñ vaşfı 'arīkū't-ṭarafeyn
zāt-ı vālā-güheriñ na'tı vaḥīdū'l-izmān
52. saña 'arz-ı suhenim mā-şadağ-ı temr ü hecr(?)
belki ḍarbū'l-meşel-i rīze vü şehir-i Kirmān
53. ṭab'a 'acz-āver olur haşr-ı vaşfıñ
lüle-i hāmeve güncide olur mı 'ummān
54. bāri tenşit ü şafā-āveri ṭab'ın için
kilk-i ter bir ğazel-i şūḥ ile olsun rakşān
55. şā'im-i hecriñe ey mäh-ı 'adīmü'n-nokşān
'acebā 'ıydda bir buseye yok mu imkān
56. āteş-i 'aşkıñ ile tāb ü teb-i rüze ile
şerbet-i la'liñe kınsın mı harāret-zedegān
57. semt-i mihrābı koyup kıble-nümā gibi döner
ṭağ-ı ebrūña seni gördüğü sāt yārān
58. 'ıyd-ı vaşlı ḥatı geldikde ümīd eyler idik
bak şu baht-ı siyehe düşdi bahāra Ramazān
59. **Behcetā** şīve-tırāzī-i tegazzül yetişir
hazret-i şadr-ı kerem-kāra du'adır şāyān
60. tā ki her sāl fütūḥāt-ı şıyām ile ola
nā-be-kāmān-ı 'amel mālīk-i nağd-i Ğufrān
61. zīnet-i mesned-i devlet ola evlādı ile
dergeh-i mecdi ola merci'-i ḥācet-mendān
62. kadr-i vālāsı füzūn-ter ola çün leyle-i Qadr
ihtirām eyleyeler ḥalk çü mäh-ı Ramazān

63.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. dīdeler rūşen eyā muntazırān-ı ğufrān
müjde şad müjde bedīd oldu hilāl-i Ramazān
2. kāse-i āb-ı güvārā-yı ḥabāba beñzer
bağ siyāhī-i şeb içre o hilāl-i tābān
3. beñzer ol ebrū-yı maḥbūb-ı siyeh-çerdeye yā
ki işāret édiyor işte gidendir Şa'bān
4. kıavsidir tīr-i du'ā vü ḥasenātın yāḥūd
ki anın çille-keşi cümle-i rūze-dārān
5. keştī-i ḥāmil-i rahmetdir o yāḥūd geldi
cüş édip lücce-i Ğufrān-ı Cenāb-ı Raḥmān
6. 'ālemi nūrı gibi rahmet ile tıoldurdu
dīdeler rūşen eyā rū-siyehān-ı 'işyān
7. budur ol māh-ı mübārek ki bilinsin kıadri
şübhe yok bunda ki mağfür olur tevbe-künān
8. dil-i āgeh gibi açıldı yine her ma'bed
kıapanıp her der-i mey-ḥāne çü baht-ı rindān
9. el yuyup eşk-i nedāmetle bıçağın sildi
vesaḥ-ı meclis-i meyden yine ḥaylī mestān
10. şıdık u iḥlāş-ile terfī'-i yed-i tevbe édip
ayağın çekdi der-i mey-kededen dürd-keşān
11. bedel-i ğulğul-i mīnā vü būn-i ḥum oldu
pāy-i kürsī ile āvāze-i va'z-ı şeyḥān
12. 'arağ u bāde çeken na're-i mestāne ile
şimdi ḥāmūş çeker sübhā-i dürr ü mercān
13. ḥāşılı kıahve vü afyōn u duḥānıñ ğayrı
zāhiren kıalması esbāb-ı neşāṭ-ı rindān
14. ya meger kim ola kıab'ında neşāṭ-ı ezeli
bir benim gibi olup şā'ir-i şīrīn-zebān
15. destine ḥāme-i mu'ciz-raḥamın böyle alıp
eyleye zāt-ı veliyü'n-ni'amın vaşf u beyān
16. kām-ı iḥsān u kerem lücce-i 'ummān-ı himem
mihr-i gerdūn-ḥaşem şāḥib-i 'izz ü 'unvān

63. Mc. : 43a.
 Kıuḍātdan Tābī'niñ

17. ḥākim-i şer'-i 'alā bedraḳa-i rāh-ı Hüdā
ḥāmī-i dīn ü verā eşref-i eşrāf-ı cihān
18. ya'nī ol zāt-ı Şerīf Es'ad Efendi-zāde
ki odur mā-ḥaşal-i ġāyet-i medḥe şāyān
19. ki odur zīb ü fer-i şadr-ı mu'allā-yı Rūm
ki odur faḥr-ı şudūr-ı 'ulemā-yı a'yān
20. ki odur kuvvet-i ḳalb-i zu'afā vü fuḳarā
ki odur Hızır-ı emān ü meded-i maẓlūmān
21. revnaḳ-ı şadr-ı şerī'at olalı 'adlinden
oldı gūyā bu sitem-zār-ı felek dār-ı emān
22. olmaz āzār sitemkār anıñ vaḳtinde
ola 'uşşāḳa meger çīn-i cebīn-i ḥübān
23. yok zamānında anıñ nāle vü feryād eyler
éde gülşende meger bülbül-i āşüfte fiğān
24. nice medḥ étmeyem ol zāt-ı cihān-ārāsın
rif'at ü ḳadr ü kemālinde çü bedr-i Ramazān
25. bilir aḳrānını encüm anı ḥūrşīd-i hüner
zerre miḳdārı olur kimde ki ḥiss ü iz'ān
26. 'ālemiñ şimdi odur ḥüsrev-i mülk-i faẓlı
İbni Hācib yaḳışır bābına olursa derbān
27. bezmine dāḥil olup neş'e-i zātın görse
giderir hūş-ı serin Cāmī-i şāḥib-'irfān
28. şi'r ü inşā vü belāğatda bu dem yokdur aña
şu'arā-yı 'Arab u Rūm u 'Acemde aḳrān
29. véremez ol gibi Ḥassān ü Nizāmī-i selef
çehre-i şāhid-i maẓmūna fer ü ḥüsn ü ān
30. gül-i ṭab'ı olalı revnaḳ-ı bāğ-ı inşā
Nergisīniñ varaḳ-ı köhnesine yok nigerān
31. lāyıkı üzre ne mümkündür ola el-ḥāşıl
bu kemālāt-ı Hudā-dādesini vaşf ü beyān
32. zātı muḥtāc degil gerçi beyāna ammā
söyledir ādemi elbette o cūd u iḥsān
33. eşḫiyā dergehine gelse 'ubūdiyyet için
evvelā Hātem-i zī-şān olurdu derbān
34. rāyic olsaydı meh ü mihr-i cihān-tāb eger
sīm ü zer gibi vérirdi kes-i muḥtāca hemān
35. düşse yābāna eger sāye-i dest-i cūdı
ki vérir mevc-i serāba nem-i ebr-i nīsān

36. nedir ol cūd ki hengām-ı ‘aṭāda gūyā
iki günü de(?) vérir bir kese olsa imkân
37. ey éden ebr-i güher-bārı ‘araḡ-rîz-i ḡicāb
v’ey kılan cūdına deryā-yı muḡīṭi ‘aṭṣān
38. keremiñle beni ol-mertebe mesrūr étdiñ
édemez kilik ü zebānım anı taḡrîr ü beyān
39. rûzigārıñ siteminden ki ḡarāb olmuş idi
dest-i luṭfuñ ile yapıldı bu ḡalb-i vîrān
40. ḡürmet-i Ka‘be kerem-kār ü ‘ināyet-kānı
yapa kāmıñca seniñ ḡalbiñi ḡallāḡ-ı cihān
41. eylediñ ya‘nı beni tezkiyede istiḡdām
benim ol şimdi ser-efrāz-ı gürûh-ı akrān
42. daḡi ümmîdlerim çokdur efendim ammā
éderim şimdi bu ümmîd-ile būs-ı dāmān
43. rütbe-i Egride bir manşib ile eyle çerāḡ
doḡrıla bu ḡad-i ḡam-kerde-i ālām-ı girān
44. kerem ét maṭlabı ḡalsın déme ol dīvāna
şimdi şād eyle beni ḡürmet-i şehr-i Ramażān
45. merḡamet eyle bu küstāḡlıḡım ‘afv eyle
bilirim merḡamet ü ‘afvıña yokdur pāyān
46. Tābiyā étme kelāmıñ emeliñ gibi dırāz
dergeh-i ḡaḡka el aç eyle du‘ā ez-dil ü cān
47. ‘izzet ü devlet ü iḡbālî füzûn olduḡca
müteżāyid ola idbār-ı ḡasûd-ı nādān
48. şabit ü dā‘ım ola zātı sa‘adetle daḡi
devr éde çarḡda mādāmeḡu meh her Ramażān

Yine Ḥarfü’n-Nûn’da Şadāret-i Rûm Tārîḡleri

64.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. güzîde-i ‘ulemā ser-firāz-ı cümle kibār
Şerîf Efendi-i vālā-nijad ü ‘ālî-şān

64. Mc. : 44b.
‘Ākif

2. sūtūde-nesl ü ḥasīb ü nesīb ü pāk-tebār
ḥamīde-ṣīme kerīm ü kerem-ver-i devrān
3. edīb ü fāzıl u ehl-i mürüvvet ü himmet
ḥalīm ü kāmīl ü dānā-yı ṣāḥib-i iḥsān
4. sezādır eyleseler ol yegāne-i ‘aṣr-ıñ
der-i faẓīletine İbn Ḥācibi derbān
5. ‘ulūm-ı ḥikmet-i ‘aḳliyyede o rütbede kim
olurdu görse Felāṭūn vālīh ü ḥayrān
6. nīzām-ı naẓmına rūḥ-ı Nīzāmī şeydādır
edā-yı neṣri nigeḥ-dārı Nergisī ez-cān
7. hezār ‘izzet-ile ṣadr-ı Rüméli oldu
bu sāl-i meymenet-efzāda ol kerīmü’ş-şān
8. Ḥudā olup her umūrunda dest-gīri anıñ
ne deñli var-ise düṣvār işi ola āsān
9. güzār-ı ‘ömr-i ṭabī’i édip sa‘ādetle
niçe tekerrür-i ṣadr éde ‘izzet-ile hemān
10. hemīşe olsun ilāhī mekīn-i ṣadr-ı şafā
cihānda görmesin ekdār-ı rūzgārı bir ān
11. tefekkür eyler-iken ‘Akīfā aña tārīḥ
bu iki mıṣra‘-ı siḥr-āferīni buldum o ān
12. egerçi birbirine naḳl olunsa eczāsı
çehār vech ile tārīḥ-i tām olur i‘lān
13. Şerīf Efendimiz ikbāl ü ‘izz ile kıldı
mübārek eyleye Ḥaḳḳ ṣadr-ı Rümélini mekān(1189)

65.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Cenāb-ı Ḥazret-i Es‘ad Efendi-zāde kim anıñ
naẓırin görmemişdir dīde-i ḥūrşīd-ile devrān
2. fūnūn-ı cümle-i naḳliyye vü ‘aḳliyyede yektā
muḥammer ṭıynetinde faẓl ü ‘ilm ü dāniş ü ‘irfān
3. o bir nūr-ı mücessemidir ki evṣāf-ı kemālātı
degildir ḥāme-i mu‘ciz-raḳamla ḳābil-i tibyān

13 شریف افندمز اقبال و عزایله قلدی
مبارک ایلیه حق صدر روم ایلینی مکان

65. Mc. : 45a. Nāşid: Dīvān: -
Nāşid Bég’iñ

4. Zāhīr-i Fāryābī arķasızdır zātına nisbet
sezādır İbni Hācib olsa ger dergāhına derbān
5. vérince şadr-ı Rūma zāt-ı pāki zīnet ü revnaķ
bütün hep düşdüler tārīķ tebrīke suķen-sencān
6. kemīne bende-i dīrīnesi Nāşid de tārīķin
dédi bu vech-ile gerķi degildir zātına şāyān
7. çıkıp bir hātif-i ķudsī dedi tārīķ-i tebrīkin
mübārek ķıla şadr-ı Rūmu Es‘ad-zādeye Deyyān(1189)

Harfū’l-Hā’

Harfū’l-Hā’da Meşīhat-ı İslamiyye Tārīķleri

66.

Mefā’ilün fe’ilātün mefā’ilün fe’ilün

Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. hezār müjdeler olsun ki halk-ı dünyāya
cihān muķārin olup şimdi luţf-ı Mevlāya
2. açıldı gonçe-i baķtı bu gülşen-i dehrin
küşāde oldu gül-i tālī’-i şeref-māye
3. yine bahār-ı ‘adāletle köhne bāğ-ı cihān
nemā-yı feyz-i nevi buldı müjde dünyāya
4. cenāb-ı hāzret-i hallāl-ı müşkilāt-ı enām
Şerīf Efendi şeref vērdi cāh-ı iftāya
5. kemāl-i fażl-ile mecmu‘ā-i dili meşhūn
kitāb-ı zātı nihāde fūnūn-ı şettāya
6. hemāre olmada zāt-ı şerīfi hayra delīl
ki çün delālet-i elfāz ‘ayn-ı ma’nāya
7. görürdi Hikmetü’l-‘Aynı nigāh-ı çeşminden
baķaydı ‘ayn-ı ‘ināyetle İbni Sīnāya
8. hemīşe olmaz idi mevcellerle çin-i cebīn
nesīm-i hulkı vezān olsa rüy-ı deryāya
9. hemān muvaffaķ édip dā’im eyleye bārī
ola hemīşe şeref zātı şadr-ı vālāya

7 جقوب بر هاتف قدسى ديدى تاريخ تبريكن

مبارك قيله صدر رومى اسعد زاده يه ديان

66. Mc. : 45a.

Çelebī-zāde Hāfidī Eşref Efendi’niñ

10. kemîne bendesi Eşref dédi aña târîh
vérip bu beye cevâhirle zîb ü pîrâye
11. cihâna müjdeler olsun ki sa'd-ile hâlâ
Şerîf Efendi bugün geldi şadr-ı fetvâya(1192)

67.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. cenâb-ı ravza-i 'ilm ü edeb kim zâtını kılmış
Hudâ bir lâle-i nu'mân bâğ-ı şer'-i ğarrâda
2. 'imâdıdır fuşûl-i fazlı ebvâb-ı kemâlâtın
bunu bak yazdı Bezzâziye vü sâ'ir fetâvâda
3. nümâyân lehce-i pür-behcesinde hikmet ü 'irfân
kemâl-i dâniş ü îkânını her nuṭṭu inbâdâ
4. eger görseydi ma'ruzâtı fazlın Bû Su'ûd elbet
édip 'arz-ı edeb hıdmet için olurdu âmâde
5. 'ayâr étme mu'adildir déyü sen gevher-i zâtın
Ferâ'idle Dürer bak Mülteka'l-Ebhûrda ma'nâda
6. 'avisât-ı kemâlâtın eger İbn Kemâl anıñ
görürse halline 'aczin olur elbette inhâda
7. dil-i 'allâmesi keşşâf-ı kenz-i remz-i tenzili
lebi kâdî hemânâ keşf ü taḥkîk-i mezâyâda
8. tevâtürle belî sâbit vera' zât-ı 'azîzinde
hadîs-i 'iffeti meşhûr efvâh-ı berâyâda
9. feşâhat hâne-zâdıdır belâğat hâne-perverdi
suhen-güyâ derinde münselik silk-i üsârâda
10. müselseldir şahîhen fazl ü dâniş hânedânında
degil münkir bu da'vâ müttetik 'alâ vü ednâ da
11. pederden irş ü istiḥkâk ile mîrâs kalmışdır
fazîletle hüner ol hânedân-ı dâniş-ârâda
12. éder lâbüd tecessüm hânedânında budur taḥkîk
eger 'irfân kabûl-i şüret eylerse heyûlâda
13. fezâ'ille édip ber-vech-i hikmet zâtını tezyîn
teferrüd eyledi tehzîb-i aḥlâk u secâyâda

11 جہانہ مژدہ لر اولسونکہ سعدله حالا
شریف افندی بوکون کلدی صدر فتوايه

67. Mc. 45b.
Küttābdan Rātib Efendi'niñ

14. belī Akṣa'l-Erebde bābı dīvanü'l-edebdir lîk
hünerde ismidir muhtâr anıñ tehzîb-i esmâda
15. éder taḥrîr Sāmī fi'l-Esāmide anıñ ismin
edebde 'ilmde fā'ik déyü ābā vü ecdāda
16. Şihāḥ ü müdde'āya Cevherī bürhān için şāyān
o ḳamūs-ı kemālîñ étse ityān şî'rin işhāde
17. édip ḳul Bū 'Ubeydi İbn Sikkîti éder iskāt
eger işlāḥ-ı mantîḳ istese ta'lîm ü irşāde
18. eger görseydi taḳrîr-i ḳavānîn-i kemālâtın
éderdi mîr kendin muntaẓam ıḳd-ı 'Abiddāda
19. netîce istemez şuḡrā vü kübrā ḥaşmı ilzāma
éderse da'vî-i 'irfān intāc-ı ḳazāyāda
20. degil resm üzre ḥaddim gerçi kim māhiyyetin ta'rîf
olursa nev'-i ruḥşat lîk vaz'a ṭab'-ı naḳḳāde
21. şunûf-ı himmet ü ecnās-ı birr ü ḥayra maşdardır
o zāta bu mu'arref oldı ḥaḳḳā cāmî' efrāda
22. ḥavāşşından vera' bir ḥāşşadır zāt-ı şerîfinden
'afāf envā'-ı ḥulḳından bulundu nev'-i 'ālāda
23. eger olsaydı İbn Ḥācibiñ i'rabdan ḥazẓı
Raḳî-āsā olur derbānlığa anda rızā-dāde
24. zamîrinde bu gûne müstekinn ü müstetirr ḥalḳa
ola bî-infişāl envā'-ı birr ü ḥayrı icrāda
25. şafā-yı cevher-i elfāz-ı eş'arın édeydi derk
ḳazardı sikkeyi İbn Ḥacer de seng-i ḥārāda
26. éderdi būs dāmān-ı kisā-yı ferve-i faẓlın
mişāl-i Aşma'î olsa eger idrāk Ferrāda
27. olup beste Ebū'l-Fethiñ dehānı bezm-i faẓlînda
te'evvühle mişāl-i Bū'l-Ferec ḳalırdı Vāvāda
28. éderdi iḳtibās ü isti'āre nūr-ı ma'nāyı
olaydı ger başîret dîde-i 'umyān u A'sāda
29. göreydi İbn Verdî āb u tāb-ı ḡonçe-i ṭab'ın
ḥicābından açılmazdı bu ḡülzār-ı muṭarrāda
30. çekip ṭuḡrāyı eylerdi belāḡatla anı imzā
berāt-ı nazmı ger taḳdîm olunsa İbn 'Abbāda
31. Lisānū'd-dîn de meslûb-ı ḳudret nuṭṭa bezminde
ḥuzûrunda tekellüm étmege yok tāb bebgāda
32. éderdi Bū Firāsı ol belāḡatla hemān pā-māl
kümeyt-i ḥāmesi cevlan éderse şaḥn-ı inşāda

33. Hārīrī görse tefvīf-i ma'ārifde Maḵāmātın
olurdu Dürretü'l-Ġavvāş fikrin aña ihdāda
34. berā'at ibtidā-yı maṭla'ından étdi istihlāl
bezā'at sıkı-ı zendin dā'imā ol derde ĩrāda
35. siyādetle muraşşā' ittifāken tāc-ı iclālī
şerāfetle muvaşşah ḥilyesi çeşm-i ecillāda
36. necābet mūndericdir ced-be-ced 'ırķ-ı 'arīķinde
nezāhet mūndemicdir ḥaķķ bu kim ol zāt-ı vālāda
37. mūsāvāt üzre teşbīhe anıñla seyyidī olsam
zebānımdan eger ĩhām vechiyle rızā-dāde
38. ġarābetdir ki elfāzım lisānımdan édip vahşet
tenāfürle olur ḥüsn-i nesaķdan lafz āzāde
39. o zāt-ı kāmīle yokdur mūmāşil gelmiyor ḳalbe
sitāyişde anı tecnīs-i muṭlaķ lafz ü ma'nāda
40. degil lafzī ḥaķīķīdir mürüvvet ṭab'-ı pāķinde
bu ma'nāyı şaķın 'aks añlamasın ḳalb-i dānāda
41. éder taşḥīfden şer'-i şerīfī ḥıfza cidd-i tām
muġāyir ḥāmesi fetvāya ḳaṭ'ā olmaz imzāda
42. mürekkebdir belī terkībi eczā-yı 'adāletden
mūcennebdir cenābı cevrden vaķt-i ḳazāyāda
43. şerāfet oldu müştak ḥaķ bu kim zāt-ı şerīfinde
fazīlet oldu hem-vāre muzāf ol 'ırķ-ı a'lāda
44. mütevevcedir ser-i iclālī iklīl-i necābetle
n'ola olsa müreffel dīde-i a'lā vü ednāda
45. gelirse cünbişe meydān-ı naẓm ü neşrde ṭab'ı
éder eslāfa sebķat vādī-i eş'ār ü inşāda
46. gören dér ḥāme mu'ciz nemāsın dest-i fazlında
'aşādır 'arz éder i'cāz gūyā dest-i Mūsāda
47. odur mīķātınıñ çūnkim kelīmi dā'imā olsa
n'ola nūr-ı ma'ānī Ṭūr-ı ḳalbinde mūcellāda
48. hemān cibril-i ṭab'ı dem-be-dem eşbāḥ-ı elfāza
çü 'İ sī nefḥ-i ervāḥ-ı şunūf-ı feyz ü ma'nāya
49. sezādır zātına cāmī désem zīrā ki zāhirdir
anıñ eş'ār-ı zengininde ki ḥālet-i ḥumayyāda
50. ferāmūş étdirir şaḥbā-yı nābı cāmī-i ṭab'ı
anıñ yokdur ġazel-ḥ'ānındaki neş'e sūkārāda
51. geçerci gül-sitānından éderdi būsitānın terk
eger Sa'dī Bahāristān-ı naẓmın görse rü'yāda

52. ‘aceb mi déense ḥallāku’l-me‘ānī zāt-ı āgāhı
vücūd-ı ma‘nā-i neşnūdeyi qādirdir îcāda
53. degildir hükümü ‘Urfî Husrevâne ṭab‘-ı Ḥākānī
éder izhār-I Şevket zabt-ı mülk-i nazm ü inşāda
54. olurdu ṭālīb-i feyzi o demde Kāsımü’l-Envār
göreydi zerrece mihrī-i kemālin rūy-ı gābrāda
55. menār-ı maṭlaba mirkāt ü süllemdir işārātı
cemāl-i himmeti mir’ātdir vech-i temennāda
56. belî icmā‘-ı ümmetle fütüvvet zātına muhtaşş
ḥaḳīḳat naşş ile şābit himem ol ṭab‘-ı ‘ulyāda
57. muvāfıkdır kitāb ü sünnete aḳvāl ü ef‘ālī
tekāsül eylemez kesb-i rızā-yı Ḥaḳḳ Te‘ālāda
58. aña vaşf eylemek ṭavr-ı edebden baña ḥāricken
sebeb bu cür’ete dērseñ ne oldı zıhn-i vaḳḳāda
59. baña bir bendesi eyyāmdan bir yevm étmişdi
delālet çehre-sā olmaḳlıḡa ol bāb-ı vālāda
60. o ‘abd-i muḥliş-ile varıcaḳ devlet-serāyında
görüp şāyān beni taḳbīl-i dāmān-ile Es‘āda
61. ḥuzūrunda oturdup iltifāta eyleyip maḡhar
o demde olıcaḳ çāker-nüvāzī resmin icrāda
62. édip ḥaḳḳa ḳasem ‘ahd eyledim ḳalbimde ol demde
ola vaḳtim anıñ evşāfını maḳşūr-ı ta‘dāda
63. münāsib vaḳt ararken vaşfına ḥüsn-i beyān üzre
olup tır-i du‘ā mevşül āmāc-ı temennāda
64. édip şadr-ı şerī‘atde Ḥudā taşdıñ anıñla
sirāc-ı şer‘a-i İslām emr étdikde îḳāda
65. nevādirde édip neşr-i ferā‘id vaşf içün étdim
o dem sür‘at şürût-ı ‘ahdimi tetmīm ü îfāda
66. du‘ā-yı devletin tārīḡ-i cāh-ile édip tezyīl
anıñ medḡinde **Rātīb** bir ḳaşıde étdim āmāde
67. degildir bu ḳaşıdem gerçi ḳadr ü şānına şāyān
rūsüm-ı bendegīyi līk oldum bunda icrāda
68. me‘ānī-i şenāsın muhtaşşar ḳıldım édip telḡış
muṭavveldir anı îcāz enseb oldı inşāda
69. sitāyişden ḡaraż çünkim duā‘dır zātına ḡasbī
degil **Rātīb** gözüm def‘ ziyān ü cerr-i cedvāda
70. ‘arūz-ı ḡayme-i cāhın édip pāyende Ḥaḳḳ dā‘im
éde esbāb-ı tevfiḳin hemişe aña āmāde

71. éde fetḥ üstüne bāb-ı binā-yı ‘izzini mebnī
Cenāb-ı Fā‘il-i Muṭlaḳ budur maḳṣūd eḥibbāda
72. ola tev’em Mesīḥā ile enfāsı anıñ zīrā
hemīşe ictihād üzre vücūd-ı şer‘i iḥyāda
73. édip Ḥaḳḳ ḥayr-ile mā-fi’z-zamīrin ḡāhir ü bāriz
ḳıla merci‘ o bābı muttaşıl eşrāf ü emcāda
74. dūr-i evşāf-ı zāt-ı menḳabet-pīrāsı olmuşdı
anıñ mengüş-ı güş-ı hüş-ı şāh-ı ‘ālem-ārāda
75. murād étdikde ḥall-i ‘uḳde-i işkāl-i fetvāyı
şeh-i ‘ālem taḥarrī eyledi ol şadra aḥrāda
76. teferrüd étdigin zāt-ı şerīfi eyleyip idrāk
‘afāf u himmet ü ‘irfān ü ‘ilm ü faẓl ü taḳvāda
77. o dem bā-vech-i istifhām-ı iḳrārī sū‘āl étdi
degil-midir o zāt ol mesnede lāyık bu eşnāda
78. dédi ‘allāme-i ‘aḳl ol zamān **Rātib** bu tārīḥi
münāsibdir belī Es‘ad Efendi-zāde fetvāda (1192)

68.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. hezārān ḥamd ü şükr olsun Cenāb-ı Ḥaḳḳ Te‘ālāya
yine elṭāf-ı cūdı şāmil oldu cümle dünyāya
2. şehen-şāh-ı cihān ‘Abdü’l-Ḥamīd Ḥān-ı kerem-kārıñ
dil-i pūr-feyzin ilhām eyledi bir ḥayr-ārāya
3. yegāne a‘lem ü efḍal Şerīf-i ḳavm-i zī-şānı
getirdi devlet ü ‘izzetle vālā şadr-ı fetvāya
4. sūtūde-menḳabet memdūḥ-ı ‘ālem ‘ādil ü efḥam
ḳudūmı ile buldı şadr-ı fetvā şān-ı bī-ḡāye
5. zihī ‘allāme kim her fende mümtāz ü müsellemdir
esātīz-i cihān tilmīz olsa hep olur vāye
6. göreydi şu‘le-i bārīk-i nūr-ı diḳḳat-i fikrin
olur pervāne sa‘d ü seyyid ol şem‘-i faẓıl-ı rāya
7. sezādır sürme olsa dīde-i ḥürşīd-i raḥşāna
ḡubār-ı pā-yı raḥş-ı ‘adli şā‘id olsa bālāya

78 دیدی علامه عقل اول زمان راتبیوتاریخی
مناسبدر بلی اسعد افندی زاده فتواده

68. Mc. 48a.
Cevdet Efendi’niñ

8. o şadr-ı bî-mu'âdil dūd-mān-pîrā-yı takvā kim
tevāfuḡ üzredir her vech-ile ecdād ü ābāya
9. aşālet lāzım-ı zātı 'adālet ḡādim-i ḡūkmü
ser-efrāz-ı efāzıl şadr-ı zî-şān āsumān-pāye
10. şeref-yāb eyleyince şadrı 'ālem şādımān oldı
ḡuşuşā 'abd-i dā'î **Cevdet**-i meksūr-ı bî-dāye
11. ḡadīmî bendenem ey kân-ı cūd u merḡamet luḡf ét
seniñ elṡāf ü cūduñ şāmil a'lā ile ednāya
12. iki ay medd ile **Cevdet** ḡuluñ mümtāz-ı aḡrān ét
sezādır devletiñde étse ḡarc-ı rāha ser-māye
13. yeter ıtnāb étme **Cevdetā** ḡayr-ı du'ā eyle
duā-yı devleti farz oldı a'lā ile ednāya
14. ilāhî mesnedinde devlet ile müstedām eyle
cihāna feyz-i ḡayr ile éde elṡāf-ı bî-ḡāye
15. dédi **Cevdet** du'ācı bî-bedel bir mışra'-ı tārīḡ
sezā Es'ad Efendi-zāde geldi şadr-ı fetvāya (1192)

69.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün
Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. hezār müjdeler olsun cihāna kim fetvā
teveccüh étđi Muḡammed Şerīf Efendimize
2. görünce zāt-ı şerīfinde 'ilm ü dānişini
cemî'-i ehl-i ḡüner hep vaşīf efendimize
3. çü zātı mışra'-ı bercestedir ma'ārif ile
netice kimseler olmaz redīf efendimize
4. bu ḡüsn-i ḡulḡ-ile gördükde zātını dédiler
şenā vü medḡ-ile 'ālem 'afīf efendimize
5. hemīşe mesned-i fetvāda vére 'ömr-i şebāt
Cenāb-ı ḡāzret-i Rabb-ı Laṡīf efendimize
6. gelip dü mışra'-ı zībā '**Aṡā** birer tārīḡ
kerem éder saña 'arz ét naṡīf efendimize

15 دیدی جودت دوعاجی بی بدل بر مصرع تاریخ
سزا اسعد افندی زاده کلدی صدرفتوایه

69. Mc. 48b.
Şeyh Mollā-zāde 'Aṡā Efendi'niñ

7. hemîşe cûd u kerem ile cāh-ı iftāyı
mübārek eyleye Mevlā Şerîf Efendimize (1192)

70.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. şehen-şāh-ı cihān 'Abdül-Hamīd Hān zıll-i yezdānī
zılāl-i 'adl ü dādı münbasıf fark-ı berāyāya
2. vüçūh-ı hayra mā'il luṭfu şāmil hüsni-i tedbīri
muḳārin ola taḳdīr-i Cenāb-ı Hāḳḳ Te'ālāya
3. vüçūdı rūḥ-ı 'ālem zāt-ı ḳudsī sīreti mülhem
emānātı éder tefvīz hep aşḥāb-ı ārāya
4. müzāhir oldı hayyat-ı ḳader ṭab'-ı hümāyūna
muvaḳḳaf geldi ḥaḳḳā ferve-i beyzā-yı iksāya
5. hezāran ḥamd ü minnet luṭf-ı Hāḳḳ ilhām-ı rabbāni
ki 'unvān oldı bir şāḥib-dirāyet şadr-ı fetvāya
6. fazīletle dirāyet tev'em ü 'iffet ile hem-zād
eb ü cedden berü pīrāye bu şadr-ı mu'allāya
7. Cenāb-ı Hāzret-i Es'ad Efendi-zāde kim oldı
vüçūdı hayr-ı maḥz-ı maşdar-ı luṭf-ı hümā-sāye
8. müvecceḥ zāt-ı 'ālī-şānına tevḳīḳ-i yezdānī
mü'ebbed luṭf-ı ḥaḳḳ olsun hemîşe ḥaḳḳ-ı dünyāya
9. ilāhī ḥānedān-ı devleti evlād-ı emcādı
muḳarin olalar elṭāf-ı lā-yuḥşā-yı Mevlāya
10. umūrunda muvaḳḳaf faẓl-ı rabbānī ola mülḥaḳ
du'ā-yı hayrı vācib zımmet-i a'lā vü ednāya
11. zamān-ı tehniyet bu mevsim-i feyz-i meserretidir
şenā-perdāz olurken ḥāme-i endīşe imlāya
12. du'ā-gū-yı ḳadīmi bende-i mevrūs-ı dergāhı
zılāl-ı şefḳatinde müsteẓil **Rüşdī**-i kem-pāye
13. mücevher ḥarf ile yaz levḥa-i ta'zīme tārīḥin
Şerîf Efendi revnaḳ vērđi bālā şadr-ı fetvāya (1192)

7 همیشه جود کرم ایله جاه افتایی
مبارک ایلیه مولی شریف افندیمزه

70. Mc. 49a.

Lānba-zāde Rüşdī'niñ

13 معجوه تاریخ ایله یاز لوحه تعظیمه تاریخن
شریف افندی رونق ویردی بالا صدر فتوايه

71.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel ++-- / ++-- / ++-- / ++-

1. muntazırken ferec-i feyze kamu üftāde
luṭf-ı Mevlā ne güzel érdi gelip imdāda
2. çāk çāk olmuş-idi hep leb-i ehl-i hācāt
āb-ı elṭāf ile hep oldu bugün āzāde
3. kim umardı felek-i kec-rev-i ğaddārīden
böyle bir devr-i muvāfıq bi-ḥilāfi'l-'āde
4. şeyḥü'l-islām-ı zamān oldu Şerīfū'l-'ālem
şöyle ki medḥine erbāb-ı hüner dil-dāde
5. kābir-'an-kābir o sulṭān-ı ṭarīḫ-i 'ulemā
vāriş olmuş şeref ü mecd-i eb ü ecdāda
6. İsperā(?) dağdağa-i hemm-i sefer māni'dir
re's-i māl-i şu'arā māye-i isti'dāda
7. var du'ā eyle maḫām-ı zekeriyyāda k'ola
mede'l-eyyām serīr-i şeref-i iftāda
8. bundan evvel zer ü sīm-i cehele yaptı rüteb
'aşr-ı pākinde hüner-ver olur ancaḫ sāde
9. cümle ekdārdan āzāde vü maḥfūz olarak
'illet-i a'zam ola zāt-ı şerīfi dāde
10. şeş cihetden gelir āvāze-i yümn-i tārīḫ
müftī-i dehr olıcaḫ Es'ad Efendi-zāde (1192)

72.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Müctes +-+- / +-+- / +-+- / +-+

1. zihī beşāret-i kübrā cihāna bu dem kim
teveccüh eyledi fetvā o zāt-ı vālāya
2. o kim 'ulūm-ı ma'ārifde nüşḥa-i ḫāmūs
o kim vera'da müselleme cem'i-i dünyāya

71. Mc. 49b

Ḥalep Müftüsü'nün

10 شش جهتدن کلور آوازۀ یمن تاریخ
مفتی دهر اولیجی اسعد افندی زاده

72. Mc. 50a.

İskenderī Müftī-zāde Şālih'in

3. semiyy-i mefhar-ı 'ālem ferīd-i faẓl ü hüner
vaḥīd-i aḳl u ḥikem ṣāh mülk-i ma'nāya
4. selefde görmedi dünyā anıñ gibi bir zāt
ḥalefde görmiyecek ġālib 'aḳl-ı dānāya
5. göreydi 'ilm ü ḥikemde fūnūn-ı icrāsın
gelirdi ḥayret o dem nāgeh İbn Sīnāya
6. ḥarīm-i bezm-i şeref-baḥşı mişl-i ḥuld-i berīn
şafā-yı şoḥbeti cān-ı cihāna ser-māye
7. zahīr-i ehl-i ma'ārif mu'īn-i bī-kesdir
kerīm-i ḥāric ü dāḥil seḥāda bī-ġāye
8. édince mesned-i fetvāya yümn-ile teşrīf
kemāl-i revnaḳ u fer vérdi şadr-ı bālāya
9. ḳudūm-ı devleti āfāḳa 'ayn-ı raḥmetdir
edā-yı şükrü ne mümkün Cenāb-ı Mevlāya
10. zebān-ı kesrim ile vaşfı hīḫ ḳābil mi
ḥulūş üzre zamāndır du'ā-yı zībāya
11. Ḥudā maşūn éde zāt-ı şerīfin āfetden
müdām ola muvaffaḳ o cāy-ı 'ulyāya
12. bu beyt-i ātīde teşrīf-i tāriḥin **Himmet**
ḥurūf-ı sādelerinden getirdi imlāya
13. tamām luṭf-ı Ḥudā-yı feyyāz-ı 'ālemden
Şerīf Efendi şeref vérdi şadr-ı fetvāya (1192)

73.

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Muzāri - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. müfti'l-enām kim dili yemmü'l-fünündür
ez-cümle 'ilm-i naḥvde rāciḥ Aṭalıya
2. emvāc-ı lücce-i suḥeni baḥr-ı naẓmda
fā'ik olur sefīne-i eş'ār-ı 'ālīye
3. lūlū-yı lücce-i hüner oldur ki vérdi fer
zāt-ı sūtūde-gevheri silk-i mevālīye
4. gitdi feraḥla sāḥa-i sāḥil-serāyına
ya Rabb ḥavāle olmaya ḥüzn ol ḥavālīye

13 تمام لطف خدای فیاض عالم‌دن
شریف افندی شرف ویردی صدر فتوایه

73. Mc. 51b :D: -
Sürürî

5. Hakk nârdan nigâh éde âb u hevâsı hûb
hâkinde var hâşiyet-i misk-i gâliye
6. püskürme beñli dilber-i gerden-firâzdır
püskürdüğünce şu semek ol cây-ı ‘âlîye
7. her cānibi küşâde gören ‘aşıkı olur
beñzer niķābsız şanem-i lâu’bālîye
8. meh-tâb-vâr şemse-i tākı zîyâ vérir
şoĥbet olursa anda müşādif leyālîye
9. aşhâb-ı Nûh tıldı şanırsın sefineye
ol cây-gâh kim ola menzil ahālîye
10. keştî-i táb‘ şāhibi tılsun şafâ ile
‘ayş u tırabdan olmasın eyyâmı hālîye
11. étdim **Sürûriyâ** iki târîĥ nazm kim
lâ’ik müreccaĥ olsa me’âli le’âlîye
12. müftî’l-enâm ki táb‘ u kefi kân-ı lüccedir (1194)
gitdi o baĥr-ı ‘ilm ü hüner sū-yı yalıya (1194)

74.

Fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün
Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. ‘aşıkān ĥālet bulurlar nāle-i şeb-gırde
nālesi mecnūn-ı ‘aşkıñ bestedir zencırde
2. dér beyāz-ı ġabġabıñ üzre zenaĥ-dānıñ gören
bir ĥabāb olmuş hüveydā cüybār-ı şırde
3. dil-i zebūndur pençesinde ġamze-i ĥūn-rīziñiñ
nāĥun-ı şır-i jiyāndır gerden-i naĥcırde
4. subĥa-i efkārımı çekdim çevirdim şubĥa dek
ol perī ben neler çekdim şeb-i teşĥırde
5. ĥāne-i şā’ir nice ma’mūr u ābādān olur
ĥaylīce zaĥmet çeker bir mışra’ın ta’mırde
6. şî’rimiñ her mışra’ında **Cevdeta** şeb-gün midād
vesme-i ĥūn-ı siyehdir ebrū-yı şemşırde
7. böyle şî’r-i dil-küşāya zeyl éder kil-k-i hüner
ol cihān-ı fazl ü ‘irfān vaşfını taĥrırde

12 مفتی الانامکة طبع و کفی کان و لجهدر

کتدی او بحر علم و هنر سوی یالی یه

74. Mc.: 51b.

Cevdet Efendi’niñ Müzeyyel Ėazeli

8. nūr-ı hūrşīd-i fazīlet Ḥazret-i Müftī'l-Enām
cevher-i rūḥ-ı kiyāset milket-i tedbīrde
9. Sa'd ü Seyyid şevk-ile pervāne-veş sūzān olur
görse şem'-i bīkr ü fikr ü dīkḳatin taḥrīrde
10. 'aql-ı küll dem-beste-i ḥayret olup 'āciz olur
āyet-i vaşf-ı şerīfin şüret-i tefsīrde
11. esb-i fikrim arpalıksız nice cevlān eylesin
zīḳ-ı sāmān-ı ta'ayyüş 'arşā-i tedbīrde
12. cümle memnūn-ı 'aṭāsı **Cevdet**-i 'abd-i ḳadīm
fāyīḳ-ı aḳrān luṭf ümmid éder taşvīrde
13. devlet ü iḳbāl ile ḥaḳḳ müstedām-ı 'ömr éde
olmasın āzūrde-dil hīç şüret-i tekdīrde

75.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. zihī veliyy-i ni'am zīb-i mesned-i fetvā
melāz ü melce-i 'ālem Şerīf Efendimize
2. ḳadirle 'ıyd éde rūz u şebīn ebed Mevlā
sa'ādet-ile cenāb-ı laṭīf efendimize
3. vesīle-cūy idi taḳbīl-i dāmen-i cūda
kemīne **Rāmiz**-i zār-ı 'afīf efendimize
4. dédi nihāyet-i ādāb ile bu tārīḥi
bu 'ıyd-ı nev ola ya Rab şerīf efendimize (1192)

76.

Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Ḥāfīf + + - - / + - + - / + + -

1. nışf-ı ricl-i cerādı ḥaddince
mūr 'arż eylemiş Süleymāna
2. ben daḥi aḥḳarım n'olur étsem
rub' ihdā cenāb-ı zī-şāna

75. Mc. 52a.

Şerī'at Kātiplerinden Rāmiz'in

4 دیدی نهایت آداب ایله بو تاریخی

بو عید نو اوله یا رب شریف افندیمه

76. Mc. 50b. , Sermed: *Dīvān*: Kt.5.

Şeker-zāde Efendī'niñ

Harf-i Hā'da Fetvādan Muḳaddem Vêrilen Tārīḫler

77.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Hāzret-i Es'ad Efendi-zāde k'ol zāt-ı şerīf
dā'imā maẓhar Hūdānīñ luṭf-ı rabbānīsine
2. ya'nī ol maḥdūm-ı 'ālī-i ferīşte-ḥaşletīñ
cān atar rūḥu'l-ḳudūs her şoḥbet-i ānīsine
3. mündericdir ṭab'-ı vālāsında fenler kim vérir
her biri ḳat ḳat şerāfet zāt-ı zī-şānīsine
4. ehl-i temyīz faẓl ü 'irfānın o zāt-ı a'lemiñ
'ālemiñ tercīḥ éderler şa'd ü Cürçānīsine
5. eyleyip nev-resm-ile bünyād sāḫil-ḥānesin
ḥüsn-i şüret vérdi el-ḥaḳ taḥt ü fevḳānīsine
6. bī-naẓır oldı dér idim līk 'aks eyler yeme
ḥüsn-i ṭarḫı yine tercīḥ olunur şānīsine
7. ḳurretül-'ayn-ı Bebekdir ḳıl naẓar bu ḳaşr eger
şallamazsa ğayrı ḳaşrı naẓra-i ānīsine
8. naḳş-ı reng-ā-renginiñ ressamı eylerse sezā
ism-i tezḫībinde eslāfīñ şalā Mānīsine
9. revzeninde perleri ikişer altun levḫadır
mıhr şerminden ṭoḳunmaz reng-i elvānīsine
10. ğüyyā ṭāvus-ı cennetdir bu ḳaşr-ı bī-ḳuşūr
ehl-i tedḳīḳiñ naẓarda çeşm-i im'ānīsine
11. ḥüşnüne meftūn olup çıḳmaz derūnundan şabā
şağ esenlik göstere Mevlā anıñ bānīsine
12. yok bunuñ fevḳinde aşlā böyle bir taḥte's-semā'
k'eylemez çerḫiñ fedā ol ṭāḳ-ı fevḳānīsine
13. ḥavzı ḥavz-ı kevşeriñ şaḫnı riyāz-ı cennetiñ
'aynıdır ḫayrān olur ādem dem-i ānīsine
14. kān-ı gevherden tırāşide ruḥāmī ḫavzınıñ
ābı mā'-i sīm olur pāşide pīşānīsine
15. bārekallāh oldı nev-sāḫil-serāy-ı dil-küşā
Hāzret-i Hāḳḳ anı mes'ūd eyleye bānīsine

77. Mc. 50b.

Şeyḫ Molla-zāde 'Aṭā'ullah Efendi'niñ

16. zīver olsun şadr-ı kaşra tā ebed ol zāt-ı pāk
eyledim haḫḫıñ emānet hıfz-ı Yezdānīsine
17. çıkdı bir mışra‘ du‘ā-güne ‘Aṭā tāriḫ için
sa‘d éde Mevlā bu sāhil-ḥāneyi bānīsine (1191)

78.

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün
Muzāri - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. ḥamd aña şadr-ı Rümélie vērđi revnaḫı
yümn-ile bir vücūd-i şerīf-i hüner-penāh
2. görürdi kendi neydigiñi Seyyid-i Şerīf
āyīne-i zāmīrine ger eylese nigāh
3. olmasa bār-ı minneti altında bī-gümān
olmazdı çerḫ-i nüh felekiñ kām̄eti dü-tāh
4. ṭāḫ-ı muḫarnesi-i der-i mecdi kehkeşān
gül-miḫ-i ḥānedān-ı şeref-mendi mihr ü māh
5. dā‘im nedīm-i ḥānegī-i bezm-i ḥāşıdır
iḫbāl ü ‘izz ü devlet-ile rif‘at ü refāh
6. her dem şeref-mekīn-ile bulmaḫdadır mekān
olduysa zātı ile müşerref ‘aceb mi cāh
7. ḥayra muvaffaḫ éde umūrunda Ḥaḫḫ hemān
budur du‘ā-yı Eşref-i dā‘ī ne iştibāh
8. Mevlā mekīn-i şadr-ı meserret éde müdām
ḡam bulmaya o dergeh-i vālāya hıç rāh
9. tebşīr eylemede iken birbirine
teşrīf-i şadrı ḥande-i şādī ile şifāh
10. tāriḫ-i bi‘l-bedāhe dēdim sāl-i naşbına
ḥarf-i mücevheri dü mışra‘-ile müjde-ḫ‘āh
11. şad müjde şadr-ı Rüméline vērmege şeref
geldi Şerīf Efendi muvaffaḫ éde İlāh (1189)

17 چقدی بر مصرع دعا کونه عطا تاریخ اچون
سعد ایده مولا بو ساحل خانہی بانیسینہ

78. Mc. 51a.
Eşref Efendi

11 صد مژده صدر روم ایلنه ویرمکه شرف
کلدی شریف افندی موفق ایده آلہ

79.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. hamd-i bî-hadd ol hudāya kim icābet eyledi
da'vet-i erbāb-ı hācāta bu dem bî-iştibāh
2. bārekallāh oldu iḳbāl-ile zīb-i şadr-ı Rūm
böyle bir zāt-ı şerīf ü pāk-gevher ḥayr-ḥ'āh
3. ya'nî Es'ad-zāde hem-nām-ı ḥabīb-i Kird-gār
faḥr-ı sādāt-ı kirām ü müttakî dāniş-penāh
4. ḥaylīden bu mesned-i vālāyı teşrīfi için
nūr-ı çeşm-i intizār olmuş idi mebsūt-ı rāh
5. hamd ola gördük bu cāhı 'izz-ile kim olduğun
dā'imā dūr olmasın ol dergehinden 'izz ü cāh
6. **Tābiyā** geldi ḥulūşum gibi bu tārīḥ-i tām
şadr-ı Rūmu kılsın Es'ad-zādeye mes'ūd ilāh (1189)

Ḥarfü'l-Yā'

Der-Vaḳt-i Fetvā

80.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. édip 'azm-i çemen iḳbāl-ile nevrüz-ı sulṭānī
ḳuruldı berg-i gülden gülşene taḥt-ı Süleymānī
2. şikenli kağıd oldu her varaḳ āhār-ı şebnemle
yine bir nev gülistān yazdı kilḳ-i şun'-ı Yezdānī
3. küşād oldu yine zerrīn-ḳadeḥler bezm-i gülşende
pür étdi ergāvānī bādeler ol cām-ı raḥşānı
4. degil yerde piyāz-ı lāle ḥumm-ı Ḥüsrevānīdir
derünundan çıkardı sāgar-i şeş-ḥānedir anı
5. şabā kim bülbül-i şūrīdeyi iḥzār için bezme
mişāl-i sīm zencir eylemiş cūy-ı gülistānı

79. Mc. : 52b.

Tābi'niñ

6 تابيا كلدى خلوصم كيبى بو تاريخ تام
صدر رومى قيلسون اسعد زاده يه مسعود اله

80. Mc. : 52b.

Mülāzīmīnden Ref'i'niñ

6. ağaçdan ata bindi nev-resān gonçalar gūyā
éderler sāha-i gülşende şad nāz-ile cevlanı
7. çemen mānend-i deryā gül şadefdir bülbülān ğavvāş
dehānında dūr olmuş jāle gūyā āb-ı nīsānī
8. görüp germiyyet-i gülşen-serā-yı dehri ser-tā-pā
nihāl-i gülde murġān-ı çemen artırdı efġānı
9. dédim seyr eyleyince revnağ-ı bāzār-ı gül-zārı
‘aceb dünyāya mı ‘aks étđi‘adniñ sünbūlistānı
10. dédi bir bülbül-i ķudsī baña esrār-ı hıketden
budur bā‘iş bu şevķ-i ‘āleme aç çeşm-i ız‘ānı
11. felek ābādī-i evrāķa çekdi mūhre-i mihri
ki taķrīr éde vaşf-ı müftī-i pākīze-dāmānı
12. o mihr-i ‘ālem-ārā āsumān-ı şubh-ı devlet-kim
der-i feyz-āver-i fazlında olmuş ‘adl derbānı
13. mühim-sāz-ı fezā’il fātih-i her ‘uķde-i müşkil
ser-efrāz-ı efāzıl cā-nişīn-i şadr-ı Nu‘mānī
14. semiyy-i faķr-ı ‘ālem şeyhū’l-islām-ı felek-mesned
şerīfū’l-ķadr-i devlet mazhar-i tevfiķ-i Sübhānī
15. o zāt-ı ma‘delet-pīrā-yı luţfuñ olsa lāyıkdır
felek pīş-tahta-i ‘irfānı mihr altun ķalem-dānı
16. sipihr ‘ālī-cenāb-ı ķadrine şemsiyye-i zer-tār
ķamer devlet-serā-yı hāşına ķandīl-i nūrānī
17. hele tāb-āver olmaz baķr-ı mevc-engīz-i fazlında
yedi ķifte pīyāde étseles gerdūn-ı gerdānı
18. şabā ferrāş-ı bāb-ı luţfu olmaķ ārzūsu-ile
gelir dergāhıña geşt eyleyip Ġrān u Tūrānı
19. o rütbe rüşveti tād étđi-kim şimdi zamānında
ne mümķündür ifāde birbirine rāz-ı pinhānı
20. olanlar mübtelā ħummā-yı cevır ü zulme sābıkda
éderler nüşha-i fetvālarıyla şimdi dermānı
21. kemāl-i ‘ilm ü ħilm-i luţfuna şāhid yeter el-ķaķ
ki ķıldı kil-ı cūdı ħişşe-mend erbāb-ı ‘irfānı
22. zülāl-i himmetiñ ümmīd édip ey menba‘-ı devlet
ki étđim ħāk-i pāye ‘arz-ı ħāl-i müstemendānī
23. eger ruķşat olursa bende-i nā-kāma sultānım
biraz taķrīr édem ħāl-i dil-i aşüfte-sāmānı
24. felek dédikleri süst-i ķarār-ı ‘ahd-i nā-hem-vār
baña göstermedi devrinde aşlā rüy-i ħandānı

25. belā oldu baña bu ṭālī'-i āheste-reftārım
ķalıp mıḥlandı mıṣl-i vaķ'a-i ŗems-i Süleymānī
26. o rütbe eyledi taẓyīķ baḥt-ı nā-mūsā'id-kim
olaydı ķāk éderdim cāme-i ŗabırn girībānı
27. muķaddem bī-kese olmazdı luṭf u merḥamet ammā
efendim bī-kesāna eylemekde ŗimdi iḥsānı
28. raķam-senc-i kerem ol 'arz-ı ḥāl-i bende-i zāre
niġāḥ-ı ŗefķat ü iḥsān ü luṭfuñ édip erzānī
29. ķuluñ kilk-i himem-pīrā-yı raḥmıñ eylesin iḥyā
yeter ķekdim efendim ġayret-i emsal ü aķrānı
30. mizāc-ı inḥirāfım oldu mānī' niķe demlerdir
gelip dergāḥına 'arz étmege ḥāl-i perīŗānı
31. beni Allah için bir rütbe-i ḥāricle ķıl mesrūr
ḥarābe-zār-ı ṭab'ım eyle ta'mīr ey kerem kānı
32. édip nūr-ı Muḥammed ḥürmetine nā'il-i maṭlab
sevindir kilk-i 'ālī-himmetiñle ķalb-i nālānı
33. zamān-ı devletiñde olmaz-isem maṭlaba vāŗıl
ḥuŗul-i kāmıñ olmaz bī-kese bir daḥi imkānı
34. olursun devletinde nā'il-i ser-menzil-i maķŗūd
biraķ elden **Refīā** iŗtikā-yı cevri-i devrānı
35. yeter ey ḥāme-i lüknet-zebān taŗdī'i terk eyle
o zātıñ vaŗf-ı 'ālī-ŗānıñ yok ķünkü pāyānı
36. du'ā-yı devlet ü iķbālını vird-i zebān eyle
ki hengām-ı du'ādır ba'd-ez-īn de'b-i ŗenā-ḥ'ānı
37. ḥaṭāsız eyleyip zāt-ı ġüzīn-i pāk-i vālāsın
ola ḥıfz-ı Ḥudāda dā'imā maḥdūm-ı zī-ŗānı
38. niķe dem ŗadr-ı vālā-ķadr-i fetvāya vérip revnaķ
ola zāt-ı ŗerīfi ġülŗen-i ŗer'iñ niġeh-bānı
39. riyāz-ı ġülsitān-ı devleti her dem bahār olsun
mu'aṭṭar eylesin ġül-ġonķe-i iķbāli devrānı

Ḥarfü'l-Yā'da Fetvāda Vêrilen Tārîḥler

81.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Müctes + - - - / + + - - / + - - - / + + -

1. Cenāb-ı Ḥazret-i Es'ad Efendi-zādeyi Ḥaḳḳ
'ulūm ü faẓl ü kemālāt ile be-nām étđi
2. ḳarīn-i feyz-i Ḥudādır o zāt-ı 'ālī-cāh
sa'ādet-i ezelī dergehın maḳām étđi
3. faẓīlet-ile sebaḳ-ḥ'ānı oldı Seyyid ü Sa'd
Ḥayālī dersi ḥayālī ile ḳıyām étđi
4. der-i feẓā'iline ḥācib İbn Ḥacibdir
meşāliḥ ehline iznin velīk 'ām étđi
5. ḳaşıde ḳıṭ'ā vü tārīḥ ile édip rū-māl
der-i 'inayetin ehl-i suḥen ziḥām étđi
6. kimisi müşkilin 'arz eyleyip kimisi niyāz
o dār-ı 'ilmi Ḥudā melce'-i enām étđi
7. ḥuẓūr-ı devletine 'arz-ı ḥāl éden şahşı
cevāb-ı 'āṭifeti nā'il-i merām étđi
8. imām-ı 'ālem ü şāh-ı cihān-ı 'adl-āyīn
anıñla mesned-i fetvāya ihtirām étđi
9. kemīne bendesi 'İzzet ḥulūş-ile dā'im
du'ā-yı devletini vird-i şubḥ u şām étđi
10. cevāhir ile muraşşa' yapıp iki tārīḥ
dü mışra'-ile ḥesabında ihtimām étđi
11. ḳılıp ḳudūmu müşerref maḳām-ı iftāy(1192)
bütün 'avālimi iḥyā vü şād-kām étđi (1192)
12. ilāhī tā ebed olsun deri melāz-ı enām
gören désin ki bu dergeh beni be-kām étđi

81. Mc. : 54a.

Yeñişehrī 'Osmān Paşa-zāde 'İzzet Béğ Efendi'niñ

11 قلوب قدومی مشرف مقام افتایی

بتون عوالمی احیل و شاد کام ایتدی

82.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. zāt-ı pākize-güher Es'ad Efendi-zāde
şadef-i 'āleme el-ḥaḡ dūr-i vālā geldi
2. sāḥa-i 'ilm ü feẓā'ilde anıñ hem-tāsı
yine geldiyse meger sāyesi hem-pā geldi
3. ḥikmet-i Bū 'Ālī vü aḡl-ı Felātün-ı ḥakīm
aña nisbetde tebāyün ile ednā geldi
4. edebiyāt ile ol ṭab' ü zekāsına nazar
Bü'l-'Alā 'aynı ile Bāḡl-ı a'yā geldi
5. her kemālāt ü ma'ārifle hünlerle zātı
şafḥa-i 'āleme bir nüṣḥa-i kübrā geldi
6. menba'-ı cūd u kerem ma'den-i elṭāf ü himem
baḡr-ı iḥsāndan o bir lū'lū'-ı lālā geldi
7. şafvet-i zühd ü şalāḡ ile derün-ı pāki
dehre bir āyīne-i şāf ü mücellā geldi
8. işte tārīḡ-i rüvāt işte ḥikāyāt-ı şikāt
şadr-ı fetvāda bu taḡvā ile yektā geldi
9. Ḥaḡḡ Te'ālā kıla şadrında mü'ebbed anı kim
maḡdem-i Es'adı ol mesnede aḡrā geldi
10. aḡruf-ı sāde ile ṭab'-ı **Cenāb(?)**-ı zāra
beyt-i tārīḡi ne vālā be ne zībā geldi
11. cāh-ı üftādede 'iffet ile necl-i Es'ad
hele bir zāt-ı şerīf-i şeref-ārā geldi (1192)

83.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. şitā geldi şitābān leşker-i berd izdiḡām étđi
ḡaçırdı cünd-i şayfı rü-be-rāḡ-ı inhizām étđi
2. eli ḡoynunda boynu baḡlıdır hep zīr-destānıñ
bürüdet vālī-i cebbār-veş emrine rām étđi

82. Mc. : 54b.
Laz Muşṭafā Efendi'niñ

11 جاه افتاده ده عفت ايله نجل اسعد
 هله بر ذات شريف شرف ارآ كلدی

83. Mc. 54b. : Sürürī: Dīvān:-
Surūrī'niñ

3. eli tutmaz olup sükkân-ı dükkân kârdan kaldı
dirîğâ şiddet-i sermâ için halkıñ tamâm étđi
4. elif-mânendi taraf-ı âb iken seyrân-gehi nâsıñ
tutup bir küşeyi âteş kenârında maķâm étđi
5. fezâda şîr-i ğurrân olmayıp tâb-âver-i sermâ
bürüdetden hemân maķmûm olup ‘azm-ı künâm étđi
6. görünmez şimdi sũ-yı çeşme-i hayvânda târîkî
cihânda berķ-ı berf ol-mertebe ref’-i zâlâm étđi
7. beyâz-ı berfden çeşmi kamaşdı mihr-i rahşânıñ
verâ-yı perde-i ebr-i siyâhı iltizâm étđi
8. kamu etrafı şimdi kar başıp yollar kapanmışdır
gelen sâl-i hûş-âyende ‘aceb kandan hırâm étđi
9. nümâyân tûde tûde berfdır şanmañ şahârîde
konup ordu-yı sulţân-ı şitâ naşb-ı hıyâm étđi
10. şitâ aķ sâde giymiş geldi şâtır var yanınca
bakıñ sâl-i cedîd âfâķa ‘arz-ı ihtişâm étđi
11. feraķ dillerde ‘âm-ı köhne-vâr olmuşdı fersûde
ķudûm-ı sâl-i nev el-ķaķ yeñiden şâd-kâm étđi
12. hamûşân-ı suhen düşdı meserret birle ğüftâre
bu sâl-i sâlimiñ vaşfında îcâd-ı kelâm étđi
13. nedir bu germî-i bâzâr-ı ‘irfân böyle sermâde
ki sermâye-be-ķefler sũķ-i ma’nâyı zihâm étđi
14. suhen-sencân-ı mu’ciz-dem yine memnûn u mûkerremdir
meger vaşf-ı cemîl-i müftî-i zû’l-ihtirâm étđi
15. Cenâb-ı Şeyhü’l-İslâm pîşvâ-yı ehl-i îmân kim
mühimmât-ı umûr-ı dînde ğâyet ihtimâm étđi
16. şerîf-i ka’be-i re’fet emîr-i hıttâ-i şefķat
hulâşa hûsn-i hulķı kendiye halkı ğulâm étđi
17. o memdûhu’l-enâmıñ dâ’imâ maķmûd éde kârın
Muķammed ismi ile ol ki zâtın nîk-nâm étđi
18. vücûd-ı nâziki mevcûd olaldan şadr-ı fetvâda
keder merdûd olup dilden ķabûl-i in’idâm étđi
19. murâdın eylesin hâşıl Cenâb-ı Vâhibü’l-âmâl
ki lutfundan niķe dâ’î-i nâ-kâmı be-kâm étđi
20. mülâzım ķıldı bâb-ı devletine ‘abd-i nâ-kâmı
Sürûrî de hulûş üzre du’âsın iltizâm étđi

21. 'umūmen 'ām-ı mezbūruñ désinler böyle tārīhin
gelip nev-sāl-i Es'ad nāsa Mevlā luṭf-ı 'ām étdi (1194)

84.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. biḥamdillāh yine ol kân-ı ref'et āsumān-pāye
hezār iḳbāl ile revnaḳ-fezā-yı şadr-ı Rūm oldu
2. cihān-ı faẓl ü dāniş nūr-ı mihr-i maşrıḳ-ı iclāl
şu'ā'-i pertev-i 'adli ziyā-baḥş-ı 'umūm oldu
3. ğubār-ı pāy-ı raḥş-ı 'adli şā'id olıcaḳ 'arşa
cilā-yı sürme-i çeşm-i dıraḥşān-ı nücūm oldu
4. ilāhī devlet ile neşr-i luṭf u ma'dalet étsin
ki zīrā zāt-ı pāki māye-i faḥr-ı ḳurūm oldu
5. düşüp bā-feyẓ-i ḥaḳḳ **Cevdet** ḳulu tārīhini söyler
ne evfaḳ yine Es'ad-zād'efendi şadr-ı Rūm oldu (1192)

Yine Ḥarfü'l-Yā'da Meşīhatden Muḳaddem Vêrilen Tārīḫler

85.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Cenāb-ı Ḥazret-i Es'ad Efendi-zādeniñ Allāh
ki zātın ehl-i 'irfāna medār-ı i'tinā yaptı
2. ser-efrāz-ı cihān memdūḫ-ı 'ālem fāzıl-ı efḥam
cihāna dergehin feyẓ-i Ḥudā kân-ı 'atā yaptı
3. baḳılsa çeşm-i inşāf-ile yoḳdur bir daḫi mişli
Bebekde bī-bedel devletle bir sâḫil-serā yaptı
4. mücellā revzen-i rüşenleri āyinedir gūyā
görünür şüret-i maḳşūd zīrā dil-güşā yaptı

21 عموما عام مزبرك ديسونلر بويله تاريخن
كلوب نو سال اسعد ناسه مولى لطف عام ايتدى

84. Mc. : 55b.
Cevdet Efendi'niñ

5 دوشوب با فيض حق جودت قولى تاريخنى بويله
نه اوققىنه اسعدزاده افندى صدر روم اولدى

85. Mc. : 55b.
Ve lehu

5. şu'ūd étdikçe sūy-ı āsumāna maṭbaḥından dūd
felek ol dūdı aldı çeşm-i mihre tūtiyā yaptı
6. öper her pāye-i mirkāt-ı dīvān-ḥāneyi hūrşīd
felek ruḥ-sūd'olur dergāhına ḳadrin 'alā yaptı
7. yeter ıtnāb éṭme **Cevdetā** ḥatm-i kelām eyle
niçe üstādlar vaşf eyleyip mu'ciz-edā yaptı
8. mu'ammer eyleyip banīsini iḳbāl-i devletle
o ḥallāḳ-ı cihān-kim ḳudreti arz ü semā yaptı
9. bu sāḥil-ḥāne-i iclāle çok tārīḥ nazm oldu
kimi bī-ism-i bānī kimisi nāḳış edā yaptı
10. dédi tebrīk édip **Cevdet** ḳulu tārīḥ-i itmāmın
Şerīf Efendi zībā bī-bedel sāḥil-serā yaptı(1190)

Tārīḥ-i Şadr-ı Rūm Şoden-i Ḥazret-i Muḥammed Şerīf Efendi dāme bi'l-'izzī'l-ebedī

86.

Mefā'ilün fe'ilatün mefā'ilün fe'ilün

Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. yine server ü şafā ḥā'iz-i 'umūm oldu
nüvīd-i maṭla'ı cārū-keş-i ḡumūm oldu
2. meserret ile gelip rakşa ṭālī'-i mes'ūd
be-her ḳadem leked-endāz-ı baḥt-ı şūm oldu
3. meger müsā'id imiş ṭālī'ı ḥuceste-eşer
sipihr bī-hude ehl-i dile melūm oldu
4. bülend-rütbe Muḥammed Şerīf Efendi kim
vücūdı mefḥar-ı ser-cümle-i ḳurūm oldu
5. ḥuceste-dem şeref-i zātı eyleyip iḥrāz
sa'ādet ile şeref-baḥş-ı şadr-ı Rūm oldu
6. ḥoşā ṭarīḳ-i hidāyet refīḳ-i 'ilmīde
ḳadem-nihāde-i ser-menzil-i merūm oldu
7. o şems-i fazl ü kemālīñ şenā-güzārānı
mücāviz-i 'aded-i zerre vü nücūm oldu

10 دیدی تبریک ایدوب جودت قولی تاریخ اتمامن

شریف افندی زیبا بی بدل ساحلسرا یابدی

86. Mc. :56a. Şeyḥü'l-İslām Yaḥyā Tevfīḳ :*Türkçe Şiirleri*: T.6.
Tevfīḳ Efendi'niñ

2 baḥt: baḥş D.

3 sipihr-i bī-hude ehl-i dile: sipihr-i ehl-i dile bī-hude D.

8. dūr-i kemāl ile ğavvāş-ı hāmesi leb-rîz
midād-ı maḥberesi ebḥur-ı ‘ulūm oldı
9. Hudā mübārek édip cāhını mu‘ammer éde
o zātını ki mübāhāt-ı merz-būm oldı
10. bu beyt-i vāḥidi tārīḥ-i cāhına **Tevfīk**
mücevher-ile yazıp rā‘ī-i rūsūm oldı
11. yegāne şadr-ı Muḥammed Şerīf Efendi bu dem
şeref-fezā-yı mu‘allā maḳām-ı Rūm oldı (1189)

87.

Mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün
Muzāri - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. minnet Hudāya k’oldı cihān kām-yāb-ı şevk
döndi sürūra ḥālet-i ‘ayş-ı münekkedi
2. kālā-yı fażl buldu revācın gelip o dem
mīzān-ı imtiyāze gire ceyyid ü redī
3. dīn-i mübīne vērđi Hudā ḥaylī taḳviyet
te’yīd édip şerī‘at-ı ğarrā-yı Aḥmedi
4. bir zāt-ı bī-‘adīl ile buldı bugün şeref
mes’ūd ola şadāret-i Rūmili mesnedi
5. ‘allāme-i zamāne melāz-ı ḳurūm-ı Rūm
k’étmez mu‘īd dersine İbnü’l-Müeyyedi
6. olsa fażlda İbn Kemāle eger şebīh
rāciḥ gelir bunuñ aña naẓm-ı munaẓẓadı
7. şadrü’l-efāzılıñ yeri şaffi’n-ni‘āl olur
ger olsa baḥş-i fenn-i edebde muḳallidi
8. ‘adl-i ‘adīli olmaz anıñ vezn-i fażlda
farzā gelirse mā-selefiñ Sa’d ü Seyyidi
9. şadru’ş-şerī‘a zāt-ı refī‘ü’l-menār kim
tervīc ḳıldı sūnnet-i vālā-yı Aḥmedi
10. fehḥāme-i cihān ki ḳazāyā-yı ḥükmdede
iskāt éder ḥuşūmı cevāb-ı müseddedi
11. zāt-ı kerīmü’l-aşl refī‘ü’l-menār kim
her ḥāli oldı sūnnet ü āşāra muḳtedī

8 maḥbere: mecra, el-baḥr: ebhur. D.

11 يكانه صدر محمد شريف افندى بو دم
شرف فراى معلى مقام روم اولدى

87. Mc. :56b.
Müşullı ‘Alī Efendi’niñ

12. şadr-ı bülend-rütbe merātib-şinās-ı nās
dehriñ yegāne şadr-ı felek-şadr-i emcedi
13. Es'ad Efendi-zāde ki çeşm-i zamāne hıç
görmüş degil anıñ gibi bir zāt-ı evhadi
14. olduḡda 'izz-ile şeref-ārā-yı şadr-ı Rūm
tārīḡ-i sālī kilik-i teriñ oldı maḡşadı
15. nāḡāḡ ḡalbe mülhem-i ḡayb oldı feyz-rīz
Behcet lisān-ı ḡāl ile bu nükteyi dédi
16. seyl-i revān gibi çıkarıp ḡarf-i sādeyi
cevher nigār ile bu beyt-i müşeyyedi
17. oldı Şerīf efendi sa'ādetle şadr-ı Rūm
pīrāye buldı cebhe-i şer'-i Muḡammedī (1189)

88.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. biḡamdillāḡ yine bir āfitāb-ı burc-ı iclālīñ
ṡulū'-ı neyyir-i 'adli ziyā-baḡş-ı 'umūm oldı
2. yegāne fāzıl-ı zāt-ı şerīf-i ma'delet-ḡüster
hezār iḡbāl ile pīrāye-baḡş-ı şadr-ı Rūm oldı
3. cihān-ı fazl ü 'irfān asumān-ı 'iffet ü itḡān
vücūd-ı bī-naḡīri māye-i faḡr-ı ḡurūm oldı
4. ḡubār-ı pāy-i raḡş-ı 'adli şā'id olıcaḡ 'ulve
cilā-yı sürme-i çeşm-i dıraḡşān-ı nücūm oldı
5. her emrinde muvaffaḡ eyleyip ḡaḡḡ müstedām étsin
du'ā-yı ḡayrı farz-ı 'uhde-i ehl-i 'ulūm oldı
6. sürüp yüz dergeh-i efdāline **Cevdet** dédi tārīḡ
mübārek ola Es'ad-zāde'fendi şadr-ı Rūm oldı (1189)

17 اولدی شریف افندی سعادتله صدر روم

پیرایه بولدی جبهه شرع محمدی

88. Mc. : 57a.

Cevdet Efendi'niñ

6 سوروب یوز درکه افضلنه **جودت** دیدی تاریخ

مبارك اولا اسعدزاده افندی صدر روم اولدی

89.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. cenāb-ı sırr-ı pāki Ḥazret-i Es'ad Efendiniñ
édince Anaṭolu şadrını şad devlet ile cāy
2. dédi bir bendesi **Raḥmī** ziyāde bir güzel tāriḥ
Şerīf efendimiz oldu Anaṭoluya zīb-ārāy (1185)

Meşnevī 'Arz-ı Ḥāller

90.

Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün
Ḥafif + + - - / + - - - / + + -

1. dergeh-i faẓl ü rif'at-ārāya
āsītān-ı cenāb-ı vālāya
2. pīş-gāh-ı kerīm ü dānāya
'arz-ı ḥāl-i faḳīr-i bī-vāye
3. ol-durur kim bu dā'ī-i miskīn
derd-i faḳr ile olmuşam ḡam-ḡīn
4. deyn ise gūn-be-gūn olup efzūn
fıkr-i deyn eyliyor beni mecnūn
5. gerçi var bir ma'īşetim ammā
étmez on gūn maşārifine vefā
6. ḥānem içinde bir tehī yér var
nāmını kıymuşum anıñ kilār
7. bir ḳabā ile cism-i 'uryānım
o daḥi rīze rīze sulṭanım
8. ḥikmet ü ḳudretiyle yezdānıñ
yandı bir etegi de ḳaftānıñ
9. ḳaldım eksik etek mişāl-i nisā
her ne deñli recül isem farzā
10. yétmez iken tezāḥüm-i efgār
münhedim oldu bir büyük dīvār

89. Mc: 57b.

Behāyī-zāde Efendi'niñ

2 دیدی بر بندهسی رحمی زیاده کوزل تاریخ

شریف افندیمز اولدی اناطولی زیب ارای

90. Mc. 57b.

Dede-zāde Efendi'niñ

11. şerh olunmaz ğam-ı dil-i nālān
yok dūrūğum sözümde Hakkā ‘ayān
12. şatacak nesne yok şatıp yéyeyim
hāl-i zār-ı dili kime déyeyim
13. kime ‘arz éde hālını dil-i zār
sen gibi bir kerīm efendisi var
14. senden olur yine bu derde devā
zātıñ olmuş niçe ‘alīle şifā
15. beni mesrūr kıl be-‘aşk-ı Hudā
böyle bī-çāreligi görme revā
16. beni luṭfuñla eylegil dil-şād
hānümān-ı dilim ola ābād
17. yéter ey hāme étme ṭul u dırāz
ba‘de hāzā du‘āya ét āğāz
18. şadr-ı iftāda ber-devām olasin
şahn-ı devletde müstedām olasin
19. éde maḥdūmuñ ile Hayy-ı Vedūd
şıḥḥat ü ‘āfiyetde ber-maḥşūd

91.

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Cedīd + + - - / + - + - / + + -

1. ey güher-efser-i ser-i füzelā
perteviñdir cihān ü cāha ziyā
2. aḥteriñ tā kim oldu nūr-efşān
oldı rüşen fezā zemīn ü zamān
3. zerre-i rāy-ı rüşeniñdir mihr
gül-i nāçiz-i gülşeniñdir mihr
4. zāt-ı pākiñ nizām-ı ‘ilm ü ‘amel
mevrid-i vāridāt-ı feyz-i ezel
5. ki Muḥammed Şerīf Efendidir
‘ilmden eylemiş Hudā ma‘mūr(?)
6. kalemiñdir sūtün-ı kaşr-ı kemāl
buldı te’sīs anıñla cāh u celāl
7. tāt-ı serdir ‘uṭāride hāmeñ
nām-dārān-ı nāmīye nāmıñ

91. Mc. : 58a.
El-Hāc Naẓīmā-yı Naḫşībendī’niñ

8. raḡamın kim esīridir sūnbūl
oldı zencīr-i kesrden kākūl
9. şafḡa-i berg-i nesteren varaḡıñ
gūn-e-gūn lafzdan çemen varaḡıñ
10. cılve-pīrā çü oldı mevc-i raḡam
buldı her hefti heft-i ḡüsni-i ḡalem
11. ola tā kim mürekkebiñde cilā
şem'-i şems étđi dūdesin peydā
12. geşt-i bī-āb u ḡuşk-ı leyl ü nehār
pençe-i dürefşānıñ ebr-i bahār
13. çünki ıslāḡ-ı ḡalkdır ḡūyuñ
fuḡarādır heme du'ā-gūyuñ
14. ben de bir bende-i du'ā-sāzım
līk endūh u ḡamla dem-sāzım
15. ḡam u endūhum étmege ızḡār
gelmişim āsitāneñe nāçār
16. ey efendim keremli sulṡānım
revnaḡ u zīnet-i dīl ü cānım
17. bu çemende egerçi bir ḡārım
şu'le-i āteşe sezā-vārım
18. līk ḡül kendi ḡārın étmez ḡār
éder ānīde zīnet-i destār
19. dest-gīr ol ki olmayam pā-māl
zillet-i ḡākde perīşān-ḡāl
20. cāna kār étđi renc-i faḡr u ḡınā
şöyle kim édemem merāmım edā
21. ḡalmadı dilde zerre ārāmım
ṡoludur ḡūn-ı eşk ile cāmım
22. géce gündüz ḡarīb ü hem bī-kes
nāleler éderim mişāl-i ceres
23. diñlemez kimse nālemi herkes
şad enīn eylesem be-sān-ı meḡes
24. ḡālīme merḡamet ḡıl ey ḡül-i ter
'ayn-ı luṡfuñ baña kifāyet éder
25. mūmyā-yı şikesteler naḡarıñ
zer éder ḡāki kīmyā eşeriñ
26. beni luṡfuñla ḡōş dimāḡ eyle
ḡalb-i ḡussādı dāḡ dāḡ eyle

27. tutmuşum elde çünkü dāmānıñ
étme benden dirîğ ihsānıñ
28. kerem eyle bu ‘abd-i muhtāca
bir zümürrüd-i yeşil ferrāce
29. baña bu demde luţf u ihsān ét
koma ğam-ġın hazīni şādān ét
30. çün suhen érdi hadd ü pāyāna
olmaz endāze luţf u ihsāna
31. gel **Naẓīmā** du‘āya ol meşġul
k'ola dergāh-ı Hakkda ol maqbul
32. muhsiniñ hüsn-i ecri ‘indillāh
zāyi‘ olmaz belī kelām-ı güvāh
33. tā éde ḥāhişin sipihr tamām
devr éde ḥāhişince cāh u merām

EKLER

Bu Maḥalle Sehven Taḥrīr Olunmuş

92.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + -

1. āfitāb-ı mekremet ḥāḳān-ı dīn
pād-şāh-ı baḥr ü berr ‘Abdü’l-Ḥamīd
2. Şeyhü'l-İslām éyledi bir zātı kim
‘ilm ü faẓl u zühdde oldur ferīd
3. cūd u luţfundan olur ḥalk-ı cihān
gün-be-gün sâ‘at-be-sâ‘at müstefīd
4. şadrı teşrīf eyleyince ey **Taḳī**
oldı tārīḫi bu beyt ile bedīd
5. ‘izz ile Es‘ad Efendi-zādeye
cāh-ı fetvāyı éde Mevlā sa‘īd

92. Mc. 48b.
Ḥaṭvānī-zāde Ḥafīdī Taḳī Mollā’nıñ

93.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. dédim tebşîr içün dehre **Taķî** bir bî-bedel târîh
aḥaḳdır mecd-ile Es'ad Efendi-zāde fetvāya (1192)

94.

Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Cedîd + + - - / + - + - / + + -

1. yem-i himem ḥazreti veliyy-i ni'am
şeref-efzā-yı şadr-ı fetvāyî
2. ḳāmî'u'l-aşl-ı şaḥ-sār-ı sitem
vāzî'ü'l-üss-i 'adl-efzāyî
3. şeyḥü'l-islām-ı Bū Ḥanîfe-maḳām
evḥadü'd-dehr-i nükte-pirāyî
4. muḳtedā-yı ümem şerîfü'l-ḳavm
düde-zîb-i mekârim-ārāyî
5. faẓl ü ḥikmetde eyledi insā
Seyyid ü Sa'd ü İbn Sînâyı
6. bî-muḥābā tefevvüt étmişdir
rütbe-i şî'ri evc-i şî'rāyî
7. şān-ı menşûr-ı faẓlına şāyān
olamaz ḥaṭṭ-keşîde Tuğrāyî
8. buldı āb-ı beḳā devâtında
Ḥızr-ı ḥāme arayı arayı
9. sāḥa-i dergehine şāyeste
ḥāk-rüb étse bāl-i 'anḳāyı

93. Mc. 49a.

Dîger

- 1 دیدم تبشیر ایچون دهره تقی بی بدل تاریخ
احقدر مجدله اسعد افندی زاده فتوایه

94. Mc. 54a/Derkenar. Şeyḥü'l-islām Yahyā Tefvîḳ: *Dīvān*: K.82.

Bu şiir Şeyḥü'l-islām Yahyā Tefvîḳ'in Türkçe Şiirleri'nin incelenmesinde Şeyḥü'l-islām İbrāhîm Efendi'ye sunulmuş olarak kaydedilmiştir fakat makta ile şiirin vezni uyuşmamaktadır.

Tefvîḳ Efendi'niñ

- 2 2a: şaḥ-sār: ḥān-mān D.
2b: 'adl-efzā: nısfet-ārā D.
- 6 6a: bî-muḥābā tefevvüt: bî-meḥābā teveffük D.
6b: şî'ri: şūyı, şî'rāyi: şivāyı
- 9 ḥaḳ: çāk D.

10. lāyık İskender eylese taḥsīs
ḥidmet-i mūzesine Dārāyı
11. döşedi pāy-i zevraḡına şabā
mevcli mā'ī ḥāre deryāyı
12. oldı her kārda be-'avn- i Ḥudā
peyk-i taḡdīr peyrev-i rāyı
13. görmeyip lāyık-ı 'ulūvv-i himem
mülk-i dīgerde vaż'-ı süknāyı
14. gösterip raḡbet-i temellüküne
kūşe-i çeşmi ile ĩmāyı
15. eyledi silk-i mülküne munzam
sākin olduḡu beyt-i vālāyı
16. mālīkāne taşarrufa fā'iz
oldı ol mesned-i mu'allāyı
17. édip Allāh mübārek ü mes'ūd
éde ḥāric ġumūm-ı dünyāyı
18. beyt-i tārīḡini yazıp **Tevfīk**
derine kıldı çeḡre-fersāyī
19. sa'd ola eyledi velīyy-i nī'am
kendiye mülk-i kân-ı fetvāyı
20. beyt-i dīgerde naẓm-ı tārīḡe
cevherīsiyle étdim imlāyı
21. müjde 'izz ile kıldı müftī-i dehr
kendiye mülk dār-ı fetvāyı (1194)

-
- 11 mā'ī ḥāre: mār-ḡāle D.
 - 13 13a: görmesün lāyık-ı uluvv hem D.
 - 14 ĩmāyı: iḡyāyı D.
 - 16 16b: oldı devlet-sārāy-ı fenāyı D.
 - 17 éde ḥāric: görmeye hīç D.
 - 19 kân: kām D.
 - 21 müttü-i dehr: ġurreyle müjde D.

مژده عز ايله قلدى مفتى دهر

كنديه ملك دار فتوايى

SONUÇ

Mecmualar, Klasik Türk şiirinin ruhunu ve devrin estetik algısını yansıtan mecmualar yeni şairlerin keşfedilmesinde, mevcut şairlerin yeni şiirlerine ulaşılmasında ve kayıtlı çeşitli notlar aracılığıyla yeni biyografik bilgilere ulaşılması açısından değerlidir. Günümüze ulaşan mecmualar nicelik ve muhteva açısından incelendiğinde oldukça zengin ve renkli tablo ortaya çıkmaktadır. Şahıslar için yazılmış şiir mecmuaları da bu tabloda küçük bir fırça darbesi gibidir.

Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Manzum Koleksiyonu 720 numarada kayıtlı, çalışmamıza konu olan şiir mecmuasının tertip tarihi ile ilgili bir kayıt bulunmamaktadır. Mecmuada yer alan şairlerin biyografiklerinden ve şiirlerden evvel verilen biyografik bilgilerden hareketle 18. yüzyılda derlendiği söylenebilir. Osmanlı Devleti'nin 83. Şeyhülislamı Mehmed Şerif Efendi için yazılmış doksan dört şiirden mürettep elli dokuz varaktan oluşan mecmuanın fizikî durumuna bakıldığında bir tahribat söz konusu değildir. Eser rakabelerle desteklenmiştir.

Mecmuada 7 Farsça, 87 Türkçe şiir kayıtlıdır. Bu şiirlerden on beşi tespit edilen Dîvân'larda mevcutken, beş yeni şiir tespit edilmiştir. Naşîd'e ait bir şiirin de Dîvân'ında tek beyitten ibaret olduğu görülmüştür. Mecmuada yetmiş üç şiir ise Dîvân'ı olmayan yahut ulaşılamayan şairlerin şiirleridir.

Mecmuada tespit edilen yeni şiirlerin, başlıklarda şairlerle ilgili verilen ek bilgilerin ve Şerif Efendi'nin biyografisine dair önemli tarihler üzerine yazılan şiirlerin mecmuanın kıymetini artıran unsurlar olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- ALTINBİLEK, H. Remzi: *Lügat-i Remzî*:I. C., (I-Ğ) İstanbul 2018, 38+907 s.; II. C., (-Ğ) İstanbul 2018, 1040 s., Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: 101.
- ALTUNSU Abdulkadir, *Osmanlı Şeyhülislamı*, Ankara 1972, 152 s., Ayyıldız Yay.
- ASIM EFENDİ: *El-Okyânûsu'l-Basît fî Tercümeti'l-Kâmûsi'l-Muhît*: [hızl.] KOÇ, Mustafa, TANRIVERDİ, Eyüp: *Kâmûsu'l-Muhît Tercümesi*, 1. C., İstanbul 2013, 1082 s.; 2. C., İstanbul 2013, 1082-2114 s.; 3. C., İstanbul 2013, 2114-3068 s.; 4. C., İstanbul 2013, 3068-4083 s.; 5.C. İstanbul 2014, 4083-5024 s.; 6. C., İstanbul 2014 5024-, 6084 s., Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: 1, Edebiyat ve Sanat Serisi: 1, Sözlük Serisi:1.
- AZİZ-ZÂDE, H. Râmiz: *Âdâb-ı Zuraîfâ*: [hızl.] ERDEM, Sadık: *Âdâb-ı Zuraîfâ: İnceleme, Tıpkıbasım, İndeks*: Ankara 2019, XXV+326 s., Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları; IV/A-2-2.11, Dizi-Sayı: 5.
- EFE, Zahide: “Defterdar Mehmed Behcet Efendi’ye Sunulan Şiirler Mecmuası(Armnız 575)”, *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi/Journal of Academic Language and Literature*: 2021, 5. C., 1. S., 58-111. s.
- ES‘AD, Mehmed: *Bağçe-i-Safâ Endûz*: [hızl.] OĞRAŞ, Rıza: *Bağçe-i-Safâ Endûz*: Ankara 2018, 192 s., T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3221, Kültür Eserleri Dizisi:472. (e-kitap)
- FATÎN, Davud: *Hâtimetü'l-Eş‘ar*: [hızl.] ÇİFTÇİ, Ömer: *Fatîn Tezkiresi(Hâtimetü'l-Eş‘ar)*: Ankara 2017, 540 s., T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3218, Kültür Eserleri Dizisi: 469. (e-kitap).
- FITNAT: *Dîvân*: [hızl.:] Halil ÇEÇEN: *Fıtnat Hanım Hayatı, Sanatı ve Divanı İnceleme- Metin*, XXI + 492 s., Malatya 1996, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Hasan KAVRUK.
- KARABEY: Turgut: *Türk Edebiyatında Tarih Düşürme*, Ankara 2015, XIX+443 s., T.C. Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yay.: 450, Araştırma-İnceleme Dizisi: 111.

- KOLUNSAĞ, İbrahim: “Şeyhülislam Muhammed Şerif Efendi İçin Tertip Edilmiş Şiirler Mecmuası”, *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi/Journal of Academic Language and Literature*: 2022, 6.C., 4. S., 1695-1738 s.
- KÖKSAL, Fatih: *Ya Kebikeç: Mecmualar Arasında*: İstanbul 2016, 504 s., Kesir Yay.
- LEVEND, Agah Sırrı: *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 2014, XXVI+666 s., Dergah Yay: 585.
- MEHMED SÜREYYA [1845-1909]: *Sicill-i Osmânî* :AKBAYAR, Nuri: *Sicill-i Osmânî*: I. C., İstanbul 1996, 338 s., II. C., İstanbul 1996, 339-684 s., III. C., İstanbul 1996, 685-1030 s., IV. C., İstanbul 1996, 1031-1376 s., V. C., İstanbul 1996, 1377-1721 s., VI. C., İstanbul 1996, 1722-2068 s., Tarih Vakfı Yurt Yay.
- MİRZA-ZADE, M. Salim: *Tezkiretü’ş-Şuara*: [hızl.] İNCE, Adnan: *Tezkiretü’ş-Şuara (İnceleme-Metin)*: Ankara 2018, 474 s., T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3569, Kültür Eserleri Dizi: 567. (e-kitap)
- MÜSTAKİM-ZADE S. Saadeddin, *Devhatü’l-Meşayih*, İstanbul 1978, 134 s., Çağrı Yay: 3, Kaynak Eserleri: 1.
- NÂŞİD: *Dîvân*: [hızl.] ZÜLFE, Ömer: *Nâşîd Dîvân*: İstanbul 1998, 261 s., Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Tez Danışmanı: Prof. Dr. Tahir ÜZGÖR.
- ÖZEROL, Nazmi: *Şeyhülislâm Yahyâ Teyfik Efendi ve Türkçe Şiirleri İnceleme-Karşılaştırmalı Metin*: Malatya 2010, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Tez Danışmanı: Doç. Dr. Kazım YOLDAŞ.
- RAMİZ: *Adab-ı Zurafa*: [hızl.] ERDEM, Sadık: *Ramiz ve Adab-ı Zurafası: İnceleme-Tenkidli Meti-İndeks-Sözlük*: Ankara 1994, XLVII+401 s., AKM Yay: 79, Şuara Tezkireleri Dizisi: 1.
- REDHOUSE, James W.: *Müntahabât-ı Lügat-i Osmâniyye*: İstanbul 2016, 726 s., Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yay.: 966, Türkiye Türkçesi Sözlükleri Projesi Sözlükler Dizisi: 8.

- SALÂHÎ, Mehmed: *Kâmûs-ı Osmânî*: [hzl.] BİRİNCİ, Ali: *Kâmûs-ı Osmânî(İnceleme-Tıpkıbasım)*, İstanbul 2019, 1. C., 43+381 s.; 2. C., 668 s., Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: 127, Tıpkıbasım Serisi: 12.
- SAMÎ, Şemseddin: *Kâmûs-i Türkî*: [hzl.] NERGİZ, Fazıl; ENÇAKAR, Aziz: *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul 2015, 1297 s., Şifa Yay.
- SERMED: *Divân*: [hzl.] ERGÜN, Emel: *Sermed(Feyzullah) Dîvânı(Edisyon-Kritik, İnceleme)*, Sivas 2004, XXX+213 s., Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN.
- SUBHÎ-ZÂDE AZÎZ: *Dîvân*: [hzl.:] Doç. Dr. Sadık ERDEM: *Subhî-zâde Azîz ve Dîvânı*, Isparta 2001, XLV + 424, Fakülte Kitabevi Yayınları:13, Divanlar Dizisi: 1.
- SÜRÜRÎ: *Dîvân*: [hzl.:] Atilla BATUR: *Sürurî Dîvânı: Hayatı, Sanatı, Eserleri, Dîvânı'nın Tenkitli Metni*, Malatya 2002, XV + 482 s., İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Sadık ARMUTLU
- ŞEFKAT: *Tezkire-i Şuara*: [hzl.] KILIÇ, Filiz: *Şefkat Tezkiresi (Tezkire-i Şuara-yı Şefkat-i Bağdadî)*: Ankara 2017, 319. s., T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3212, Kültür Eserleri Dizisi: 463.(e-kitap)
- ŞERÎF, Mehmed: *Dîvân*: [hzl.] DURSUNOĞLU, Halit: *Şeyhülislam Muhammed Şerif Efendi'nin Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni*: Erzurum 1996, XI+550 s., Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Tez Danışmanı: Yrd Doç Dr. Rıdvan CANIM.
- ŞERÎF, Mehmed: *Dîvân*: [hzl.] EPÇAÇAN, Cahit: *Es'ad-zâde Mehmed Çelebi Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Dîvânı Tenkitli Metin-İnceleme*: Erzurum 1999, XIII+349 s., Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve EdebiyatıEğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Cevat YERDELEN.

- ŞERİF, Mehmed: *Dîvân*: [hızl.] YAĞCI, Ö. Gökhan: *Mehmed Şerif Efendi Dîvânı(İnceleme-Metin)*: Kırıkkale 2006, XII+276 s., Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Tez Danışmanı: Doç Dr. Muhittin ELİAÇIK.
- TAHİR, Bursalı Mehmed: *Osmanlı Müellifleri*: [Hızl]: SARAÇ, M. Yekta, Ankara 2016, XXXIV+1511 s., Türkiye Bilimler Akademisi Türk İslam Bilim Kültür Mirası Dizisi:1.
- TUMAN, İnehân-zâde Mehmed Nâil: [hızl.:] Cemal KURNAZ; Mustafa TATÇI, *Tuhfe-i Nâilî Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, İstanbul 1949; I. C.,99+176+467, II. C., Ankara 2001, 468-1264 s. Bizim Büro Yay.
- YAKIT, İsmail: *Türk İslam Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme*, İstanbul 2017, 592 s., Ötüken Neşriyat: 245, Kültür Serisi: 65.

ÖZGEÇMİŞ

İlk ve orta öğretimini Rize’de tamamladı. 2015 yılında Rize Sosyal Bilimler Lisesi’nden mezun oldu. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne başladı. 2019 yılında mezun oldu. 2020 yılında Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü’nde Eski Türk Edebiyatı tezli yüksek lisans programına kayıt yaptırdı. Yine 2020 yılında İstanbul Üniversitesi Fars Dili ve Edebiyatı bölümüne başladı ve halen lisans eğitimine devam etmektedir.

